МОНГОЛ УЛСЫН ЗАСГИЙН ГАЗАР

ХӨДӨЛМӨР, НИЙГМИЙН ХАМГААЛЛЫН ЯАМ

SECiM LABOUR POLICY COMPONENT

This project is funded by the European Union

ХӨДӨЛМӨР, НИЙГМИЙН ХАМГААЛЛЫН СУДАЛГААНЫ ИНСТИТУТ

THE RESEARCH INSTITUTE OF LABOUR AND SOCIAL PROTECTION

ТӨГСӨГЧДИЙН ХӨДӨЛМӨР ЭРХЛЭЛТИЙН СУДАЛГАА

2019

УЛААНБААТАР ХОТ
2019 ОН

ХӨДӨЛМӨР, НИЙГМИЙН ХАМГААЛЛЫН
СУДАЛГААНЫ ИНСТИТУТ

Төгсөгчдийн хөдөлмөр эрхлэлтийн судалгаа-2019

2015-2016 оны хичээлийн жилд их, дээд сургууль болон
мэргэжлийн боловсрол, сургалтын байгууллага төгсөгчид
(панел судалгааны гурав дахь жилийн үр дүн)

Судалгааг гүйцэтгэсэн: Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын судалгааны институт, Хөдөлмөр эрхлэлтийн бодлогын судалгааны сектор

Судалгааг гүйцэтгэсэн багийн гишүүд:

М.Алтансүх	ХНХСИ-ийн захирал
Б.Батбаатар	ХНХСИ-ийн дэд захирал
Ч.Цогтбаяр	ХЭБСС-ын эрхлэгч
Д.Алтангэрэл	ХЭБСС-ын эрдэм шинжилгээний ажилтан
Г.Мягмардулам	ХЭБСС-ын эрдэм шинжилгээний ажилтан
Н.Жаргалсайхан	ХЭБСС-ын эрдэм шинжилгээний ажилтан
С.Хүрэл-Эрдэнэ	ХЭБСС-ын эрдэм шинжилгээний ажилтан
Ш.Дэлгэрхишиг	ХЭБСС-ын эрдэм шинжилгээний ажилтан
М.Энхзориг	ХЭБСС-ын эрдэм шинжилгээний ажилтан

Хаяг: Монгол улс, Улаанбаатар хот, Хан-Уул дүүрэг, 2-р хороо
Чингисийн өргөн чөлөө, Хөдөлмөрийн ордон, 5 давхар
Утас: 77121286
Вэб хуудас**: www.rilsp.gov.m**

АГУУЛГА

ӨМНӨХ ҮГ iv
ХҮСНЭГТИЙН ЖАГСААЛТ v
ЗУРГИЙН ЖАГСААЛТ vii
ТОВЧИЛСОН ҮГИЙН ЖАГСААЛТ ix
СУДАЛГААНЫ ХУРААНГУЙ x
БҮЛЭГ 1. СУДАЛГААНЫ ТАНИЛЦУУЛГА 2
1.1. Судалгааны үндэслэл 2
1.2. Судалгааны зорилго 2
1.3. Судалгааны түүврийн дизайн 2
1.4. Судалгааны зохион байгуулалт 6
1.4.1. Асуулгын хуудасны бүтэц 6
1.4.2. Мэдээлэл цуглуулулт, боловсруулалт 6
1.5. Ойлголт, тодорхойлолт 7
БҮЛЭГ 2. ТӨГСӨГЧДИЙН ЕРӨНХИЙ МЭДЭЭЛЭЛ 12
2.1. Төгсөгчдийн хүн ам зүйн төлөв байдал 12
2.2. Төгсөгчдийн дахин суралцаж буй сургалт 14
БҮЛЭГ 3. ТӨГСӨГЧДИЙН ХӨДӨЛМӨР ЭРХЛЭЛТИЙН БАЙДАЛ 18
3.1. Төгсөгчдийн хөдөлмөр эрхлэлтийн төлөв 19
3.2. Төгсөгчдийн ажилгүйдэл, ажил хайх үйл явц 34
3.3. Ажиллах хүчнээс гадуурх төгсөгчид /Эдийн засгийн идэвхгүй байдал/ 39
БҮЛЭГ 4. ТӨГСӨГЧДИЙН АЖЛЫН ТУРШЛАГА, ЦААШДЫН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ 43
4.1. Төгсөгчдийн ажлын туршлагын талаарх мэдээлэл 43
4.2. Төгсөгчдийн цаашдын төлөвлөгөө 44
БҮЛЭГ 5. ТӨГСӨГЧДИЙН 2017, 2019 ОНЫ ХӨДӨЛМӨРИЙН ЗАХ ЗЭЭЛ ДЭХ ХӨДӨЛГӨӨН 47
5.1. Нийт төгсөгчдийн эдийн засгийн идэвхэд гарсан өөрчлөлт 47
5.2. 2017 онд ажилтай байсан төгсөгчдийн эдийн засгийн идэвхэд гарсан өөрчлөлт 52
5.3. 2017, 2019 онд хөдөлмөр эрхэлсэн төгсөгчдийн хөдөлмөрийн нөхцөл, ажил мэргэжлийн нийцэлд гарсан өөрчлөлт 55
БҮЛЭГ 6. ТӨГСӨГЧДИЙН 2018, 2019 ОНЫ ХӨДӨЛМӨРИЙН ЗАХ ЗЭЭЛ ДЭХ ХӨДӨЛГӨӨН 61
6.1. Нийт төгсөгдийн эдийн засгийн идэвхэд гарсан өөрчлөлт 61
6.2. 2018 онд ажилтай байсан төгсөгчдийн эдийн засгийн идэвхэд гарсан өөрчлөлт 65
6.3. Сүүлийн хоёр жилийн хугацаанд хөдөлмөр эрхэлсэн төгсөгчдийн хөдөлмөрийн нөхцөл, ажил мэргэжлийн нийцэлд гарсан өөрчлөлт 68
ДҮГНЭЛТ 74
САНАЛ, ЗӨВЛӨМЖ 76
ХАВСРАЛТ 77

ӨМНӨХ ҮГ

Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын судалгааны институтийн "Төгсөгчдийн хөдөлмөр эрхлэлтийн судалгаа" нь мөшгөх судалгааны арга, аргачлалын дагуу зохион байгуулагддаг, үндэсний хэмжээнд төлөөлөх чадвар бүхий томоохон түүвэр судалгаа юм. Энэ удаагийн судалгаанд 2015-2016 оны хичээлийн жилд их, дээд сургууль, коллеж болон мэргэжлийн боловсрол, сургалтын байгууллага төгсөгчдийг гурав дахь жилдээ хамрууллаа.

Судалгааны зорилго нь төгсөгчдийн хөдөлмөр эрхлэлтийн байдал, хөдөлмөрийн зах зээл дэх өөрчлөлт, ажлын байранд зуучлагдаж буй хэлбэр, хугацаа, ур чадварын нийцэл, түүнчлэн ажлын байранд тулгарч буй болон ажилгүй байгаа шалтгаан зэргийг илрүүлэн, салбарын бодлого боловсруулагчид, их, дээд сургууль, коллеж, мэргэжлийн боловсрол, сургалтын байгууллагын шийдвэр гаргагчид, судлаачдыг тоон мэдээллээр хангахад оршино.

Хөдөлмөрийн зах зээлийн нийлүүлэлтийг ажил мэргэжлийн түвшинд судлах явдал нь бодлого боловсруулахад ихээхэн ач холбогдолтой. Тодруулбал, төгсөгчдийн ХЗЗ дэх өөрчлөлтийг хянах, түүний дотор ажилгүйдлийн шалтгааныг тодорхойлох, хөдөлмөрийн зах зээлд бэлэн буй ажлын байрны шаардлагад сургалтын байгууллагаас нийлүүлэгдэж байгаа мэргэжилтний ур чадвар нийцэж байгаа эсэх, төгсөгчдийн хөдөлмөр эрхлэлтэд тулгарч буй хүндрэл бэрхшээл, тэдний хэтийн төлөвлөгөө зэрэг асуудлыг тоон болон чанарын үзүүлэлтээр дамжуулан судалж, бодлого боловсруулагчид болон хэрэглэгчдэд хүргэх нь уг судалгааны ач холбогдол оршдог.

Та бүхэн судалгааны дүн, тайлантай танилцан, өөрсдийн үйл ажиллагаандаа ашиглахын зэрэгцээ судалгааны арга, аргачлал, шинжилгээтэй холбоотой санал хүсэлтээ бидэнд илгээж, хамтран ажиллахыг хүсье.

ЗАХИРАЛ М.АЛТАНСҮХ

ХҮСНЭГТИЙН ЖАГСААЛТ

Хүснэгт 1.1. Эх олонлогийн ерөнхий мэдээлэл....2
Хүснэгт 1.2. Судалгааны мэдээллийн хамралт, алдааны хязгаар....3
Хүснэгт 1.3. ИДС төгсөгчдийн түүврийн хэмжээ, дээд мэргэжлийн чиглэлээр....4
Хүснэгт 1.4. МБСБ төгсөгчдийн түүврийн хэмжээ, мэргэжлийн чиглэлээр....5
Хүснэгт 3.1. Хөдөлмөр эрхэлж буй төгсөгчид, ЭЗҮА-ны салбар, сургуулийн төрлөөр....21
Хүснэгт 3.2. Хөдөлмөр эрхэлж буй төгсөгчдийн ажлын хугацаа, сарын дундаж цалин орлого, сургуулийн төрлөөр....24
Хүснэгт 3.3. Төгсөгчдийн сарын дундаж цалин, орлого, ЭЗҮА-ны салбар, сургуулийн төрлөөр....25
Хүснэгт 3.4. Гэрээтэй хөдөлмөр эрхэлж буй эсэх, ЭЗҮА-ны салбараар....26
Хүснэгт 3.5. Хөдөлмөр эрхэлж буй төгсөгчдийн даатгал, татварын үзүүлэлт....27
Хүснэгт 3.6. Ажлын байранд ороход нөлөөлсөн хүчин зүйл....28
Хүснэгт 3.7. Эрхэлж буй ажил болон эзэмшсэн мэргэжлийн нийцэл, сургуулийн төрлөөр....29
Хүснэгт 3.8. Хөдөлмөр эрхэлж буй төгсөгчдийн цаашид тогтвортой ажиллах шалтгаан....30
Хүснэгт 3.9. Ажлын байрны сэтгэл ханамжийн үнэлгээ, сургуулийн төрлөөр....31
Хүснэгт 3.10. Ажлын байрны мэдээллийн эх сурвалж, сургуулийн төрлөөр....33
Хүснэгт 3.11. Ажлын байрны сонголт хийхэд чухалчилдаг хүчин зүйл, сургуулийн төрлөөр....38
Хүснэгт 3.12. Ажилд орохын тулд гаргаж буй хичээл зүтгэл, сургуулийн төрөлд эзлэх хувийн жингээр....38
Хүснэгт 3.13. Ажил хайх явцад гардаг хүндрэл бэрхшээл....39
Хүснэгт 5.1. Нийт төгсөгчдийн эдийн засгийн идэвх, 2017, 2019 он, сургуулийн төрлөөр....48
Хүснэгт 5.2. Төгсөгчдийн эдийн засгийн идэвхэд гарсан өөрчлөлт, сургуулийн төрлөөр....49
Хүснэгт 5.3. Төгсөгчдийн эдийн засгийн идэвхийн шилжилт, 2017, 2019 он, хүйсээр....49
Хүснэгт 5.4. 2017 оноос хойш ЭЗ-ийн идэвхийн шилжилт, шинж байдлаар, хувиар....50
Хүснэгт 5.5. 2017 онд хөдөлмөр эрхэлж байсан төгсөгчдийн эдийн засгийн идэвхийн өөрчлөлт, ЭЗҮА-ны салбараар....53
Хүснэгт 5.6. 2017 онд хөдөлмөр эрхэлж байсан төгсөгчдийн эдийн засгийн идэвхийн өөрчлөлт, ажиллаж байсан байгууллагын төрлөөр....54
Хүснэгт 5.7. 2017 онд ажиллаж байсан салбар нь 2019 онд өөрчлөгдсөн эсэх, төгсөгчдийн зарим үзүүлэлтээр....56
Хүснэгт 5.8. 2017, 2019 онд цалин хөлстэй ажиллах байдалд гарсан өөрчлөлт, хувиар....60
Хүснэгт 6.1. Нийт төгсөгчдийн эдийн засгийн идэвх, 2018, 2019 он, сургуулийн төрлөөр....61
Хүснэгт 6.2. Эдийн засгийн идэвхэд шилжилт хийсэн байдал, сургуулийн төрлөөр....62
Хүснэгт 6.3. Төгсөгчдийн эдийн засгийн идэвхийн шилжилт, 2018, 2019 он, хүйсээр....63
Хүснэгт 6.4. 2018 оноос хойш ЭЗ-ийн идэвхийн шилжилт, шинж байдлаар, хувиар....64
Хүснэгт 6.5. 2018 онд хөдөлмөр эрхэлж байсан төгсөгчдийн эдийн засгийн идэвхийн өөрчлөлт, ЭЗҮА-ны салбараар....66
Хүснэгт 6.6. Төгсөгчдийн эдийн засгийн идэвхийн өөрчлөлт, ажиллаж байсан байгууллагын төрлөөр....67
Хүснэгт 6.7. 2018 онд ажиллаж байсан салбар нь 2019 онд өөрчлөгдсөн эсэх, төгсөгчдийн зарим үзүүлэлтээр....69
Хүснэгт 6.8. 2018, 2019 онд цалин хөлстэй ажиллах байдалд гарсан өөрчлөлт, хувиар....73
Хавсралт хүснэгт 1. ИДС төгсөгчдийн хөдөлмөр эрхлэлтийн үзүүлэлтүүд....77
Хавсралт хүснэгт 2. ИДС төгсөгчдийн хөдөлмөр эрхлэлтийн түвшин, эзэмшсэн мэргэжлийн чиглэлээр....77
Хавсралт хүснэгт 3 ИДС төгсөгчдийн ажилгүйдэл, эзэмшсэн мэргэжлийн чиглэлээр....78
Хавсралт хүснэгт 4. ИДС төгсөгчдийн эдийн засгийн идэвхгүй байдлын түвшин, эзэмшсэн мэргэжлийн чиглэлээр....79

Хавсралт хүснэгт 5. МБСБ төгсөгчдийн хөдөлмөр эрхлэлтийн түвшин, эзэмшсэн мэргэжлийн чиглэлээр 80
Хавсралт хүснэгт 6. МБСБ төгсөгчдийн ажилгүйдэл, эзэмшсэн мэргэжлийн чиглэлээр 80
Хавсралт хүснэгт 7. МБСБ төгсөгчдийн эдийн засгийн идэвхгүй байдлын түвшин, эзэмшсэн мэргэжлийн чиглэлээр....81
Хавсралт хүснэгт 8. 1 жилийн хугацаанд эдийн засгийн идэвхэд өөрчлөлт орсон байдал, ажилдаа сэтгэл ханамжтай байсан эсэх....82
Хавсралт хүснэгт 9. 1 жилийн хугацаанд эдийн засгийн идэвхэд өөрчлөлт орсон байдал, ажилдаа сэтгэл ханамжтай байсан эсэх....83
Хавсралт хүснэгт 10. ИДС төгсөгчдийн дутагдаж буй ерөнхий ур чадвар, эзэмшсэн мэргэжлийн чиглэлээр 84
Хавсралт хүснэгт 11. МБСБ төгсөгчдийн дутагдаж буй ерөнхий ур чадвар, эзэмшсэн мэргэжлийн чиглэлээр....85
Хавсралт хүснэгт 12. ИДС төгсөгчдийн дутагдаж буй мэргэжлийн ур чадвар эзэмшсэн мэргэжлийн чиглэлээр....86
Хавсралт хүснэгт 13. МБСБ төгсөгчдийн дутагдаж буй мэргэжлийн ур чадвар, эзэмшсэн мэргэжлийн чиглэлээр....87
Хавсралт хүснэгт 14. ИДС төгсөгчдийн дутагдаж буй ерөнхий ур чадвар, ЭЗҮА- ны салбараар 88
Хавсралт хүснэгт 15. МБСБ төгсөгчдийн дутагдаж буй ерөнхий ур чадвар, ЭЗҮА-ны салбараар 89
Хавсралт хүснэгт 16. ИДС төгсөгчдийн гэрээтэй хөдөлмөр эрхэлж буй эсэх, ЭЗҮА-ны салбараар 90
Хавсралт хүснэгт 17. МБСБ төгсөгчдийн гэрээтэй хөдөлмөр эрхэлж буй эсэх, ЭЗҮА-ны салбараар 91

ЗУРГИЙН ЖАГСААЛТ

Зураг 2.1. Төгсөгчдийн хүн ам зүйн үзүүлэлт 12
Зураг 2.2. Төгсөгчдийн үндсэн захиргаа, амьдарч буй байршлаар....13
Зураг 2.3. Өрхийн сарын дундаж орлого, орлогын интервалаар 13
Зураг 2.4. Дахин суралцагчдын сургалтын төрөл 14
Зураг 2.5. Дахин суралцаж буй шалтгаан....14
Зураг 2.6. Эзэмшсэн болон одоо суралцаж буй мэргэжлийн нийцэл, сургуулийн төрлөөр....15
Зураг 2.7. Эзэмшсэн мэргэжлээсээ өөр мэргэжлээр суралцаж буй гол шалтгаан....16
Зураг 3.1. Төгсөгчдийн хөдөлмөр эрхлэлтийн байдал, хүйсээр....18
Зураг 3.2. Төгсөгчдийн хөдөлмөр эрхлэлтийн байдал, сургуулийн төрлөөр....18
Зураг 3.3. Төгсөгчдийн хөдөлмөр эрхлэлтийн үзүүлэлтүүд, хувиар 19
Зураг 3.4. Ажлын байрны хэлбэр, сургуулийн төрлөөр 19
Зураг 3.5. ИДС төгсөгчдийн хөдөлмөр эрхлэлт, мэргэжлийн чиглэлээр....20
Зураг 3.6. МБСБ төгсөгчдийн хөдөлмөр эрхлэлт, мэргэжлийн чиглэлээр....20
Зураг 3.7. ИДС төгсөгчдийн мэргэжлээрх хөдөлмөр эрхлэлт....22
Зураг 3.8. МБСБ төгсөгчдийн мэргэжлээрх хөдөлмөр эрхлэлт....22
Зураг 3.9. Хөдөлмөр эрхэлж буй төгсөгчдийн ажил олгогч байгууллагын өмчийн хэлбэр 23
Зураг 3.10. Хувиараа хөдөлмөр эрхэлж буй шалтгаан....23
Зураг 3.11. Хөдөлмөр эрхэлж буй ИДС төгсөгчдийн сарын дундаж цалин, мэргэжлийн чиглэлээр 24
Зураг 3.12. Хөдөлмөр эрхэлж буй МБСБ төгсөгчдийн сарын дундаж цалин, мэргэжлийн салбараар 25
Зураг 3.13. Эзэмшсэн боловсрол, АБ-нд шаардагдах боловсролын түвшин түвшний нийцэл27
Зураг 3.14. АБ-нд шаардагдах ур чадвар, эзэмшсэн ур чадварын нийцэл 28
Зураг 3.15. Ур чадвараа эзэмшсэн байдал, сургуулийн төрлөөр 29
Зураг 3.16. Ажлын байранд дасан зохицоход тулгардаг бэрхшээл, сургуулийн төрлөөр 29
Зураг 3.17. Суралцах хугацаандаа олж авсан мэдлэгийн хэрэглээ....30
Зураг 3.18. Суралцах хугацаандаа олж авсан ур чадварын хэрэглээ, ашиглалт....30
Зураг 3.19. Хөдөлмөр эрхэлж буй төгсөгчдийн цаашид тогтвортой ажиллахгүй шалтгаан....31
Зураг 3.20. Ажлын байран дахь ерөнхий ур чадварын хомсдол, сургуулийн төрөлд эзлэх хувь 32
Зураг 3.21. Ажлын байран дахь мэргэжлийн мэдлэг, ур чадварын хомсдол, сургуулийн төрөлд эзлэх хувь....32
Зураг 3.22. Давхар ажил үндсэн ажлын чиг үүргийн хамаарал....33
Зураг 3.23. Давхар ажил хийж буй шалтгаан, сургуулийн төрлөөр....34
Зураг 3.24. Ажилгүй иргэн, сургалтын төрөл, байршлаар 34
Зураг 3.25. Ажилгүй байгаа төгсөгчдийн өрхийн сарын дундаж орлого 34
Зураг 3.26. Ажилгүй байгаа ИДС төгсөгчид, мэргэжлийн чиглэлээр....35
Зураг 3.27. Ажилгүй байгаа МБСБ төгсөгчид, мэргэжлийн чиглэлээр....35
Зураг 3.28. Ажил хийгээгүй болон суралцаагүй байгаа залуучууд 35
Зураг 3.29. Ажил хайж буй зорилго, сургалтын төрлөөр 36
Зураг 3.30. Ажлаа солихыг хүссэн төгсөгчдын зонхилох шалтгаан, сургалтын төрлөөр....36
Зураг 3.31. Ажил хайж буй хэлбэр, сургуулийн төрлөөр 37
Зураг 3.32. Ажил хайж буй хэлбэр, амьдарч буй байршлаар....37
Зураг 3.33. Эдийн засгийн идэвхгүй байдал хүйс, сургалтын төрлөөр....39
Зураг 3.34. Ирэх 14 хоногт ажил хийхэд бэлэн бус байгаа шалтгаан, сургалтын төрлөөр....40
Зураг 3.35. Сүүлийн 30 хоногт ажил олох, бизнес эрхлэх гэж оролдоогүй шалтгаан....40
Зураг 3.36. Боломжит ажиллах хүч, сургалтын төрөл, бүсээр 41
Зураг 4.1. Ажлын туршлагатай төгсөгчдийн АБ-ны хэлбэр, сургуулийн төрөл,....43

Зураг 4.2. Ажиллаж байсан байгууллага, ажлаас гарахад нөлөөлсөн хүчин зүйлс 43
Зураг 4.3. Ажиллаж байсан байгууллага/ ажлын байрны талаарх таны сэтгэл ханамж..........44
Зураг 4.4. Ажиллаж байсан ажлын чиг үүрэг, эзэмшсэн мэргэжлийн нийцэл 44
Зураг 4.5. Төгсөгчдийн нэг жилийн төлөвлөгөө..45
Зураг 4.6. Цаашид суралцах төлөвлөгөөтэй байгаа төгсөгчид сургалтын төрөл 45
Зураг 5.1. 2017 оноос хойш ЭЗИ-ийн шилжилт, ИДС-н мэргэжлийн чиглэлээр 51
Зураг 5.2. 2017-2019 оноос хойш ЭЗИ-ийн шилжилт, МБСБ-н мэргэжлийн чиглэлээр............52
Сургуулийн төрлөөр авч үзвэл ИДС төгсөгчдийн 84.2 хувь нь хөдөлмөр эрхэлсэн хэвээр, 1.5 хувь нь ажилгүй, 14.3 хувь нь эдийн засгийн идэвхгүй болсон бол МБСБ төгсөгчдийн 82.5 хувь нь хөдөлмөл эрхэлсэн хэвээр, 2.4 хувь нь ажлаасаа гарсан, 15.1 хувь нь эдийн засгийн идэвхгүй төлөвт шилжжээ.Зураг 5.3. 2017 онд хөдөлмөр эрхэлж байсан төгсөгчдийн эдийн засгийн идэвхийн өөрчлөлт, хувиар 52
Зураг 5.4. 2017 онд хөдөлмөр эрхэлж байсан төгсөгчдийн эдийн засгийн идэвхийн өөрчлөлт, мэргэжлээрээ хөдөлмөр эрхэлж байсан эсэхээр..54
Зураг 5.5. 2017 онд хөдөлмөр эрхэлсэн төгсөгчдийн эдийн засгийн идэвхийн өөрчлөлт, эзэмшсэн ба ажлын байранд шаардах боловсролын түвшний шаардлагын нийцэл ЭЗИ-д нөлөөлсөн эсэхээр..55
Зураг 5.6. 2017 онд хөдөлмөр эрхэлсэн төгсөгчдийн эдийн засгийн идэвхийн өөрчлөлт, эзэмшсэн ба ажлын байранд шаардах ур чадварын нийцэл ЭЗИ-д нөлөөлсөн эсэх 55
Зураг 5.7. 2017 онд ажиллаж байсан салбараа 2019 онд өөрчилсөн эсэх 56
Зураг 5.8. 2017 онд ажиллаж байсан салбараа 2019 онд өөрчилсөн эсэх, ЭЗҮА-ны салбараар 57
Зураг 5.9. 2017 оноос цалин, орлого нь өөрчлөгдсөн байдал, сургуулийн төрөл, хувиар.......58
Зураг 5.10. Мэргэжлийн дагуу хөдөлмөр эрхлэх байдалд гарсан өөрчлөлт, сургуулийн төрлөөр 58
Зураг 5.11. Ажил ба мэргэжлийн нийцлийн 2017, 2019 онд гарсан өөрчлөлт, ИДС-н мэргэжлийн чиглэлээр 59
Зураг 5.12. Ажил ба мэргэжлийн нийцлийн 2017, 2019 онд гарсан өөрчлөлт, МБСБ-ын мэргэжлийн чиглэлээр...60
Зураг 6.1. 2018 оноос хойш ЭЗИ-ийн шилжилт, ИДС-н мэргэжлийн чиглэлээр 64
Зураг 6.2. 2018 оноос хойш ЭЗИ-ийн шилжилт, МБСБ-ийн мэргэжлийн чиглэлээр................65
Зураг 6.3. 2018 онд хөдөлмөр эрхэлж байсан төгсөгчдийн эдийн засгийн идэвхийн өөрчлөлт, хувиар 66
Зураг 6.4. 2018 онд хөдөлмөр эрхэлж байсан төгсөгчдийн ЭЗИ-ийн өөрчлөлт, мэргэжлээрээ хөдөлмөр эрхэлж байсан эсэхээр...67
Зураг 6.5. 2018 онд хөдөлмөр эрхэлсэн төгсөгчдийн ЭЗИ-ийн өөрчлөлт, эзэмшсэн ба ажлын байранд шаардах боловсролын түвшний шаардлагын нийцэл ЭЗИ-д нөлөөлсөн эсэхээр 68
Зураг 6.6. 2018 оны хөдөлмөр эрхлэгчдийн эзэмшсэн ба ажлын байранд шаардах ур чадварын нийцэл ЭЗИ-д нөлөөлсөн эсэх...68
Зураг 6.7. 2018 онд ажиллаж байсан салбараа 2019 онд өөрчилсөн эсэх 69
Зураг 6.8. 2018 онд ажиллаж байсан салбараа 2019 онд өөрчилсөн эсэх, ЭЗҮА-ны салбараар 70
Зураг 6.9. 2018 оноос цалин, орлого нь өөрчлөгдсөн байдал, сургуулийн төрөл, хувиар.......70
Зураг 6.10. Мэргэжлийн дагуу хөдөлмөр эрхлэлтэд гарсан өөрчлөлт, сургуулийн төрлөөр ...71
Зураг 6.11. Ажил ба мэргэжлийн нийцлийн 2018-2019 онд гарсан өөрчлөлт, ИДС-ийн мэргэжлийн чиглэлээр..72
Зураг 6.12. Ажил ба мэргэжлийн нийцлийн 2018-2019 онд гарсан өөрчлөлт, МБСБ-ын мэргэжлийн чиглэлээр..73

ТОВЧИЛСОН ҮГИЙН ЖАГСААЛТ

ХНХЯ	Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын яам
БСШУСЯ	Боловсрол, соёл, шинжлэх ухаан, спортын яам
ХНХСИ	Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын судалгааны институт
ХХҮЕГ	Хөдөлмөр халамжийн үйлчилгээний ерөнхий газар
ААНБ	Аж ахуйн нэгж, байгууллага
АБ	Ажлын байр
АХГ	Ажиллах хүчнээс гаруурх
ИДС	Их, дээд сургууль
МБСБ	Мэргэжлийн боловсрол, сургалтын байгууллага
МБОС	Мэргэжлийн боловсрол олгох сургалт
ОУБ	Олон улсын байгууллага
ТБОС	Техникийн боловсрол олгох сургалт
ХАА	Хөдөө, аж ахуй
ХЭДБ	Хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих байгууллага
ХХЭ	Хувиараа хөдөлмөр эрхлэгч
ЭЗИ	Эдийн засгийн идэвх
CV	Curriculum vitae /Товч намтар/
TOEIC	Test of English for International Communication
TOEFL	Test of English as a Foreign Language

СУДАЛГААНЫ ХУРААНГУЙ

Судалгааны зорилго нь их, дээд болон мэргэжлийн боловсрол, сургалтын байгууллагын төгсөгчдийн хөдөлмөр эрхлэлтийн байдал, хөдөлмөрийн зах зээл дэх өөрчлөлт, ажлын байранд зуучлагдаж буй хэлбэр, хугацаа, ур чадварын нийцэл, түүнчлэн ажлын байранд тулгарч буй бэрхшээл болон ажилгүй байгаа шалтгаан зэргийг бодитойгоор илрүүлэн, салбарын бодлого боловсруулагчид, их, дээд сургууль, мэргэжлийн боловсрол, сургалтын байгууллагын шийдвэр гаргагчид, судлаачдыг тоон мэдээллээр хангахад оршино.

Судалгаанд 2015-2016 оны хичээлийн жилд их, дээд болон мэргэжлийн боловсрол, сургалтын байгууллагыг мэргэжлийн анхан шатны болон түүнээс дээш бакалаврын боловсрол эзэмшин төгссөн 44.9 мянган төгсөгчдийг төлөөлүүлэн 4909 төгсөгчдийг сонгон 2017 оноос эхлэн судалгаанд хамруулсан бөгөөд 2019 онд дээрх төгсөгчдийн 3980 төгсөгчөөс мэдээлэл цуглуулав. Хүндэтгэн үзэх шалтгаан буюу гадаад явсан нас барсан, холбоо барих хэрэгсэл нь өөрчлөгдсөн, татгалзсан зэрэг шалтгаанаар эхний жилийн түүврээс хасагдав.

Судалгааны эх олонлогийн хувьд 61.5 хувь буюу 27.6 мянга нь их, дээд сургуулийг өдрийн бакалаврын анги, 38.5 хувь буюу 17.3 мянга нь мэргэжлийн боловсрол, сургалтын байгууллагыг мэргэжлийн болон техникийн боловсрол эзэмшсэн төгсөгчид байна. Төгсөгчдийн 41.8 хувь нь эрэгтэй, 58.2 хувь нь эмэгтэй бол сургуулийн төрлөөр ИДС төгсөгчдийн 64.5 хувь, МБСБ төгсөгчдийн 48.2 хувийг эмэгтэйчүүд эзэлж байна.

Судалгааны мэдээлэл цуглуулах хугацаанд төгсөгчдийн 11.1 хувь нь мэргэжлийн түр сургалт болон мэргэжлийн анхан шат ба түүнээс дээш боловсрол олгох сургалтад хамрагдаж байгаа юм. Сүүлийн нэг жилийн хугацаанд нийт МБСБ төгсөгчдийн 11.8 хувь нь, ИДС төгсөгчдийн 10.7 хувь нь боловсролын түвшин ба зэрэг ахиулах, мэргэжил, ур чадвар эзэмшихээр дахин суралцаж байна. Хөдөлмөрийн статистикчдын олон улсын 19-р бага хурлаар “ажил, хөдөлмөр эрхлэлт болон хөдөлмөрийн дутуу ашиглалт” олон улсын статистикийн стандарт арга зүйн бичгийг баталж, улс орнууыг дагаж мөрдөхийг зөвлөмж болгосон. Үүнийг дагуу 2019 оны 1 дүгээр сард ҮСХ-ны дарга, хөдөлмөрийн сайдын хамтарсан тушаалаар хөдөлмөр эрхлэлтийн үзүүлэлтийг тооцох аргачлалыг олон улсын арга зүйд нийцүүлэн шинэчлэн баталсан.

Энэ нь хөдөлмөрийн зах зээлийн нөхцөл байдлын талаар илүү нарийвчилсан үзүүлэлтүүдийг тооцож чадахаар болсон юм. Үүний дагуу Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын судалгааны институт нь уг судалгааны хөдөлмөр эрхлэлтийн үндсэн үзүүлэлтийг тооцохдоо тухайн аргачлалд нийцүүлэн өөрчлөлт оруулан шинээр мөрдөгдөж эхэлсэн зарим үзүүлэлтийг тооцож эхэлсэн болно. Шинээр тооцогдсон үзүүлэлт нь хөдөлмөр эрхлэлтийн үндсэн үзүүлэлт болон боломжит ажиллах хүч, итгэл алдарсан ажил хайгч, ажил хийгээгүй болон суралцаагүй залуучууд зэрэг болно.

Төгссөнөөс гурван жилийн дараах байдлаар төгсөгчдийн 76.5 хувь нь хөдөлмөр эрхэлж, 3.6 хувь нь ажилгүй, 19.9 хувь нь ажиллах хүчнээс гадуур буюу эдийн засгийн идэвхгүй байна. ИДС төгсөгчдийн 79.6 хувь нь, МБСБ төгсөгчдийн 71.6 хувь нь тус тус хөдөлмөр эрхэлж байна.

Төгсөгчид хөдөлмөр эрхэлж байгаа нь чухал хэдий ч тэд сургуульд суралцаж эзэмшсэн мэргэжлээрээ ажиллаж байгаа эсэхийг тандах хэрэгтэй юм. Төгссөнөөс хойш 3 жилийн дараах байдлаар ИДС төгсөгчдийн 79.6 хувь нь хөдөлмөр эрхэлж байгаа төгсөгчдийн 76.6 хувь нь мэргэжлээрээ хөдөлмөр эрхэлж байна. Хөдөлмөр эрхэлж буй төгсөгчдөд эзлэх мэргэжлээрх хөдөлмөр эрхлэлтийг ИДС мэргэжлийн чиглэлээр тодруулбал анагаах ухааны мэргэжлийн чиглэлээр төгсөгчид хамгийн өндөр байна. Анагаах ухаан, мал эмнэлэг, урлаг, математик, статистик, багш, боловсрол судлал, барилга, архитектурын чиглэлийн мэргэжил эзэмшин хөдөлмөр эрхэлж буй төгсөгчдийн 80.0-аас дээш хувь нь мэргэжлээрээ хөдөлмөр эрхэлж

байна. Харин ХАА, байгаль хамгаалал, нийгмийн халамж, хангамж, хүмүүнлэгийн ухаан чиглэлээр мэргэжил эзэмшин хөдөлмөр эрхэлж буй төгсөгчдийн мэргэжлээрх хөдөлмөр эрхлэлт хамгийн бага байна.

МБСБ төгсөгчдийн 71.6 хувь нь хөдөлмөр эрхэлж буй төгсөгчдийн 62.0 хувь нь мэргэжлээрээ хөдөлмөр эрхэлж байна. Эрүүл мэндийн салбарын мэргэжил эзэмшин хөдөлмөр эрхэлж буй төгсөгчдийн 10 төгсөгч тутмын 9 нь мэргэжлээрээ хөдөлмөр эрхэлж байна. Мөн эрчим хүчний салбарын мэргэжил эзэмшин хөдөлмөр эрхэлж буй 10 төгсөгч тутмын 8 нь, аж үйлдвэрийн салбарын мэргэжил эзэмшин хөдөлмөр эрхэлж буй 10 төгсөгч тутмын 7 нь мэргэжлээрээ ажиллаж байгаа нь бусад мэргэжлийн чиглэлтэй харьцуулахад хамгийн өндөр байна.

Хөдөлмөр эрхэлж буй төгсөгчдийн 7 хоногийн ажлын дундаж өдөр 5, ажлын цаг дунджаар 45, нэмэлт ажлын цаг 4 гэсэн үр дүн гарчээ. Төгсөгчдийн ажлын өдөр хэвийн хэмжээнд байгаа боловч ажлын цаг нь ердийн горимоос илүү байна.

Ажиллагчдын авдаг цалин, бизнесээс олж буй орлогыг тодруулахад төгсөгчдийн сарын дундаж цалин, орлого нь 868.2 мянган төгрөг байна. Сургуулийн төрлөөр нь харьцуулан харахад ИДС төгсөгчдийн сарын дундаж цалин хөлс нь 910.1 мянган төгрөг байгаа бол, МБСБ төгсөгчдийнх 793.4 мянган төгрөг байна. Хөдөлмөр эрхэлж буй ИДС төгсөгчдийн 90.2 хувь нь МБСБ төгсөгчдийн 69.1 хувь нь ажил олгогчтойгоо гэрээ байгуулсан байна. МБСБ төгсөгчдийн 30.9 хувь нь гэрээгүй ажиллаж байгаа нь өмнөх оноос 1.2 функтээр буурсан үзүүлэлт юм.

Эзэмшсэн боловсролын түвшин ажлын байранд нь шаардлагатай боловсролын түвшинтэй нийцэж байгаа эсэхийг судлахад 71.4 хувь нь тохиромжтой, 13.9 хувь нь эзэмшсэн боловсролын түвшингээс доогуур, 14.7 хувь нь эзэмшсэн боловсролын түвшнээс илүү шаардлага бүхий ажлын байранд ажиллаж байна. Хөдөлмөр эрхэлж буй нийт төгсөгчдийн 28.6 хувьд нь боловсролын үл нийцлээс хамаарсан бэрхшээл байдаг гэжээ. Энэ нь өмнөх онтой харьцуулахад 2.6 пунктээр нэмэгдсэн дүн юм.

Эзэмшсэн мэргэжлээрээ ажиллаж байгаа эсэхийг тандах зорилгоор ажил үүрэг, эзэмшсэн мэргэжлийн нийцтэй байдлын талаар асууж тодруулахад төгсөгчдийн 55.7 хувь нь тохиромжтой, 15.7 хувь нь маш тохиромжтой гэж үзсэн бол 28.6 хувь нь огт тохирдоггүй, тохирдоггүй буюу мэргэжлийн бус хөдөлмөр эрхэлж байна. МБСБ төгсөгчдийн 38.0 хувь нь, ИДС төгсөгчдийн 23.4 хувь нь эзэмшсэн мэргэжилтэйгээ тохирохгүй ажил хийдгээ илэрхийлсэн.

Сургууль төгссөнөөс хойш гурван жилийн дараах байдлаар хөдөлмөр эрхэлж буй ИДС төгсөгчдийн хувьд гадаад хэл, компьютерын мэдлэг, баримт бичиг боловсруулах, мэргэжлийн мэдлэг, МБСБ төгсөгчдийн хувьд гадаад хэл, компьютер, ажлын байрны аюулгүй байдал, эрүүл ахуй, мэргэжлийн мэдлэг, чадвар зэрэг нь хөдөлмөр эрхэлж байх хугацаанд илүү дутагдсан гэжээ.

2019 онд судалгаанд хамрагдсан нийт төгсөгчдийн 3.6 хувь нь, үүний дотор ИДС төгсөгчдийн 2.5 хувь, МБСБ төгсөгчдийн 5.2 хувь нь ажилгүй байна. Тэдгээрийн 26.1 хувь нь эрэгтэй, 73.9 хувь нь эмэгтэй байна. Мөн 46.4 хувь нь нийслэлд, 53.6 хувь нь орон нутагт амьдардаг гэжээ. Харин сургуулийн төрлөөр нь ажилгүй төгсөгчдийг тодруулбал ИДС төгсөгчдийн 60.8 хувь нь нийслэлд, МБСБ төгсөгчдийн 65.9 хувь нь орон нутагт амьдарч байна.

Нийт төгсөгчдийн 19.9 хувь нь ажиллах хүчнээс гадуур буюу эдийн засгийн идэвхгүй төлөвт байна. Тэдний 19.9 хувь нь эрэгтэй, 80.1 хувь нь эмэгтэйчүүд байна. Мөн 55.3 хувь нь ИДС төгсөгч, 44.7 хувь нь МБСБ төгсөгч байна. Ажиллах хүчнээс гадуурх төгсөгчдийн ирэх 14 хоногт хөдөлмөр эрхлэхэд бэлэн бус байгаа нь гэр бүлийн асуудлаар, сургалтад хамрагдаж байгаа, өвчтөн, мөн хөгжлийн бэрхшээлтэй зэрэг түлхүү шалтгаантай байна.

Ажиллах хүчнээс гадуурх буюу эдийн засгийн идэвхгүй байгаа төгсөгчдийн 22.9 хувь нь цалин хөлстэй хөдөлмөр эрхлэхийг сонирхож байгаа боломжит ажиллах хүч байна. Боломжит ажиллах хүчний 26.1 хувь нь эрэгтэй, 73.1 хувь нь эмэгтэйчүүд байна. Сургуулийн төрлөөр нь авч үзвэл ажиллах хүчнээс гадуур байгаа ИДС төгсөгчдийн 17.6 хувь нь, МБСБ төгсөгчдийн 29.4 хувь нь боломжит ажиллах хүч байна.

Нийт боломжит ажиллах хүчний 12.7 хувь нь ажил хайгаад залхсан, ажлын байр байхгүй гэж бодож байгаа, ур чадварт тохирох ажил байхгүй, туршлага байхгүй, ажил олгогчдын зүгээс хэтэрхий залуу гэж үздэгийн улмаас итгэл алдарсан ажил хайгч байна. Тэдгээрийн 38.2 хувь нь эрэгтэй, 61.8 хувь нь эмэгтэйчүүд юм. Мөн 40.4 хувь нь ИДС төгсөгч, 59.6 хувь нь МБСБ төгсөгч байна.

Төгсөгчдийн 38.4 хувь нь одоо хийж буй ажлаа үргэлжлүүлэн хийнэ гэсэн бол 17.3 хувь нь гадаад, дотоодын сургуульд элсэн суралцах, 12.6 хувь нь ажилд орох, ажил хийх, 6.9 хувь нь ажлаа өөрчлөх, 6.5 хувь нь хүүхэд асрах, гэрийн ажилд төвлөрөх зэрэг зонхилох төлөвлөгөөтэй байна.

2017 оны төгсөгчдийн хөдөлмөр эрхлэлт 60.9 хувь байсан бол 2019 онд 76.5 хувь болж 15.6 пунктээр нэмэгдсэн байна. Үүнийг сургуулийн төрлөөр нь авч үзвэл хөдөлмөр эрхлэлтийн цэвэр түвшин ИДС төгсөгчдийн хувьд 11.2 пунктээр, МБСБ төгсөгчдийн хувьд 22.7 пунктээр өсжээ. Мөн 2019 онд ажилгүйдэл 13.1 пунктээр буурсныг сургуулийн төрлөөр харвал ИДС төгсөгчдийн хувьд 9.8 пунктээр, МБСБ төгсөгчдийн хувьд 18.4 пунктээр буурчээ.

2017, 2019 оны судалгааны үр дүнг харьцуулахад төгсөгчдийн хөдөлмөр эрхлэлт 15.5 хувиар өссөн, ажилгүйдлийн түвшин 13.1 хувиар буурсан бөгөөд нийт төгсөгчдийн 86.7 хувь нь 2017, 2019 онд ямар нэгэн байдлаар ажил эрхэлсэн, мөн нийт төгсөгчдийн 18.2 хувь нь 2017, 2019 онд ямар нэг байдлаар ажилгүйдэлд өртсөн байна.

2017 онд хөдөлмөр эрхэлж байсан төгсөгчдийн 83.6 хувь нь 2019 онд хөдөлмөр эрхэлсэн хэвээр, 16.4 хувь нь эдийн засгийн идэвхгүй эсвэл ажилгүй байна. Харин ажилгүй байсан төгсөгчдийн 6.6 хувь нь ажилгүй хэвээр урт хугацааны ажилгүйдэлд өртсөн бол 69.6 хувьд нь эерэг, 23.8 хувьд нь сөрөг эдийн засгийн идэвхийн өөрчлөлт гарчээ.

2017 оноос хойш эдийн засгийн идэвхэд шилжилт хийсэн байдлыг ИДС төгсөгчдийн эзэмшсэн мэргэжлийн чиглэлээр харахад барилга архитектур, математик статистик мэргэжлийн чиглэлээр төгсөгчид хамгийн олноор ажилласан хэвээр байна. Хууль, эрх зүй, мэдээлэл, сэтгүүл зүй, биеийн тамир, спорт, зарим төрлийн үйлчилгээ зэрэг мэргэжлийн чиглэлээр төгсөгчдийн эдийн засгийн идэвх бусад мэргэжлийн чиглэлээр төгсөгчидтэй харьцуулахад илүү сайжирсан бол анагаах ухаан, бизнес удирдлага, нийгмийн халамж, хангамж, хүмүүнлэгийн ухаан мэргэжлийн чиглэлээр төгсөгчдийн эдийн засгийн идэвх буурсан байна.

Мэргэжлийн боловсрол, сургалтын байгууллага төгсөгчдийг 2017 оноос хойш эдийн засгийн идэвхэд шилжилт хийсэн байдлыг эзэмшсэн мэргэжлийн чиглэлээр харахад эрүүл мэндийн салбарын мэргэжлээр төгсөгчдийн 54.8 хувь нь ажилтай хэвээрээ байгаа нь бусад мэргэжлүүдтэй харьцуулахад хөдөлмөр эрхлэлт нь өндөр байна. Төгссөнөөсөө хойш ажилгүйдэлд хамгийн их өртсөн мэдээллийн технологи, санхүү бизнес, худалдааны салбарын мэргэжлээр төгсөгчид байна.Төгссөнөөсөө хойш 3 жилийн хугацаанд эдийн засгийн идэвх нь хамгийн ихээр нэмэгдсэн мэргэжлийн чиглэлүүд нь боловсрол, уул уурхай, мэдээллийн технологи зэрэг байна. Эдийн засгийн идэвх нь хамгийн ихээр буурсан нь ХАА, эрүүл мэнд, үйлчилгээний салбарын мэргэжлээр төгсөгчид байна.

Эзэмшсэн мэргэжлийнхээ дагуу 2017 онд хөдөлмөр эрхэлж байсан төгсөгчдийн 83.8 хувь нь хөдөлмөр эрхэлсэн хэвээр, 2.0 хувь нь ажилгүй болсон, 14.2 хувь нь эдийн засгийн идэвхгүй

төлөвт шилжсэн байна. Тухайн онд хөдөлмөр эрхэлж байсан төгсөгчдийг 2019 онд тухайн салбартаа хөдөлмөр эрхэлж байгаа эсэхийг сургуулийн төрлөөр нь тодруулахад ИДС төгсөгчдийн 58.6 хувь нь, МБСБ төгсөгчдийн 53.6 хувь нь тухайн салбартаа ажилласан хэвээр байгаа бол ИДС төгсөгчдийн 41.4 хувь, МБСБ төгсөгчдийн 46.4 хувь нь өөр салбарт ажиллаж байна.

3 жилийн хугацаанд хөдөлмөр эрхэлж буй төгсөгчид 2017 онд ажиллаж байсан салбараа 57.1 хувь нь өөрчлөөгүй бол, 42.9 хувь нь өөрчилжээ. Ажиллаж байсан эдийн засгийн үйл ажиллагааны салбараа хамгийн өндөр хувиар өөрчилсөн нь удирдлагын болон дэмжлэг үзүүлэх үйл ажиллагаа, үл хөдлөх хөрөнгийг үйл ажиллагаа, ХАА-н салбарт ажиллаж байсан төгсөгчид байна. Харин тээвэр болон агуулахын үйл ажиллагаа, санхүү, даатгалын үйл ажиллагаа, боловсрол, хүний эрүүл мэнд, нийгмийн халамж, цахилгаан, хий, уур, агааржуулалтын салбарт ажиллаж буй байсан төгсөгчид 70.0-80.0 хувь нь тухайн салбартаа ажилласан хэвээр байна. Төгсөгчдийн хоёр жилийн хугацаанд авч буй цалинг харьцуулахад 6.5 хувь нь цалин хэвээр байгаа бол 76.7 хувь нь цалин өссөн, 16.8 хувь нь цалин буурсан гэв. Сургуулийн төрлөөр нь харвал ИДС төгсөгчдийн 14.5 хувь нь, МБСБ төгсөгчдийн 22.1 хувь нь цалин буурсан гэжээ.

Судалгааны хоёр жилийн хугацаанд хөдөлмөр эрхэлж байгаа төгсөгчдийн эзэмшсэн мэргэжлийн дагуу ажиллаж буй байдалд өөрчлөлт орсон эсэхийг тодруулахад 60.1 хувь нь мэргэжлийн дагуу хөдөлмөр эрхэлсэн хэвээр, 15.7 хувь нь мэргэжлийн бус ажил хийсэн хэвээр, 16.6 хувь нь мэргэжлийн ажилд шилжсэн, 7.5 хувь нь мэргэжлийн бус ажил эрхлэх болсон байна.

Эрхэлж буй ажил, эзэмшсэн мэргэжлийн нийцлийн 2017, 2019 онд гарсан өөрчлөлтийг эзэмшсэн мэргэжлийн чиглэлээр нь харахад ИДС-ийн хувьд мал эмнэлэг, урлаг, багш боловсрол судлал, барилга, архитектур, анагаах ухаан зэрэг мэргэжлээр төгсөгчдийн 70-аас дээш хувь нь мэргэжлийн дагуу ажилласан хэвээр байгаа бол байгаль хамгаалал, ХАА, биологи мэргэжлээр төгсөгчид бусад мэргэжлийн төгсөгчидтэй харьцуулахад илүү мэргэжлийн бус ажил хийсэн хэвээр байна. Харин байгаль хамгаалал, ХАА-н мэргэжил эзэмшсэн төгсөгчдийн хувьд мэргэжлийн бус хөдөлмөр эрхэлсэн хэвээр, мэргэжлийн бус ажилруу шилжин ажиллаж байгаа байдал бусад төрлийн мэргэжил эзэмшсэн төгсөгчидтэй харьцуулахад өндөр байна.

МБСБ-ын хувьд эрүүл мэндийн салбарын мэргэжлээр төгсөгчдийн 92.2 хувь нь, эрчим хүчний салбарын мэргэжлээр төгсөгчдийн 78.4 хувь нь эзэмшсэн мэргэжлийн дагуу ажилладаг хэвээр байгаа нь бусад мэргэжлийн чиглэлээр төгсөгчидтэй харьцуулахад өндөр байна. Мөн боловсрол, барилга, мэдээллийн технологи, ХАА, байгаль орчин, аялал жуулчлалын салбарын мэргэжлийн чиглээр төгсөгчдийн 28.4-39.9 хувь нь мэргэжлийн бус ажил хийсэн хэвээр байна. Харин ХАА, үйлчилгээ, уул уурхайн салбарын мэргэжлийн чиглэлээр төгсөгчид 17.8 -26.0 хувь нь мэргэжлийн бус ажилд шилжжээ.

2017 онд хөдөлмөр эрхэлж байсан төгсөгчдийн 91.3 хувь нь гэрээтэй ажилласан хэвээр, 8.7 хувь нь гэрээтэй төлвөөс гэрээгүй төлөвт шилжсэн байна. Харин гэрээгүй ажиллаж байсан төгсөгчдийн 30.7 хувь нь гэрээгүй хэвээр, 69.3 хувь нь гэрээгүй төлвөөс гэрээтэй төлөвт шилжсэн байна.

2018 оны төгсөгчдийн хөдөлмөр эрхлэлт 70.2 хувь байсан бол 2019 онд 76.5 хувь болж 6.3 пунктээр нэмэгдсэн байна. Мөн 2018 онтой харьцуулахад ажилгүйдэл 8.9 пунктээр буурсныг сургуулийн төрлөөр харвал ИДС төгсөгчдийн хувьд 6.8 пунктээр, МБСБ төгсөгчдийн хувьд 12.2 пунктээр буурчээ.

Төгсөгчдийн эдийн засгийн идэвхийн бохир өөрчлөлтүүдийг хүйсийн байдлаар харахад сүүлийн 2 жилд эрэгтэй төгсөгчдийн 94.4 хувь нь, эмэгтэй төгсөгчдийн 80.6 хувь нь хөдөлмөр

эрхэлжээ. Мөн эрэгтэй төгсөгчдийн хөдөлмөр эрхлэлт 8.3 пунктээр, эмэгтэй төгсөгчдийн хөдөлмөр эрхлэлт 4.7 пунктээр нэмэгдсэн байна. Мөн ажилгүй эрэгтэйчүүд 7.9 пунктээр өссөн, эмэгтэйчүүд 9.6 пунктээр буурсан харагдаж байна.

2018 онд хөдөлмөр эрхэлж байсан төгсөгчдийн 86.4 хувь нь 2019 онд хөдөлмөр эрхэлсэн хэвээр буюу хөдөлмөрийн зах зээлд тогтвортой байна. Харин тэдний 1.7 хувь нь ажилгүй, 12.0 хувь нь эдийн засгийн идэвхгүй төлөвт шилжсэн байна

2018 онд үл хөдлөх хөрөнгийн үйл ажилллагааны салбарт ажиллаж байсан төгсөгчдийн 35.9 хувь нь худалдааны салбарт, мэргэжлийн, шинжлэх ухааны, техникийн үйл ажиллагааны салбарт ажиллаж байсан төгсөгчдийн 23.3 хувь нь, ОУ-ын байгууллага, суурин төлөөлөгчийн үйл ажиллагааны салбарт ажиллаж байсан төгсөгчдийн 25.4 хувь нь төрийн удирдлага, батлан хамгаалах үйл ажиллагаа, албан журмын нийгмийн хамгаалалын салбарт, худалдааны салбарт ажиллаж байсан төгсөгчдийн 17.4 хувь нь боловсруулах үйлдвэрлэлийн салбарт ажиллаж байгаа нь бусад салбаруудтай харьцуулахад нэг салбарруу хамгийн олноор орсон салбарууд байна.

2018 онд гэрээтэй ажиллаж байсан төгсөчдийн 93.5 хувь нь гэрээтэй ажилласан хэвээр байгаа бол 6.5 хувь нь гэрээгүй төлөврүү шилжжээ. Гэрээгүй ажиллаж байсан төгсөгчдийн 42.2 хувь нь гэрээгүй хэвээр, 57.8 хувь нь гэрээ байгуулан 2019 онд ажиллаж байна.

БҮЛЭГ I

СУДАЛГААНЫ ТАНИЛЦУУЛГА

БҮЛЭГ 1. СУДАЛГААНЫ ТАНИЛЦУУЛГА

1.1. СУДАЛГААНЫ ҮНДЭСЛЭЛ

Хөдөлмөр эрхлэлтийг дэмжих арга хэмжээ нь нийгмийн тодорхой зорилтот бүлгүүдэд чиглэсэн хэлбэрээр зохион байгуулагдахаар хууль, эрх зүйн орчны зохицуулалтад туссан байдаг. Тухайлбал, Төрөөс хөдөлмөр эрхлэлтийн талаар баримтлах бодлогын:

- 1.3.5-д хөдөлмөрийн зах зээлд сүүлийн жилүүдэд дээд боловсролтой ажиллах хүчний тоо нэмэгдсэн боловч ажиллах хүчний ур чадвар доогуур байгаа нь ажил олгогчийн хэрэгцээ, шаардлагыг хангаж чадахгүйд хүрч, мэргэшсэн ажиллах хүчний дутагдлыг бий болгож байна;
- 1.3.6-д ажилгүйдлийн түвшин хөдөлмөрийн насны залуучуудын дунд ихсэж байгаа тул залуучуудад буюу их, дээд сургууль, коллеж, мэргэжлийн боловсрол, сургалтын байгууллагыг төгсөгчдөд чиглэсэн хөдөлмөр эрхлэлтийн бодлогыг хэрэгжүүлэх шаардлагатай байна гэж заажээ.

Тиймээс эдгээр зорилтот бүлгийн хөдөлмөр эрхлэлтийн багц асуудлыг тодорхойлох төрөлжсөн судалгаануудыг хийж гүйцэтгэх зайлшгүй шаардлагатай юм. Ялангуяа хөдөлмөрийн зах зээлийн нийлүүлэлтийн томоохон бүлэг болох их дээд сургууль, мэргэжлийн боловсрол, сургалтын байгууллага төгсөгчдийн судалгааг тогтмол хийх нь чухал ач холбогдолтой юм.

1.2. СУДАЛГААНЫ ЗОРИЛГО

Их, дээд болон мэргэжлийн боловсрол, сургалтын байгууллага төгсөгчдийн хөдөлмөр эрхлэлтийн байдал, ХЗЗ дэх өөрчлөлт, хөдөлгөөн, ажлын байранд зуучлагдаж буй хэлбэр, хугацаа, ур чадварын нийцэл, түүнчлэн ажлын байранд тулгарч буй бэрхшээл болон ажилгүй байгаа шалтгаан зэргийг бодитойгоор илрүүлэн, салбарын бодлого боловсруулагчид, их, дээд сургууль, мэргэжлийн боловсрол, сургалтын байгууллагын шийдвэр гаргагчид, судлаачдыг тоон мэдээллээр хангахад оршино.

1.3. СУДАЛГААНЫ ТҮҮВРИЙН ДИЗАЙН

Түүврийн эх олонлог, хүрээ

2015-2016 оны хичээлийн жилд Монгол Улсын их дээд сургууль, мэргэжлийн боловсрол, сургалтын байгууллагыг төгссөн нийт төгсөгчид нь уг судалгааны түүврийн эх олонлогийг бүрдүүлнэ. Судалгааны эх олонлогт магистр, доктор, орой, эчнээ ангийн сургалтад хамрагдсан болон цэрэг, цагдаа, аюулгүй байдал, батлан хамгаалахын мэргэжлийн чиглэлээр төгсөгчдийг хамруулаагүй.

Хүснэгт 1.1. Эх олонлогийн ерөнхий мэдээлэл

2015-2016 оны хичээлийн жил	Тоо	Түүврийн хэмжээ
Мэргэжлийн боловсрол, сургалтын байгууллагын тоо	81	81
Их, дээд сургуулийн тоо	105	105
Нийт байгууллагын тоо	**186**	**186**
Мэргэжлийн боловсрол, сургалтын байгууллага төгсөгчдийн тоо	17442	2265
Их, дээд сургууль төгсөгчдийн тоо	25906	2781
Нийт төгсөгчийн тоо	**43348**	**5046**

Судалгаанд их, дээд сургууль, мэргэжлийн болон техникийн боловсрол олгох байгууллагын 2015-2016 оны хичээлийн жилд төгссөн төгсөгчдийн жагсаалтаар түүврийн хүрээг бүрдүүлсэн. Түүврийн дизайныг боловсруулахад судалгааны зорилгын хүрээнд үр дүнг

гаргах домэйн нь мэргэжлийн чиглэл байхыг түүвэрт түгээмэл шаарддаг. Иймээс түүврийн хүрээнд мэргэжлийн чиглэлийг 1 үзүүлэлт болгон, дээд боловсрол олгох сургалтын хүрээнд 22, мэргэжлийн болон техникийн боловсрол олгох сургалтын хүрээнд 13 мэргэжлийн чиглэлийг оруулсан юм. Түүврийн хүрээг бүрдүүлэхэд БСШУСЯ, мэргэжлийн боловсролын байгууллагуудтай хамтран ажиллав.

Түүврийн хэмжээ

Түүврийн дизайныг боловсруулахад өмнөх судалгаанаас илүү боловсронгуй болгох боломж мэдээллийн хувьд бүрдсэн. Түүврийн бүлэглэлтийг мэргэжлийн чиглэлээр зохиомжлоход дээд, мэргэжлийн болон техникийн боловсрол олгох байгууллагаар ялгасан. Учир нь МБОС-ын байгууллагын төгсөгчдийн тоо ТБОС-ын байгууллага төгсөгчдийн тооноос өндөр байсан бөгөөд түүврийн сонголтод техникийн мэргэжлийн чиглэлээр төгсөгчдийн төлөөлөл бага сонгогдохоор байсан.

Аливаа давтан судалгааг зохион байгуулж буй тохиолдолд үр дүнг харьцуулагдах байдлыг хадгалах нь нэн чухал байдаг. Энэ байдлыг хадгалах нэг гол шинж нь түүврийн дизайн бөгөөд дизайны ерөнхий зарчмыг хадгалах явдал юм. Олон улсын жишигт давтамжтай хийгддэг судалгааны түүврийн дизайныг анхны удаад ижил төстэй судалгааны, давтан хийхдээ өмнөх судалгааны мэдээллийн баазаас түүврийн үнэлгээ хийх замаар тогтоодог. Энэ удаагийн судалгааны түүврийн хэмжээг тооцохдоо дээд боловсролын байгууллагын төгсөгчдийн хөдөлмөр эрхлэлтийн хувийн жинг түлхүүр үзүүлэлт болгон 2012-2013 оны төгсөгчдийн судалгааны түүврийн алдаанд суурилан тооцоолов.

Хүснэгт 1.2. Судалгааны мэдээллийн хамралт, алдааны хязгаар

Д/д	Мэргэжлийн нэр	Тооцоологдсон үр дүн: Хөдөлмөр эрхлэлт	Тооцоологдсон үр дүн: Стандарт алдаа	Судалгаанд хамрагдсан тоо	Алдааны хязгаар
1	Багш, боловсрол судлал	69.4	6.7	49	9.6
2	Урлаг	69.6	6.9	46	9.9
3	Хүмүүнлэгийн ухаан	63.0	6.6	54	10.5
4	Нийгэм, эдийн засаг	55.3	7.3	47	13.3
5	Мэдээлэл, сэтгүүл зүй	70.0	7.3	40	10.5
6	Бизнес, удирдлага	74.4	7.1	39	9.5
7	Хууль, эрх зүй	57.8	7.4	45	12.9
8	Биологи	66.7	6.9	48	10.3
9	Физик, хими, геологи, газар зүй	73.6	6.1	53	8.3
10	Математик статистик	72.3	6.6	47	9.1
11	Компьютер	80.4	5.6	51	7.0
12	Бүх төрлийн инженер	79.2	5.9	48	7.5
13	Үйлдвэрлэлийн технологи	58.8	8.6	34	14.6
14	Барилга, архитектур	64.3	7.5	42	11.6
15	ХАА, ой, загасны аж ахуй	55.0	8.0	40	14.5
16	Мал эмнэлэг	57.1	7.1	49	12.5
17	Анагаах ухаан	73.8	6.9	42	9.3
18	Нийгмийн халамж, хангамж	63.0	7.2	46	11.4
19	Биеийн тамир, спорт, зарим төрлийн үйлчилгээ	63.0	9.5	27	15.0
20	Тээвэр	77.8	8.2	27	10.5
21	Байгаль хамгаалал	77.3	6.4	44	8.3

Их, дээд сургууль төгсөгчдийн хөдөлмөр эрхлэлтийн түвшнийг мэргэжлийн чиглэлээр тооцож үзэхэд алдааны хязгаар хамгийн их нь 15.0 хувь байна. Уг судалгаа нь 4 жилийн турш панел хэлбэрээр явагдах бөгөөд дээрх алдааны хязгаар нь судалгааны эцсийн үр дүнд хүлээж байгаатай ойролцоо байна. Панел судалгааны онцлог нь судлагдаж буй нэгж (төгсөгч)-ийг судалгааны бүх үе шатанд хамруулан мэдээллийг бүрэн авах шаардлагатай байдаг. Нөгөө талаар практикт хүн ам зүй, нийгмийн хүчин зүйлээс шалтгаалж түүвэрт сонгогдсон нэгжийг бүгдийг хайж олох боломжгүй тул хорогдлын хэмжээг тооцоолох шаардлагатай юм. Тиймээс өмнө нь хийгдсэн 2 судалгааны жил бүрийн мэдээлэл цуглуулалтын хамралтын түвшинд үндэслэн түүврийн хэмжээг өсгөв.

Хүснэгт 1.3. ИДС төгсөгчдийн түүврийн хэмжээ, дээд мэргэжлийн чиглэлээр

Д/д	Мэргэжлийн нэр	Тооцоологдсон үр дүн		Түүврийн хэмжээ	Хүлээгдэж буй алдааны хязгаар
		Хөдөлмөр эрхлэлт	Стандарт алдаа		
1	Багш, боловсрол судлал	69.4	6.7	135	5.8
2	Урлаг	69.6	6.9	135	5.8
3	Хүмүүнлэгийн ухаан	63.0	6.6	135	6.7
4	Нийгэм, эдийн засаг	55.3	7.3	135	7.8
5	Мэдээлэл, сэтгүүл зүй	70.0	7.3	135	5.7
6	Бизнес удирдлага	74.4	7.1	135	5.1
7	Хууль, эрх зүй	57.8	7.4	135	7.4
8	Биологи	66.7	6.9	135	6.2
9	Физик, хими, геологи, газар зүй	73.6	6.1	135	5.2
10	Математик, статистик	72.3	6.6	81	6.9
11	Компьютер	80.4	5.6	135	4.3
12	Бүх төрлийн инженер	79.2	5.9	135	4.5
13	Үйлдвэрлэлийн технологи	58.8	8.6	135	7.3
14	Барилга, архитектур	64.3	7.5	135	6.5
15	Хөдөө аж ахуй, ой, загасны аж ахуй	55.0	8.0	135	7.9
16	Мал эмнэлэг	57.1	7.1	135	7.5
17	Анагаах ухаан	73.8	6.9	135	5.2
18	Нийгмийн халамж, хангамж	63.0	7.2	135	6.7
19	Биеийн тамир, спорт, зарим төрлийн үйлчилгээ	63.0	9.5	135	6.7
20	Тээвэр	77.8	8.2	135	4.7
21	Байгаль хамгаалал	77.3	6.4	135	4.7
	Бүгд			**2781**	

Судалгааны хуваарилалтыг хийхдээ олон тооны домэйн /мэргэжлийн чиглэл/-үдын харьцуулагдах байдлыг хангах үүднээс тэгш хуваарилалтын зарчмаар хийсэн болно. МБСБ төгсөгчдийн түүврийн дизайныг хийхдээ ерөнхийдөө ИДС-ын төгсөгчдийн түүврийн дизайныг удирдлага болгосон. Гэхдээ ТБОС-ын төгсөгчдийн тоо харьцангуй цөөхөн байсан тул 6 мэргэжлийн чиглэлээс бусдад нь нэлэнхүйгээр буюу бүх төгсөгчдийг сонгосон юм.

Хүснэгт 1.4. МБСБ төгсөгчдийн түүврийн хэмжээ, мэргэжлийн чиглэлээр

Д/д	Мэргэжлийн нэр	МБОС	ТБОС
1	Барилгын салбар	135	80
2	Хөдөө аж ахуйн салбар	135	72
3	Байгаль орчин, аялал жуулчлалын салбар	135	30
4	Тээврийн салбар	135	80
5	Мэдээллийн технологийн салбар	135	55
6	Аж үйлдвэрийн салбар	139	80
7	Уул уурхайн салбар	135	80
8	Үйлчилгээний салбар	135	58
9	Соёл, урлагийн салбар	135	64
10	Эрүүл мэндийн салбар	10	135
11	Санхүү, бизнес, худалдааны салбар	135	37
12	Эрчим хүчний салбар	61	31
13	Боловсролын салбар	21	17
Бүгд		**1446**	**819**

Ийнхүү судалгааны нийт түүврийн хэмжээ 5046 төгсөгч болж, 2017 онд эхний жилийн судалгааг зохион байгуулсан. Харин судалгаанд хамрагдах төгсөгчдийг сонгохдоо энгийн санамсаргүй аргыг ашигласан болно.

Судалгааны нэгжийн сонголт: Судалгааны түүврийн хүрээнээс судалгаанд хамрагдах төгсөгчдийг сонгохдоо юуны өмнө мэргэжлийн чиглэл бүрээр бэлтгэсэн жагсаалт дахь мэдээллийг шалгаж үнэн бодит байдлыг хангаж түүвэр хийхэд бэлдсэний дараа оролцогчдын түүвэрлэлтийг системт санамсаргүй техникийн дагуу гүйцэтгэв.

1. Мэргэжилийн чиглэл бүрийн төгсөгчдийн жагсаалтыг хүйс, оршин суугаа байршлаар эрэмбэлсэн.
2. Эрэмбэлсний дагуу 1-ээс эхлэн дэс дараалуулан дугаарлана. (1-ээс N_{hi} хүртэл)
3. Мэргэжилийн чиглэл бүрийн төгсөгчдийн тоо N_{hi} -г түүврийн хэмжээ n_{hi} -нд харьцуулж алхам (интервал) I_{hi}-ыг олно. Энэ харьцааны утгыг бутархайн 2 оронгийн нарийвчлалтай авсан.
4. 0.01 ба I_{hi} -ийн хооронд бутархайн 2 оронгийн нарийвчлалтайгаар санамсаргүй утга олж жагсаалт бүрээс түүвэрлэгдэх төгсөгчдийг (дугаараар) дараах томьёоны дагуу олсон.

$S_{hij} = R_{hi} + [I_{hi} \times (j-1)]$, энд j = 1, 2, 3,..., n_{hi}

Сонгогдсон төгсөгчийн дугаар j нь S_{hij} -ийн утгатайгаа тэнцүү байна. Хүйсээр эрэмбэлсний дагуу мэргэжлийн чиглэл бүрд сонгогдсон төгсөгчид хүйсийн хувьд пропорциональ байдаг.

Судалгааны **эхний** жилийн түүврийн жинг түүврийн дизайны жин болон судалгааны мэдээлэл цуглуулалтын түвшний үржвэрээр тооцсон. Түүврийн дизайны жин нь мэргэжлийн чиглэл бүр дэх нэгжийн сонгогдох магадлалын эсрэг урвуугаар илэрхийлэгддэг.

Тиймээс түүврийн дизайны жин нь:

$$W_{design} = \frac{N_{hi}}{n_{hi}}$$

Энд: W_{design} = түүврийн дизайны жин (суурь)
N_{hi} = h мэргэжлийн чиглэл дэх i хүйсийн төгсөгчдийн тоо
n_{hi} = h мэргэжлийн чиглэл дэх i хүйсийн түүврийн хэмжээ

Судалгааны мэдээлэл цуглуулалтын түвшин 93.4 хувь болсон бөгөөд хүндэтгэн үзэх шалтгааны улмаас сонгогдсон төгсөгчдийг олох, холбоо барих боломжгүй тохиолдол гарсан юм. Тиймээс түүврийн хэмжээг хүрээнд нийцүүлэх үүднээс засварлалт хийсэн. Үүнийг түүврийн хариулаагүй түвшний засварлалт гэдэг.

$$W_{nonresponse} = \frac{n_{hi}}{n'_{hi}}$$

энд:
n_{hi} = h мэргэжлийн чиглэл дэх i хүйсийн түүврийн хэмжээ
n'_{hi} =h мэргэжлийн чиглэл дэх судалгаанд хамрагдсан i хүйсийн төгсөгчдийн тоо

Ийнхүү түүврийн жинг тооцоход дээр 2 жингийн үржвэрээр тооцсон.

Түүврийн хүрээг бүрдүүлэхэд холбогдох яам, тухайн сургуулиудтай хамтран ажилласан хэдий ч цөөн тооны төгсөгчдийн мэдээллийг бүрэн авч чадаагүй. Өөрөөр хэлбэл түүврийн хүрээ эх олонлогийн хэмжээнээс дутуу байсан тул түүврийн жинг эх олонлогт тохируулан засварласан. Статистикт үүнийг Calibration weight adjustment гэж нэрлэдэг.

$$W_{calibration} = \frac{N_h}{N'_h}$$

энд:
N_h = h мэргэжлийн чиглэл дэх эх олонлогийн хэмжээ
N'_h =h мэргэжлийн чиглэл дэх тархаасан олонлогийн хэмжээ

Судалгааны эцсийн жин нь

$W_{2017} = W_{design} * W_{nonresponse} * W_{calibration}$ болсон.

Судалгааны **гурав дахь** жилийн түүврийн жинг тооцохдоо эхний жилийн түүврийн жинг 2 дахь жилийн мэдээлэл цуглуулалтын түвшнээр засварлаж тооцов. Мэдээлэл цуглуулалтын түвшний фактор коэффициент нь:

$W_{nonresponse} = \frac{n_{hi}}{n'_{hi}}$ бөгөөд эцсийн жин $W_{2019} = W_{2018} x W_{nonresponse}$ юм.

1.4. СУДАЛГААНЫ ЗОХИОН БАЙГУУЛАЛТ

1.4.1. АСУУЛГЫН ХУУДАСНЫ БҮТЭЦ

Судалгааны асуулга нь 7 бүлэг бүхий 148 асуултаас бүрдсэн. Судалгааны зорилго, зорилт, хамрах хүрээг харгалзан панел судалгааны арга зүйгээр мэдээллийг цуглуулахаар төлөвлөж, бэлтгэлийг хангахын зэрэгцээ асуулгыг үүнд нийцүүлэн боловсруулсан. Үүнд:

1-р бүлэгт Судалгаанд оролцогчийн ерөнхий мэдээлэл /хүн ам зүйн мэдээлэл/
2-р бүлэгт Одоогийн суралцаж буй сургалтын талаарх мэдээлэл
3-р бүлэгт Эдийн засгийн идэвх
4-р бүлэгт Одоогийн эрхэлж буй ажил
5-р бүлэгт Ажлын туршлага
6-р бүлэгт Ажил хайх үйл явц
7-р бүлэгт Төлөвлөгөө

1.4.2. МЭДЭЭЛЭЛ ЦУГЛУУЛУЛТ, БОЛОВСРУУЛАЛТ

Судалгааны мэдээлэл цуглуулалтыг тусгайлан зориулсан аппликейшнтай таблет ашиглан ярилцлага авах (CAPI) аргаар гүйцэтгэсэн. Судалгааны мэдээллийг оруулахад CSPro 7.3 (тооллого, түүвэр судалгааны мэдээлэл боловсруулах систем) программыг, судалгааны

мэдээллийг боловсруулж, үндсэн үр дүнг нэгтгэн гаргахад SPSS 25 программыг ашигласан болно.

1.5. ОЙЛГОЛТ, ТОДОРХОЙЛОЛТ

Судалгаанд их, дээд сургууль төгсөгчдийн мэргэжлийн чиглэлд Боловсрол, соёл, шинжлэх ухааны сайдын /хуучин нэрээр/ “Мэргэжлийн чиглэл, индекс шинэчлэн тогтоох тухай” 2010 оны 235 дугаар тушаалаар батлагдан мөрдөгдөж буй дээд боловсролын болон мэргэжлийн боловсрол, сургалтын байгууллагад бэлтгэх мэргэжлийн ерөнхий чиглэлийг баримталсан. Их, дээд сургууль төгсөгчдийн эзэмшсэн мэргэжлийг 22 мэргэжлийн чиглэлд нэгтгэн авч үзсэн.

Судалгаанд МБСБ төгсөгчдийн мэргэжлийн чиглэлд Боловсрол, соёл, шинжлэх ухааны сайдын “Мэргэжлийн чиглэл, индекс шинэчлэн тогтоох тухай” 2016 оны 150 дугаар тушаалаар батлагдан мөрдөж буй мэргэжлийн боловсрол сургалтын байгууллагад бэлтгэх мэргэжлийн чиглэл, индексийг баримталсан. МБСБ төгсөгчдийн эзэмшсэн мэргэжлийг 13/16 мэргэжлийн чиглэлд нэгтгэн авч үзсэн.

Судалгаанд ажил, мэргэжлийн мэдээлэлд “Үндэсний ажил, мэргэжлийн ангилал, тодорхойлолт-08”, эдийн засгийн үйл ажиллагааны салбарын мэдээлэлд Сангийн сайдын 2011 оны 103 дугаар тушаалаар батлагдсан “Эдийн засгийн бүх төрлийн үйл ажиллагааны салбарын ангилал”-ыг тус тус мөрдлөг болгосон.

Тайланд дурдагдаж буй нэр томьёо, тооцооллыг дараах байдлаар ойлгоно.

Төгсөгч: 2015-2016 оны хичээлийн жилд их, дээд сургууль болон мэргэжлийн боловсрол, сургалтын байгууллагын багц цагийг хангаж, төгсөлтийн шалгалтад тэнцэн, бакалаврын диплом, мэргэжлийн болон техникийн боловсролын мэргэжлийн үнэмлэх авсан төгсөгч, иргэнийг хэлнэ.

Хөдөлмөрийн насны хүн ам гэж 15, түүнээс дээш насны хүн амыг хэлнэ. Хөдөлмөрийн насны хүн амыг ажиллах хүч болон ажиллах хүчнээс гадуурх хүн ам гэж ангилна *(заалт 15, 65, ХСОУ-ын 19-р бага хурлын тогтоол-I).*

Ажиллах хүч гэж тухайн хугацаанд зөвхөн хөдөлмөр эрхлэлтийн ажлын хэлбэрийн хүрээнд, цалин хөлс, орлого олох зорилгоор бусдын хэрэглээнд зориулан бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэх, үйлчилгээ үзүүлэхэд хүч хөдөлмөрөө нийлүүлж байгаа ажиллагчид болон нийлүүлэхэд бэлэн байгаа ажилгүй хүн юм.

Ажиллах хүчнээс гадуурх төгсөгчид гэж сургуульд суралцаж байгаа, гэрийн ажилтай, хөгжлийн бэрхшээлтэй болон ажил хайх итгэл алдарсан зэрэг шалтгаанаар тухайн хугацаанд ажиллах хүчинд хамаарахгүй хөдөлмөрийн насны төгсөгчдийг ойлгоно. Ажиллах хүчнээс гадуурх төгсөгчдөөс **боломжит ажиллах хүчин**-ийг тодорхойлно. Мөн ажиллах хүч болон боломжит ажиллах хүч хоёрын нийлбэрээр **өргөтгөсөн ажиллах хүч** илэрхийлэгдэнэ.

Ажилгүй төгсөгч гэж сүүлийн 7 хоногт хөдөлмөр эрхлээгүй, хөдөлмөр эрхлэх зорилгоор ажил хайж байгаа болон ажил хийхэд бэлэн байгаа хөдөлмөрийн насны төгсөгчид юм.

- а. **хөдөлмөр эрхлээгүй** гэж тухайн хугацаанд буюу сүүлийн 7 хоногт цалин хөлс, орлого олох зорилгоор ямар нэгэн ажил хийгээгүй, ажиллагч гэдэг тодорхойлолтод хамаарахгүй байхыг;
- б. **ажил хийхэд бэлэн** гэж тухайн хугацаанд буюу сүүлийн 7 хоногт эсвэл тухайн хугацаанаас хойш ирэх хоёр долоо хоногт ажил хийж эхлэхэд бэлэн байхыг;
- в. **ажил хайж байгаа** гэж сүүлийн дөрвөн долоо хоногт цалин хөлс, орлого олох зорилгоор ямар нэгэн хэлбэрээр ажил хайсан эсвэл хувийн бизнес эхлүүлэх оролдлого хийсэн

төгсөгч юм. Ажил хайх гэдгийг ажилд зуучлах төрийн болон хувийн байгууллагад бүртгүүлэх, ажлын байрны талаар мэдээлэл авч ажил олгогчтой холбогдсон, ажлын зар, цахим хуудсаар ажил олгогчид хандах, нийтийн үйлчилгээний газруудын мэдээллийн самбар, хэвлэл мэдээллийн хэрэгсэлд зар тавих гэх мэт ажил олох оролдлого идэвхтэй хийхийг ойлгоно.

Боломжит ажиллах хүч гэж цалин хөлс, орлого олох зорилгоор хөдөлмөр эрхлэхийг сонирхож байгаа боловч тодорхой нөхцөл байдлын улмаас ажил хайх оролдлого нь хязгаарлагдсан эсвэл шууд ажил хийх боломжгүй байгаа, тухайн хугацаанд хөдөлмөр эрхлээгүй төгсөгч юм *(заалт 40с, 51, ХСОУ-ын 19-р бага хурлын тогтоол)*. Боломжит ажиллах хүчинд дараах хүмүүсийг хамааруулна. Үүнд:

а. **Ажил хийхэд бэлэн биш байгаа ажил хайгч** буюу ажил хайх оролдлого хийж байсан ч тухайн хугацаанд ажил хийхэд бэлэн биш, боломжгүй байгаа төгсөгч;

б. **Ажил хайгаагүй ч ажил хийх боломжтой хүн** буюу ажил хайх оролдлого хийгээгүй ч ажил хийх хүсэлтэй, ажил хийхэд бэлэн байгаа төгсөгч.

Итгэл алдарсан ажил хайгч гэж ажил хайгаагүй ч ажил хийх боломжтой байгаа хүн амаас хөдөлмөрийн зах зээлтэй холбоотой буюу мэргэжил, туршлага байхгүйгээс тохирох ажлын байр олж авч чадахгүй байгаагаас эсвэл хэтэрхий залуу гэсэн шалтгаанаар ажил олгогчдын шаардлагад нийцэхгүй байгаагаас ажлын байр хайж олох найдвараа алдан, ажил хайгаагүй байгаа төгсөгч юм.

Урт хугацаагаар ажилгүй байгаа хүн гэж 12 сар, түүнээс дээш хугацаагаар хөдөлмөр эрхлээгүй, тухайн хугацаанд ажил хайж байгаа болон ажил хийх боломжтой байгаа ажилгүй төгсөгч юм.

Ажил хийгээгүй болон суралцаагүй байгаа төгсөгчид гэж тухайн хугацаанд хөдөлмөр эрхлээгүй, албан боловсрол эзэмших сургуульд суралцаагүй, бүх шатны сургалтад хамрагдаагүй байгаа ажилгүй болон ажиллах хүчнээс гадуурх залуучуудыг ойлгоно.

Эдийн засгийн тухайн үеийн идэвхтэй төгсөгчид: Сүүлийн долоо хоногт эрхэлсэн үндсэн үйл ажиллагааны шинж байдлаараа ажиллаж байсан болон ажилгүй байсан нь тодорхойлогдох ажиллагч болон ажилгүй иргэдийг хамруулна.

Эдийн засгийн идэвхгүй төгсөгчид: Сүүлийн долоо хоногт сургуульд суралцаж байгаа, гэрийн ажилтай, өндөр насны тэтгэвэр тогтоолгосон болон өндөр настай, хөгжлийн бэрхшээлтэй зэрэг шалтгаанаар тухайн хугацаанд ажиллагч болон ажилгүй алинд ч хамаарахгүй хүн амыг хамруулна.

Суралцагч: Судалгааны мэдээлэл цуглуулах хугацаанд дээд боловсролын болон мэргэжлийн боловсрол, мэргэжлийн сургалтын байгууллагад дахин суралцаж байгаа төгсөгчийг хэлнэ.

Хөдөлмөр эрхлэлтийн хувь: Нийт төгсөгчдөд хөдөлмөр эрхэлж буй төгсөгчдийн эзлэх хувийн жингээр илэрхийлэгдэнэ.

$$\text{Хөдөлмөр эрхлэлтийн түвшин} = \frac{\text{Хөдөлмөр эрхэлж буй төгсөгч}}{\text{Нийт төгсөгч}} \times 100$$

Хөдөлмөр эрхлэлтийн бохир түвшин: Панел судалгааны хугацаанд аль нэгэнд, эсвэл бусад нь хөдөлмөр эрхэлсэн төгсөгчдийн нийт төгсөгчид эзлэх хувийн жингээр тодорхойлогдоно.

Эдийн засгийн идэвхгүй төгсөгчдийн бохир түвшин: Панел судалгааны хугацаанд аль нэгэнд, эсвэл бүх хугацаанд нь эдийн засгийн идэвхгүй байсан төгсөгчдийн нийт төгсөгчдөд эзлэх хувийн жингээр тодорхойлогдоно.

Ажлын байрны дахин хуваарилалтад оролцсон нийт төгсөгчдийн хувь: Эдийн засгийн идэвхийн төлөв нь өөрчлөгдсөн төгсөгчдийн хувь (ажилтай байснаа ажлаас гарсан +шинээр ажилд орсон гм).

Ажлын ур чадварын шаардлага, эзэмшсэн ур чадвартай нийцэх түвшин: Эрхэлж буй ажлын ур чадварын шаардлага, эзэмшсэн ур чадвартай "нийцтэй" гэж үзсэн үнэлгээний утга:

- ✓ Нийцлийн түвшнийг "ажлын ур чадварын шаардлагын түвшин хэт доогуур –1", "ажлын ур чадварын шаардлагын түвшин доогуур-2", "ажлын ур чадварын шаардлагын түвшин тохиромжтой– 3", "ажлын ур чадварын шаардлагын түвшин өндөр-4", "ажлын ур чадварын шаардлагын түвшин хэт өндөр- 5" гэсэн таван түвшнээр хэмжсэн.

Ажиллаж буй ажлын байрны боловсролын түвшний шаардлага, эзэмшсэн боловсролтой нийцэх түвшин: Ажиллаж буй ажлын байрны боловсролын түвшний шаардлага, эзэмшсэн боловсролтой "нийцтэй" гэж үзсэн үнэлгээний утга:

- ✓ Нийцлийн түвшнийг "АБ-ны боловсролын түвшний шаардлага хэт доогуур-1", "АБ-ны боловсролын түвшний шаардлага доогуур-2", "АБ-ны боловсролын түвшний шаардлага тохиромжтой-3", "АБ-ны боловсролын түвшний шаардлага өндөр-4", "АБ-ны боловсролын түвшний шаардлага хэт өндөр-5" гэсэн таван түвшнээр хэмжсэн.

Мэргэжил, ажил үүргийн нийцлийн түвшин: Ажлын байранд гүйцэтгэж буй ажил үүрэг буюу ажил мэргэжил нь эзэмшсэн мэргэжилтэй "тохирдог" гэж үзсэн үнэлгээний утга:

- ✓ "Ажил үүрэг эзэмшсэн мэргэжилтэй огт тохиромжгүй-1", "ажил үүрэг эзэмшсэн мэргэжилтэй тийм ч тохиромжтой биш-2", "ажил үүрэг эзэмшсэн мэргэжилтэй тохиромжтой–3", "ажил үүрэг эзэмшсэн мэргэжилтэй маш тохиромжтой-4" гэсэн дөрвөн түвшнээр хэмжсэн.

Сарын дундаж цалин, орлого: Цалин хөлстэй ажилтны хувьд цалингаар, хувиараа хөдөлмөр эрхлэгч, ажил олгогчийн хувьд орлогоор илэрхийлэгдэнэ. Нийт төгсөгчдийн сарын цалин, орлогын арифметик дунджаар тооцсон утга болно.

7 хоногийн ажлын дундаж цаг: Ажил хийж буй төгсөгчдийн 7 хоногийн ажлын цагийн арифметик дунджаар илэрхийлэгдэнэ.

Хөдөлмөр эрхлэлтийн түвшин: Тухайн жилийн нийт төгсөгчдийн тоог хөдөлмөрийн насны хүн амын тоонд харьцуулж тооцно.

$$\text{Хөдөлмөр эрхлэлтийн түвшин} = \frac{\text{Хөдөлмөр эрхэлж буй төгсөгчид}}{\text{Нийт төгсөгчид}} \times 100$$

Ажилгүйдлийн түвшин: Ажилгүй төгсөгчдийн тоог нийт төгсөгчдийн тоонд харьцуулж тооцно.

$$\text{Ажилгүйдлийн түвшин} = \frac{\text{Ажилгүй төгсөгчдийн тоо}}{\text{нийт төгсөгчид}} \times 100$$

Ажилгүй хүн болон боломжит ажиллах хүчний нэгдсэн түвшин: Боломжит ажиллах хүч болон ажилгүй хүний тооны нийлбэрийг нийт төгсөгчдийн тоонд харьцуулж тооцно.

$$\text{Хөдөлмөрийн дутуу ашиглалтын түвшин} = \frac{\text{Ажилгүй төгсөгчид} + \text{Боломжит ажиллах хүч}}{\text{Нийт төгсөгчид}} \times 100$$

Урт хугацааны ажилгүйдлийн түвшин: Урт хугацаагаар ажилгүй байгаа хүний тоог ажиллах хүчний тоонд харьцуулж тооцно.

$$\text{Урт хугацааны ажилгүйдлийн түвшин} = \frac{\text{Урт хугацаагаар ажилгүй байгаа төсөгчдийн тоо}}{\text{нийт төсөгчид}} \times 100$$

Ажил хийгээгүй болон суралцаагүй байгаа төгсөчид: Тухайн хугацаанд суралцаагүй байгаа ажилгүй төгсөгч болон ажиллах хүчнээс гадуурх төгсөгчдийн тооны нийлбэр

Ажил хийгээгүй болон суралцаагүй байгаа төгсөгчид = (Ажилгүй төгсөгчид + Ажиллах хүчнээс гадуурх төгсөгчид) – (Боловсрол сургалтад хамрагдаж байгаа ажилгүй төгсөгчид + Боловсрол сургалтад хамрагдаж байгаа ажиллах хүчнээс гадуурх залуучууд)

БҮЛЭГ II

ЕРӨНХИЙ МЭДЭЭЛЭЛ

БҮЛЭГ 2. ТӨГСӨГЧДИЙН ЕРӨНХИЙ МЭДЭЭЛЭЛ

2.1. ТӨГСӨГЧДИЙН ХҮН АМ ЗҮЙН ТӨЛӨВ БАЙДАЛ

Судалгаанд 2015-2016 оны хичээлийн жилд их дээд болон мэргэжлийн боловсрол, сургалтын байгууллагыг мэргэжлийн анхан шатны болон түүнээс дээш бакалаврын боловсрол эзэмшин төгссөн 44.9 мянган төгсөгчдийг төлөөлүүлэн 4909 төгсөгчдийг сонгон 2017 оноос эхлэн судалгаанд хамруулсан бөгөөд 2019 онд дээрх төгсөгчдийн 3980 төгсөгчөөс мэдээлэл цуглуулав. Гадаад явсан, нас барсан, холбоо барих хэрэгсэл нь өөрчлөгдсөн, татгалзсан зэрэг хүндэтгэн үзэх шалтгаанаар эхний жилийн түүврээс хасагдаж, 3980 төгсөгчийг гурав дахь жилийн судалгаанд хамрууллаа.

Судалгааны эх олонлогийн 61.5 хувь буюу 27.6 мянга нь их, дээд сургуулийг өдрийн бакалаврын анги, 38.5 хувь буюу 17.3 мянга нь мэргэжлийн боловсрол, сургалтын байгууллагыг мэргэжлийн болон техникийн боловсрол эзэмшсэн төгсөгчид байсан. Төгсөгчдийн 41.8 хувь нь эрэгтэй, 58.2 хувь нь эмэгтэй бол сургуулийн төрлөөр, ИДС төгсөгчдийн 64.5 хувь, МБСБ төгсөгчдийн 48.2 хувийг эмэгтэйчүүд эзэлж байна.

Судалгаанд оролцогчдын дундаж нас 25 бөгөөд энэ үзүүлэлт их, дээд сургуулийн төгсөгчдийн хувьд 26 мэргэжлийн боловсрол, сургалтын байгууллага төгсөгчдийн хувьд 24 байна. Мөн тэдгээрийн 43.4 хувь нь 25-27 насныхан, 22.5 хувь нь 23-24 насныхан, 21.0 хувь нь 17-22 насныхан байгаа нь дийлэнх хувийг эзэлж байна.

Зураг 2.1. Төгсөгчдийн хүн ам зүйн үзүүлэлт

Хэмжих нэгж. тоо

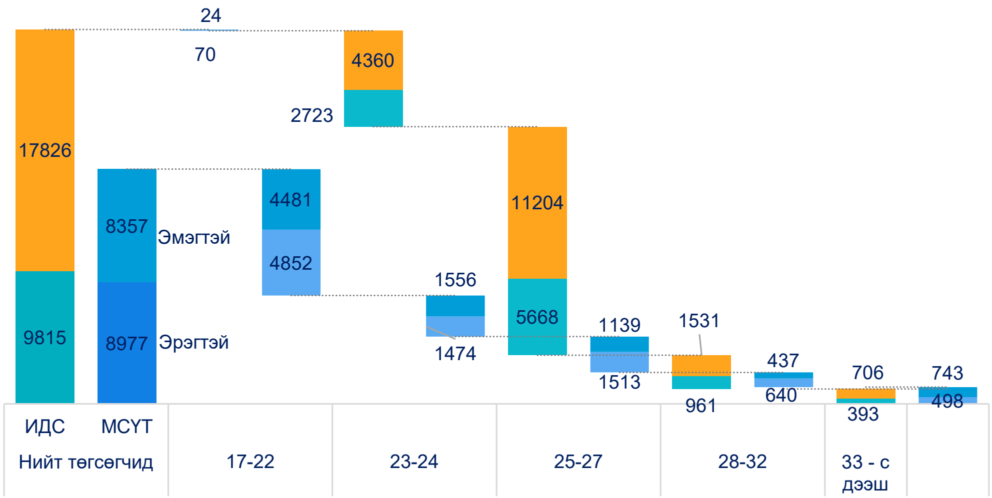

Гэрлэлтийн байдлын хувьд төгсөгчдийн 48.3 хувь нь гэрлээгүй, 22.4 хувь нь гэрлэсэн боловч батлуулаагүй, 28.6 хувь нь гэр бүлээ батлуулсан бөгөөд ам бүлийн дундаж тоо 4 байна. Ам бүлийн тоог бүлэглэн үзвэл 31.2 хувь нь 3, 24.3 хувь нь 4, 30.3 хувь нь 5 ба түүнээс олон ам бүлтэй өрхөд амьдарч байна. ИДС төгсөгчдийн 40.3 хувь нь, МБСБ төгсөгчдийн 55.0 хувь нь эцэг, эхтэйгээ хамт амьдардаг гэжээ.

Зураг 2.2. Төгсөгчдийн үндсэн захиргаа, амьдарч буй байршлаар

Хэмжих нэгж: хувь

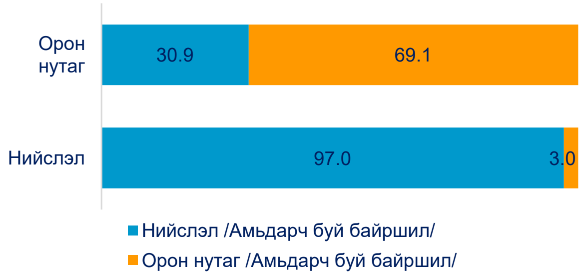

Төгсөгчдийн үндсэн захиргаа болон амьдарч буй байршлыг тодруулахад Улаанбаатар хотын харьяат төгсөгчдийн 3.0 хувь нь хөдөө, орон нутагт амьдарч байгаа бол орон нутгийн харьяат төгсөгчдийн 30.9 хувь нь Улаанбаатар хотод ажиллаж, амьдарч байна. Энэ нь орон нутагт ажлын байр, дахин суралцах сургууль бага байдагтай холбоотой.

Төгсөгчдийн өрхийн сарын дундаж орлого 1428.7 мянган төгрөг байгаа бөгөөд ИДС төгсөгчдийн өрхийн сарын дундаж орлого 1581.5 мянга, МБСБ төгсөгчдийн өрхийн сарын дундаж орлого 1177.0 мянган төгрөг байна.

Төгсөгчдийн өрхийн сарын дундаж орлогыг бүлэглэн, сургуулийн төрлөөр нь авч үзвэл ИДС төгсөгчдийн 81.9 хувь нь, МБСБ төгсөгчдийн 62.6 хувь нь 751 мянган төгрөгөөс дээш орлоготой байна. Мөн МБСБ төгсөгчдийн 21.6 хувь нь 500.0 мянган төгрөгөөс доош орлоготой өрх байна.

Зураг 2.3. Өрхийн сарын дундаж орлого, орлогын интервалаар

Хэмжих нэгж: хувь

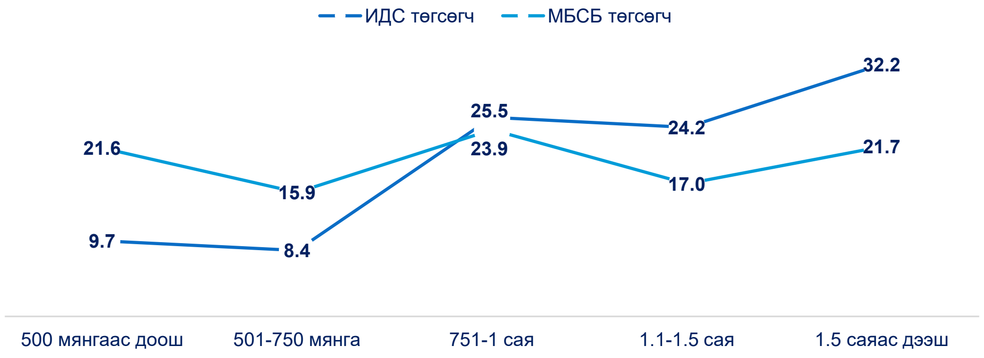

Төгсөгчдийн өнгөрсөн 3 сарын хугацаанд эцэг эхээсээ авсан дэмжлэгийн талаар тодруулахад 54.8 хувь нь дэмжлэг аваагүй, 17.1 хувь нь хоол хүнсний дэмжлэг, 13.6 хувь нь өдөр тутмын хэрэглээний мөнгөн дэмжлэг /хоол, унааны мөнгө/, 8.7 хувь нь байр, орон сууцны төлбөр, түрээсийн мөнгөн, 5.9 хувь нь материаллаг эд зүйлс худалдан авах дэмжлэг зэргийг голчлон авчээ.

2.2. ТӨГСӨГЧДИЙН ДАХИН СУРАЛЦАЖ БУЙ СУРГАЛТ

Тайлангийн энэ хэсэгт дахин суралцагчдын сургалтын төрөл, шалтгаан, одоогийн сурч буй мэргэжлийн чиглэл болон өмнө эзэмшсэн мэргэжлийн нийцтэй байдал, адил мэргэжлээр суралцаагүй шалтгаан зэргийг авч үзнэ. Судалгааны мэдээлэл цуглуулах хугацаанд төгсөгчдийн 11.1 хувь нь мэргэжлийн түр сургалт болон мэргэжлийн анхан шат ба түүнээс дээш боловсрол олгох сургалтад хамрагдаж байна.

Сүүлийн нэг жилийн хугацаанд нийт МБСБ төгсөгчдийн 11.8 хувь нь, ИДС төгсөгчдийн 10.7 хувь нь боловсролын түвшин ба зэрэг ахиулах, мэргэжил, ур чадвар эзэмшихээр дахин суралцаж байна.

Дахин суралцаж буй ИДС төгсөгчдийн 53.8 хувь нь магистрын зэргийн, 26.9 хувь нь мэргэжлийн түр сургалтын байгууллагад, 18.4 хувь нь бакалаврын зэргийн, МБСБ төгсөгчдийн 82.8 хувь нь бакалаврын зэргийн, 9.8 хувь нь мэргэжлийн түр сургалтын байгууллагад, 5.6 хувь нь МБСБ-д техникийн боловсрол эзэмшихээр тус тус суралцаж байна.

Зураг 2.4. Дахин суралцагчдын сургалтын төрөл

Хэмжих нэгж: хувь

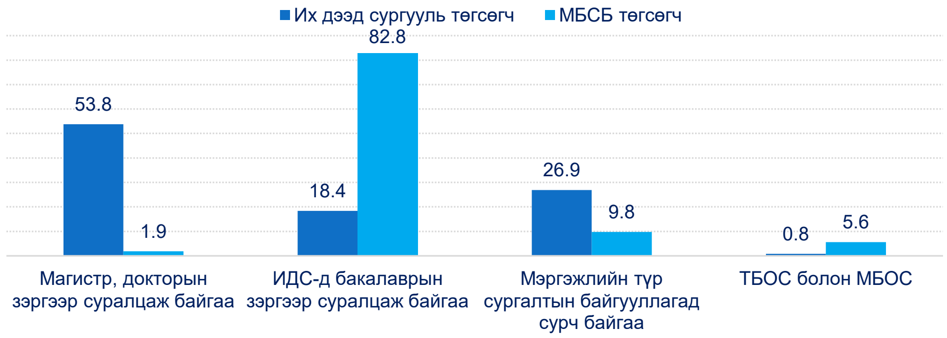

Мэргэжлийн түр сургалтын байгууллагаас бусад сургалтын байгууллагад суралцаж буй суралцагчдын 42.5 хувь нь мэргэжил дээшлүүлэх, 28.6 хувь нь боловсролын түвшин, зэрэг ахиулах, 10.1 хувь нь сонирхсон ажилдаа орохын тулд, 9.4 хувь ажлын шаардлагаар, 7.2 хувь нь давхар мэргэжил эзэмших зорилготойгоор дахин суралцаж байна.

Зураг 2.5. Дахин суралцаж буй шалтгаан

Хэмжих нэгж: хувь

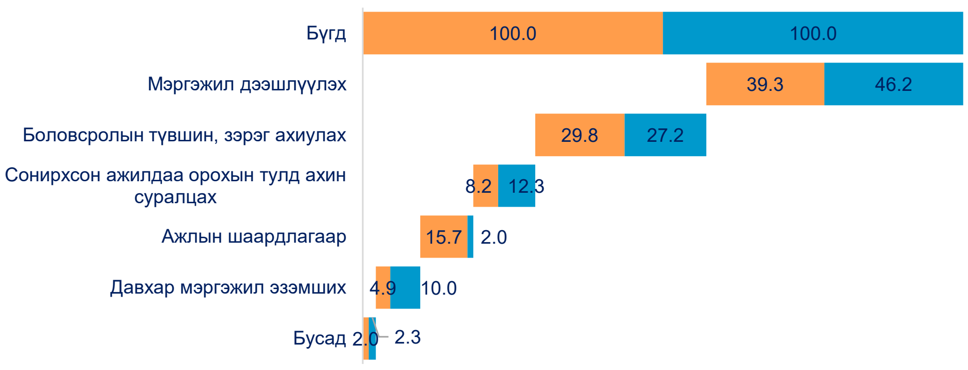

Өмнө нь төгссөн сургуулийн төрлөөр нь харвал ИДС төгсөгчдийн 39.6 хувь нь мэргэжил дээшлүүлэх, 29.8 хувь нь боловсролын түвшний зэрэг ахиулахаар, 15.7 хувь нь ажлын шаардлагаар, МБСБ төгсөгчдийн 46.2 хувь нь мэргэжил дээшлүүлэх, 27.2 хувь нь боловсролын түвшний зэрэг ахиулах, 12.3 хувь нь сонирхсон ажилдаа орохын тулд, 10.0 хувь нь давхар мэргэжил эзэмшихээр суралцаж байна.

Дахин суралцаж буй төгсөгчдийн 28.2 хувь нь өмнө нь суралцаж төгссөн сургуулиа сонгосон бол 71.8 хувь нь өөр сургуульд сурч байгааг сургуулийн төрлөөр нь тодруулбал ИДС төгсөгчдийн 56.5 хувь, МБСБ төгсөгчдийн 89.9 хувь нь өмнө суралцаж төгссөн сургуулиасаа өөр сургууль сонгон суралцаж байна.

Мөн ИДС төгсөгчдийн 25.9 хувь нь, МБСБ төгсөгчдийн 51.7 хувь нь огт өөр мэргэжлээр дахин суралцаж байгаа бөгөөд цаашид нарийвчлан судлах хэрэгтэй юм. Үргэлжлүүлэн ижил мэргэжлээр суралцаж буй ИДС төгсөгчдийн хувьд анагаах ухааны мэргэжлийн чиглэлээр төгсөгчид дийлэнх нь байна.

Зураг 2.6. Эзэмшсэн болон одоо суралцаж буй мэргэжлийн нийцэл, сургуулийн төрлөөр

Хэмжих нэгж: хувь

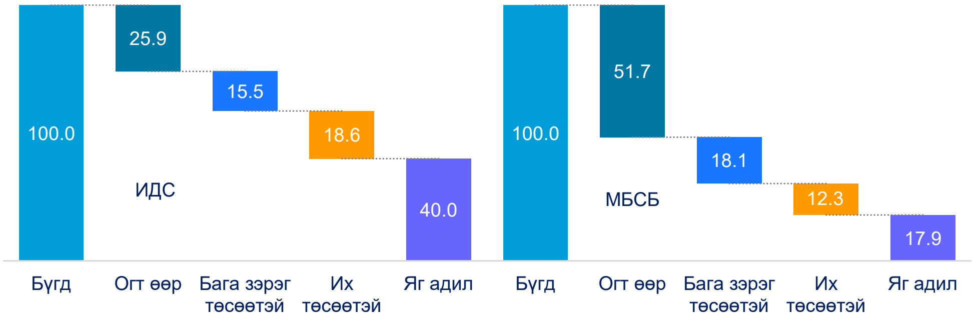

Огт өөр эсхүл төсөөтэй мэргэжлээр дахин суралцаж буй төгсөгчид давхар мэргэжил эзэмших, боловсролын түвшин зэрэг ахиулах, өсөн дэвших, хөгжих боломж багатай, мэргэжлээ солихын тулд дахин суралцаж байна.

Сургуулийн төрлөөр, МБСБ төгсөгчдийн 27.5 хувь нь давхар мэргэжил эзэмших, 18.5 хувь нь, өсөн дэвших, хөгжих боломж багатай, 15.7 хувь нь боловсролын түвшин зэрэг ахиулах, 15.3 хувь нь мэргэжлээ солихын тулд, ИДС төгсөгчдийн 25.2 хувь нь давхар мэргэжил эзэмших, 15.1 хувь нь боловсролын түвшний зэрэг ахиулах, 14.3 хувь нь ажлын шаардлагаар, 13.2 хувь нь өсөн дэвших, хөгжих боломж багатай зэрэг зонхилох шалтгаантай байна.

Зураг 2.7. Эзэмшсэн мэргэжлээсээ өөр мэргэжлээр суралцаж буй гол шалтгаан

Хэмжих нэгж: хувь

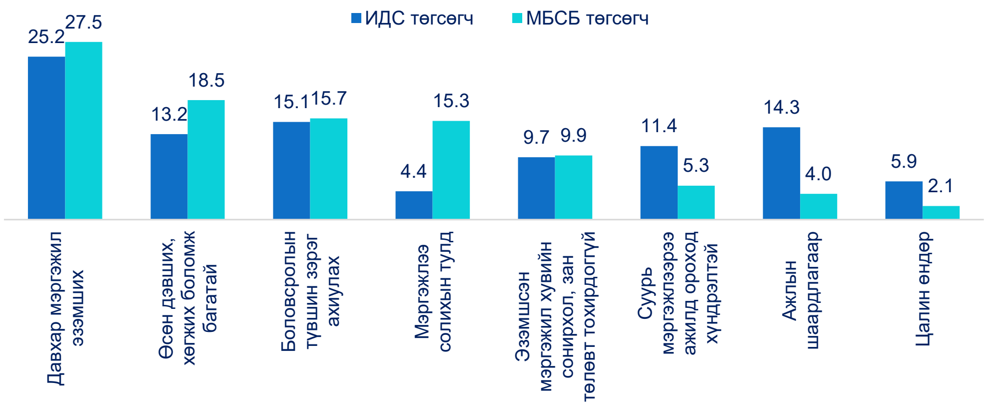

БҮЛЭГ III

ТӨГСӨГЧДИЙН ЭДИЙН ЗАСГИЙН ИДЭВХ

БҮЛЭГ 3. ТӨГСӨГЧДИЙН ХӨДӨЛМӨР ЭРХЛЭЛТИЙН БАЙДАЛ

Энэ бүлэгт төгсөгчдийн 2019 оны эдийн засгийн идэвхийг авч үзнэ. Судалгааны дүнгээр төгсөгчдийн 80.1 хувь нь ажиллах хүч, 19.9 хувь ажиллах хүчнээс гадуурх /хуучнаар эдийн засгийн идэвхгүй/ төгсөгчид байна. Ажиллах хүч буюу эдийн засгийн идэвхтэй төгсөгчдийн 60.7 хувь нь Улаанбаатарт, 39.3 хувь нь орон нутагт амьдарч байна. Ажиллах хүчний 47.2 хувь нь эрэгтэй 52.8 хувь нь эмэгтэйчүүд байна. Ажиллах хүчнээс гадуурх төгсөгчдийн 80.1 хувь нь эмэгтэй, 19.9 хувь нь эрэгтэй байна.

Зураг 3.1. Төгсөгчдийн хөдөлмөр эрхлэлтийн байдал, хүйсээр

Хэмжих нэгж: хувь

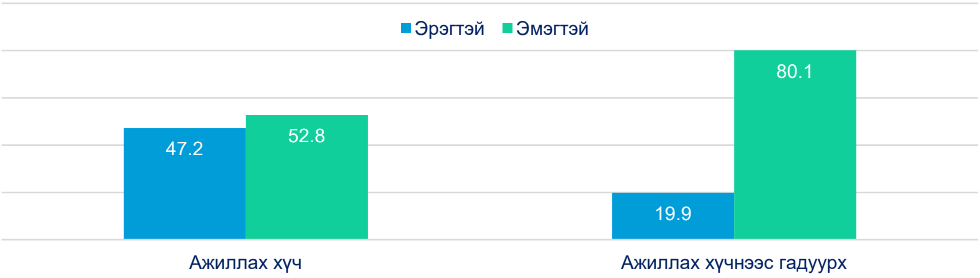

Нийт төгсөгчдийн 76.5 хувь нь хөдөлмөр эрхлэж, 3.6 хувь нь ажилгүй, 19.9 ажиллах хүчнээс гадуур буюу эдийн засгийн идэвхгүй байна. Сургуулийн төрлөөр нь үзвэл ИДС төгсөгчдийн 82.1 хувь нь, МБСБ төгсөгчдийн 76.9 хувь нь эдийн засгийн идэвхтэй байгаа бол ИДС төгсөгчдийн 17.9 хувь нь, МБСБ төгсөгчдийн 23.1 хувь нь ажиллах хүчнээс гадуур байгаа төгсөгчид байна.

Зураг 3.2. Төгсөгчдийн хөдөлмөр эрхлэлтийн байдал, сургуулийн төрлөөр

Хэмжих нэгж: хувь

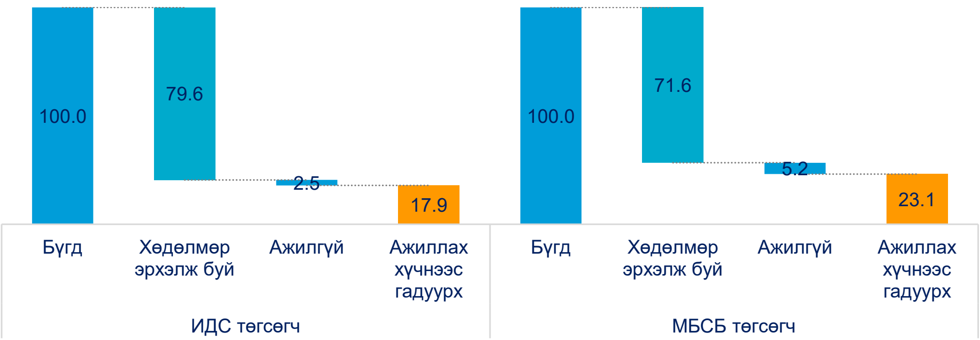

Төгсөгчдийн хөдөлмөрийн дутуу ашиглалтийн буюу ажилгүй төгсөгчид болон боломжит ажиллах хүчний нэгдсэн түвшинг тооцож үзэхэд нийт төгсөгчдийн 8.1 хувьд нь хөдөлмөр эрхлэлтийн хэрэгцээ хангагдахгүй байна. Энэ нь ИДС төгсөгчдийн 5.7 хувь нь, МБСБ төгсөгчдийн 11.9 хувь нь байна.

Зураг 3.3. Төгсөгчдийн хөдөлмөр эрхлэлтийн үзүүлэлтүүд, хувиар

3.1. ТӨГСӨГЧДИЙН ХӨДӨЛМӨР ЭРХЛЭЛТИЙН ТӨЛӨВ

Тус судалгааны нэг зорилго нь төгсөгчдийн хөдөлмөр эрхлэлтийн талаар дэлгэрэнгүй мэдээллийг цуглуулахад чиглэгдсэн. Тайлангийн энэ бүлэгт төгсөгчдийн тухайн үеийн хөдөлмөр эрхлэлтийн талаарх дэлгэрэнгүй мэдээллийг танилцуулах юм.

Судалгааны дүнгээр нийт төгсөгчдийн 76.5 хувь нь хөдөлмөр эрхэлж байгаагийн 41.8 хувь нь эрэгтэйчүүд, 58.2 хувь нь эмэгтэйчүүд байна. Сургуулийн төрлөөр нь авч үзвэл ИДС төгсөгчдийн 79.6 хувь нь, МБСБ төгсөгчдийн 71.6 хувь нь тус тус хөдөлмөр эрхэлж байна.

Зураг 3.4. Ажлын байрны хэлбэр, сургуулийн төрлөөр

Хэмжих нэгж: хувь

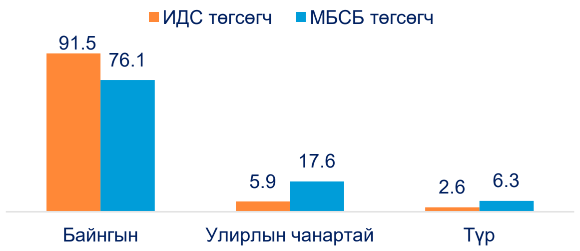

Хөдөлмөр эрхэлж буй төгсөгчдийн 85.9 хувь нь байнгын, 10.1 хувь нь улирлын чанартай, 4.0 хувь нь түр ажлын байранд ажиллаж байна. МБСБ төгсөгчдийн 23.9 хувь нь, ИДС төгсөгчдийн 8.5 хувь нь түр болон улирлын чанартай ажлын байранд ажиллаж байна.

Хөдөлмөр эрхэлж байгаа төгсөгчдийн 82.3 хувь нь цалин хөлстэй ажилтан, 8.4 хувь нь хувиараа хөдөлмөр эрхлэгч, 2.7 хувь нь ажил олгогч, мал аж ахуй эрхлэгч байна.

ИДС болон МБСБ-ийн төгсөгчдийн мэргэжлийн чиглээрх хөдөлмөр эрхлэлтийн хувийг Зураг 3.5 болон зураг 3.6-д харуулав.

ИДС төгсөгчдөөс барилга архитектурын мэргэжлийн чиглэлээр төгсөгчдийн хөдөлмөр эрхлэлт хамгийн өндөр буюу 91.2 хувь байгаа бол тээвэр, мэдээлэл, сэтгүүл зүй, физик, хими, биологи, газар зүй, математик, статистик, нийгэм эдийн засаг, мал эмнэлэг, хууль, эрх зүй, үйлдвэрлэлийн технологи мэргэжлээр төгсөгчдийн 85.0-аас дээш хувь нь хөдөлмөр эрхэлж байна. Харин бизнесийн удирдлага, нийгмийн халамж, хангамж, анагаах ухаан, хүмүүнлэгийн ухааны мэргэжлийн чиглэлээр 75.0 ба түүнээс доош хувь нь хөдөлмөр эрхэлж буй нь хамгийн бага байна.

Зураг 3.5. ИДС төгсөгчдийн хөдөлмөр эрхлэлт, мэргэжлийн чиглэлээр

Хэмжих нэгж: хувь

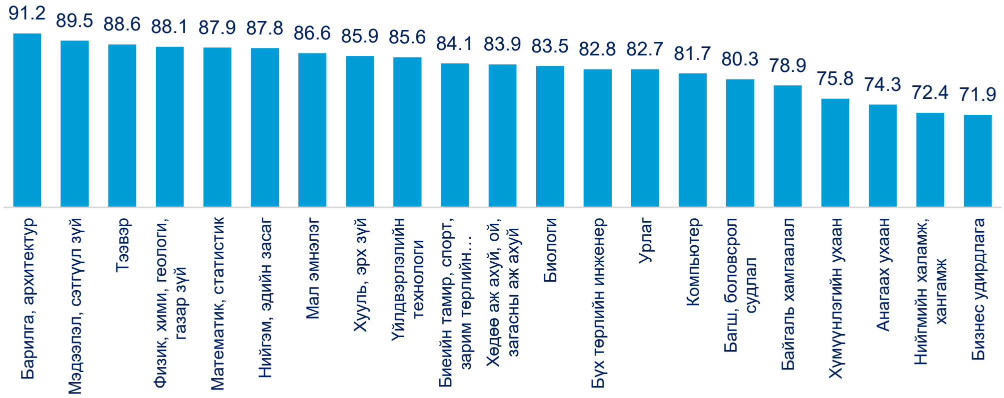

МБСБ төгсөгчдийн хөдөлмөр эрхлэлтийг мэргэжлийн чиглэлээр харахад уул уурхайн салбарын мэргэжлийн чиглэлээр төгсөгчдийн 83.0 хувь, барилгын салбарын мэргэжлийн чиглэлээр төгсөгчдийн 79.4 хувь, тээврийн салбарын мэргэжлээр төгсөгчдийн 78.8 хувь, боловсролын салбарын мэргэжлийн чиглэлээр төгсөгчдийн 78.2 хувь нь хөдөлмөр эрхэлж байгаа нь бусад салбарын мэргэжлээр төгсөгчидтэй харьцуулахад өндөр байна.

Харин байгаль орчин аялал жуулчлал, ХАА, мэдээлэл технологи зэрэг салбарын төгсөгчдийн хөдөлмөр эрхлэлт хамгийн бага байна.

Зураг 3.6. МБСБ төгсөгчдийн хөдөлмөр эрхлэлт, мэргэжлийн чиглэлээр

Хэмжих нэгж: хувь

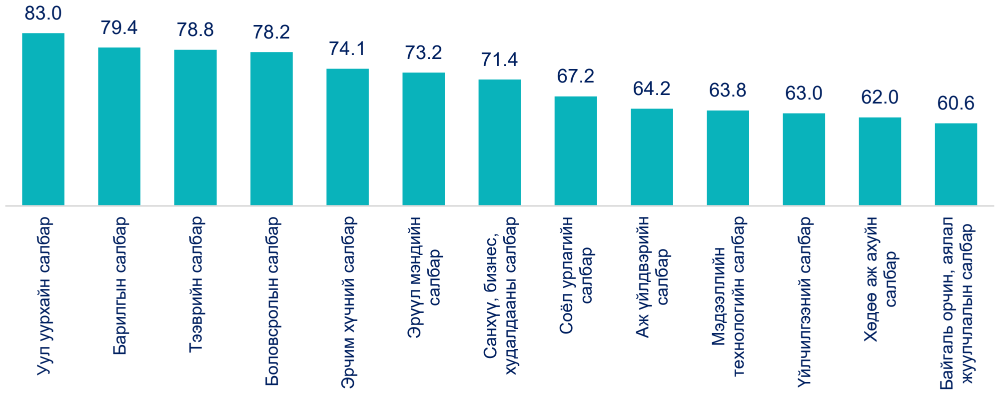

Хөдөлмөр эрхэлж буй төгсөгчдийг ЭЗҮА-ны салбараар авч үзвэл 15.7 хувь нь бөөний болон жижиглэн худалдааны, 11.4 хувь нь боловсролын, 9.9 хувь нь барилгын, 8.8 хувь нь боловсруулах үйлдвэрлэлийн салбарт ажиллаж байна.

Сургуулийн төрлөөр нь тодруулбал ИДС төгссөн ажиллагчдын 15.2 хувь нь бөөний болон жижиглэн худалдааны, 15.0 хувь нь боловсролын, 10.0 хувь нь төрийн удирдлага ба батлан хамгаалах үйл ажиллагаа, албан журмын нийгмийн даатгалын, 8.1 хувь нь эрүүл мэндийн салбарт, МБСБ төгссөн ажиллагчдын 16.6 хувь нь бөөний болон жижиглэн худалдааны, 15.4

хувь нь барилгын, 11.0 хувь нь боловсруулах үйлдвэрлэл, 11.5 хувь нь уул уурхай, олборлолт гэсэн салбаруудад түлхүү ажиллаж байна.

Хүснэгт 3.1. Хөдөлмөр эрхэлж буй төгсөгчид, ЭЗҮА-ны салбар, сургуулийн төрлөөр

Хэмжих нэгж: хувь

Эдийн засгийн үйл ажиллагааны салбар	ИДС төгсөгч	МБСБ төгсөгч	Бүгд
Бөөний болон жижиглэн худалдаа, машин мотоциклын засвар үйлчилгээ	15.2	16.6	15.7
Боловсрол	15.0	5.2	11.4
Барилга	6.8	15.4	9.9
Боловсруулах үйлдвэрлэл	7.5	11.0	8.8
Уул урхай, олборлолт	6.6	11.5	8.4
Төрийн удирдлага, батлан хамгаалах үйл ажиллагаа, албан журмын нийгмийн хамгаалал	10.0	5.1	8.2
Хүний эрүүл мэнд ба нийгмийн халамж	8.1	5.8	7.2
Санхүү болон даатгалын үйл ажиллагаа	7.5	0.3	4.9
Тээвэр ба агуулахын үйл ажиллагаа	3.9	6.2	4.7
ХАА, ойн аж ахуй, загас, ан агнуур	2.9	7.0	4.4
Урлаг, үзвэр, тоглоом наадам	3.1	3.1	3.1
Мэдээлэл, холбоо	4.1	0.8	2.9
Зочид буудал, байр сууц болон нийтийн хоолны үйлчилгээ	1.8	4.1	2.6
Мэргэжлийн, шинжлэх ухааны, техникийн үйл ажиллагаа	2.9	0.6	2.1
Үйлчилгээний бусад үйл ажиллагаа	1.1	3.6	2.0
Цахилгаан, хий, уур, агааржуулалт	1.2	2.4	1.7
Удирдлагын болон дэмжлэг үзүүлэх үйл ажиллагаа	1.7	1.0	1.5
Үл хөдлөх хөрөнгийн үйл ажилллагаа	0.3	0.0	0.2
Ус хангамж, бохир ус зайлуулах систем, хог хаягдлын менежмент, цэвэрлэх үйл ажиллагаа	0.0	0.3	0.1
ОУ-ын байгууллага, суурин төлөөлөгчийн үйл ажиллагаа	0.2	0.0	0.1
Бүгд	**100.0**	**100.0**	**100.0**

Төгсөгчид хөдөлмөр эрхэлж байгаа нь чухал хэдий ч тэд сургуульд суралцаж эзэмшсэн мэргэжлээрээ ажиллаж байгаа эсэхийг тандан, шинжлэх хэрэгтэй юм. Төгссөнөөс хойш 3 жилийн дараах байдлаар ИДС төгсөгчдийн 79.6 хувь нь хөдөлмөр эрхэлж байгаагийн 76.6 хувь нь мэргэжлээрээ хөдөлмөр эрхэлж байна.

Хөдөлмөр эрхэлж буй төгсөгчдөд эзлэх мэргэжлээрх хөдөлмөр эрхлэлтийг ИДС мэргэжлийн чиглэлээр тодруулбал анагаах ухааны мэргэжлийн чиглэлээр төгсөгчид хамгийн өндөр буюу 91.7 хувь нь байна. Мөн мал эмнэлэгийн чиглэлийн мэргэжил эзэмшин хөдөлмөр эрхэлж буй төгсөгчдийн 87.4 хувь нь, урлагийн чиглэлийн мэргэжил эзэмшин хөдөлмөр эрхэлж буй төгсөгчдийн 84.6 хувь нь, математик, статистикийн чиглэлийн мэргэжил эзэмшин хөдөлмөр эрхэлж буй төгсөгчдийн 84.5 хувь нь, багш боловсрол судлалын чиглэлийн мэргэжил эзэмшин хөдөлмөр эрхэлж буй төгсөгчдийн 83.0 хувь нь, барилга архитектур чиглэлийн мэргэжил эзэмшин хөдөлмөр эрхэлж буй төгсөгчдийн 82.7 хувь нь мэргэжлээрээ хөдөлмөр эрхэлж байна.

Харин ХАА, байгаль хамгаалал, нийгмийн халамж, хангамж, хүмүүнлэгийн ухаан чиглэлээр мэргэжил эзэмшин хөдөлмөр эрхэлж буй төгсөгчдийн мэргэжлээрх хөдөлмөр эрхлэлт хамгийн бага байна.

Зураг 3.7. ИДС төгсөгчдийн мэргэжлээрх хөдөлмөр эрхлэлт

Хэмжих нэгж: хувь

МБСБ төгсөгчдийн 71.6 хувь нь хөдөлмөр эрхэлж байгаагийн 62.0 хувь нь мэргэжлээрээ хөдөлмөр эрхэлж байна. Эрүүл мэндийн салбарын мэргэжил эзэмшин хөдөлмөр эрхэлж буй төгсөгчдийн 97.6 хувь нь мэргэжлээрээ хөдөлмөр эрхэлж байна. Мөн эрчим хүчний салбарын мэргэжил эзэмшин хөдөлмөр эрхэлж буй төгсөгчдийн 82.1 хувь нь, аж үйлдвэрийн салбарын мэргэжил эзэмшин хөдөлмөр эрхэлж буй төгсөгчдийн 70.3 хувь нь мэргэжлээрээ ажиллаж байгаа нь бусад мэргэжлийн чиглэлтэй харьцуулахад хамгийн өндөр байна.

Зураг 3.8. МБСБ төгсөгчдийн мэргэжлээрх хөдөлмөр эрхлэлт

Хэмжих нэгж: хувь

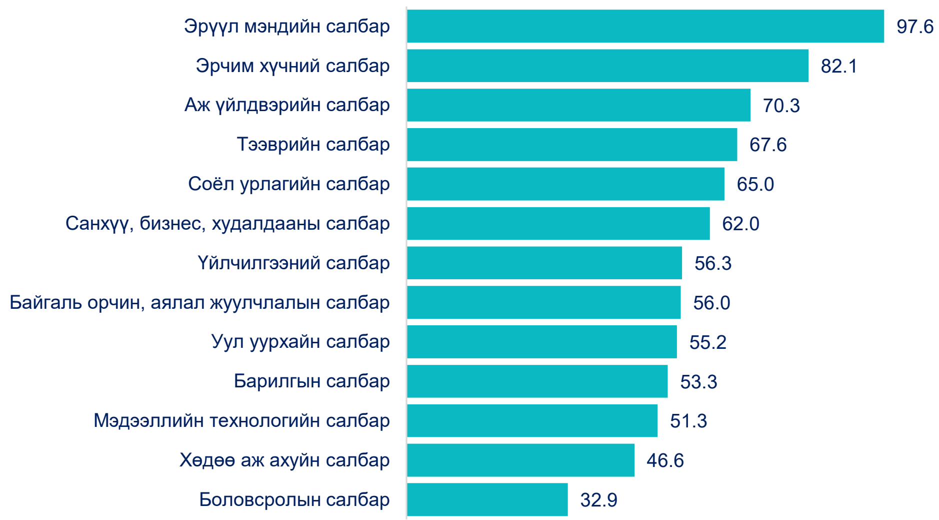

Хөдөлмөр эрхэлж буй төгсөгчдийн 34.8 хувь нь дотоодын хөрөнгө оруулалттай компанид, 24.5 хувь нь төрийн захиргааны болон үйлчилгээний байгууллагад, 17.8 хувь нь хувиараа хөдөлмөр эрхэлж байна. ИДС төгсөгчдийн 35.4 хувь нь дотоодын хөрөнгө оруулалттай компанид, 30.5 хувь нь төрийн захиргааны болон үйлчилгээний байгууллагад, 13.9 хувь нь хувиараа хөдөлмөр эрхэлж байгаа бол МБСБ төгсөгчдийн 33.8 хувь нь дотоодын хөрөнгө оруулалттай компанид, 24.6 хувь нь хувиараа хөдөлмөр эрхлэгч, 14.0 хувь нь төрийн захиргааны болон үйлчилгээний байгууллагад ажиллаж байна.

Зураг 3.9. Хөдөлмөр эрхэлж буй төгсөгчдийн ажил олгогч байгууллагын өмчийн хэлбэр

Хэмжих нэгж: хувь

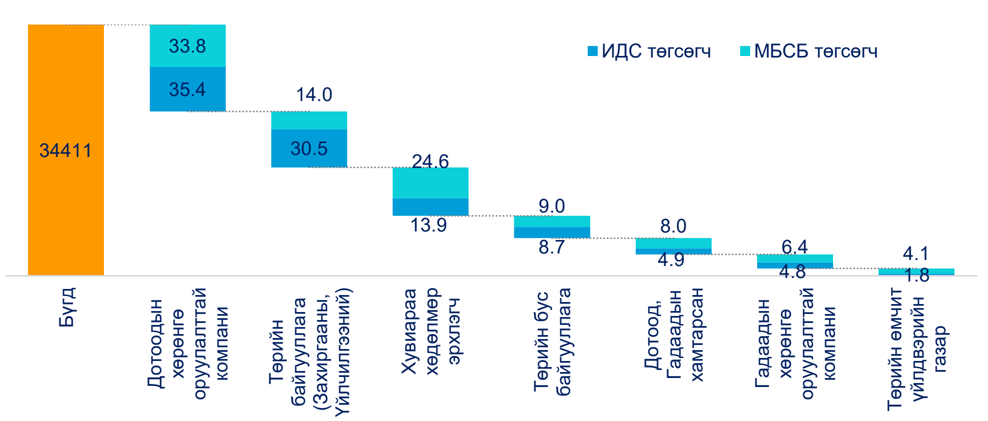

Хувиараа хөдөлмөр эрхлэгчдийн 33.5 хувь нь цалин хөлстэй ажилтнаас илүү орлого олох, 16.1 хувь нь өв залгамжилсан бизнес, 10.7 хувь нь амжилт гаргах, хөгжих боломжтой учраас, 7.4 хувь нь найз нөхөд хамтран ажиллах санал тавьсан, 6.3 хувь нь ААНБ-д цагт баригдаж ажиллах сонирхолгүй зэрэг шалтгаанаар хувиараа бизнес эрхэлдэг байна.

Зураг 3.10. Хувиараа хөдөлмөр эрхэлж буй шалтгаан

Хэмжих нэгж: хувь

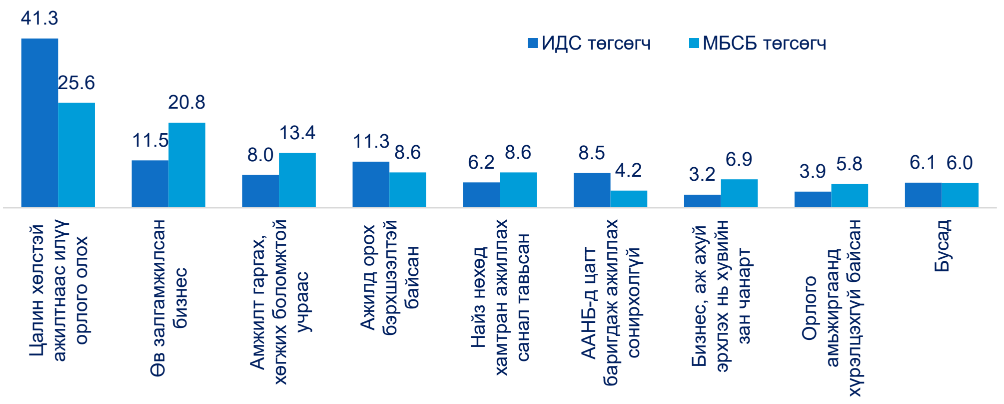

Хөдөлмөр эрхэлж буй төгсөгчдийн 7 хоногийн ажлын дундаж өдөр 5, ажлын цаг дунджаар 45, нэмэлт ажлын цаг 4 гэсэн үр дүн гарчээ. Төгсөгчдийн ажлын өдөр хэвийн хэмжээнд байгаа боловч ажлын цаг нь ердийн горимоос илүү байна.

ИДС төгсөгчдийн ажлын цагийг бодвол МБСБ төгсөгчдийнх илүү байна. Хөдөлмөр эрхэлж буй төгсөгчдийн сарын дундаж амралтын өдөр 7, сарын дундаж ажлын өдөр 22 байгааг сургуулийн төрлөөр нь ангилан харвал ИДС төгсөгчдийнх сарын дундаж ажлын өдөр 22, МБСБ төгсөгчдийн ажлын өдөр 23 байна.

Ажиллагчдын авдаг цалин, бизнесээс олж буй орлогыг тодруулахад төгсөгчдийн сарын дундаж цалин, орлого нь 868.2 мянган төгрөг байна. Сургуулийн төрлөөр нь харьцуулан харахад ИДС төгсөгчдийн сарын дундаж цалин, орлого нь 910.2 мянган төгрөг байгаа бол, МБСБ төгсөгчдийнх 793.4 мянган төгрөг байна.

Хүснэгт 3.2. Хөдөлмөр эрхэлж буй төгсөгчдийн ажлын хугацаа, сарын дундаж цалин орлого, сургуулийн төрлөөр

Ангилал	7 хоногийн дундаж			Сарын дундаж		
	Ажлын өдөр	Ажлын цаг	Илүү ажлын цаг	Ажлын өдөр	Амралтын өдөр	Цалин
ИДС төгсөгч	5	43	4	22	7	910,199
МБСБ төгсөгч	5	49	4	23	7	793,400
Дундаж	5	45	4	22	7	868,219

ИДС төгсөгчдөөс барилга, архитектур, үйлдвэрлэлийн технологи, бүх төрлийн инженер, тээвэр, нийгэм, эдийн засаг, хими, физик, геологи, газар зүйн мэргэжлийн чиглэлээр төгссөн ажиллагчид 1 сая ба түүнээс дээш төгрөгийн цалин авч буй нь бусад мэргэжлийн чиглэлээр төгсөгчидтэй харьцуулахад хамгийн өндөр үзүүлэлт байна. Харин компьютер, бизнесийн удирдлага мэргэжлийн чиглэлээр төгсөгчид сард дунджаар 915.0-937.8 мянган төгрөгөөр цалинжиж байгаа юм.

Хамгийн бага цалинтай ажиллагчдад мал эмнэлэг, мэдээлэл, сэтгүүл зүй, биеийн тамир, спорт, зарим төрлийн үйлчилгээ мэргэжлийн чиглэлээр төгсөгчид багтсан байна.

Зураг 3.11. Хөдөлмөр эрхэлж буй ИДС төгсөгчдийн сарын дундаж цалин, мэргэжлийн чиглэлээр

Хэмжих нэгж: мян.төг

МБСБ төгсөгчдийн сарын дундаж цалин, орлогыг мэргэжлийн чиглэлээр харвал уул уурхай 1020.1 мянга, тээвэр 964.9 мянга, барилга 842.4 мянга, байгаль, орчин аялал жуулчлал 635.8 мянган төгрөгийн цалин авдаг нь бусад салбарын мэргэжлийн төгсөгчидтэй харьцуулахад өндөр байна. Хамгийн бага сарын дундаж цалин орлоготой нь боловсролын салбарын мэргэжлийн чиглэлээр төгсөгчид байна.

Зураг 3.12. Хөдөлмөр эрхэлж буй МБСБ төгсөгчдийн сарын дундаж цалин, мэргэжлийн салбараар

Хэмжих нэгж: мян. Төгрөг

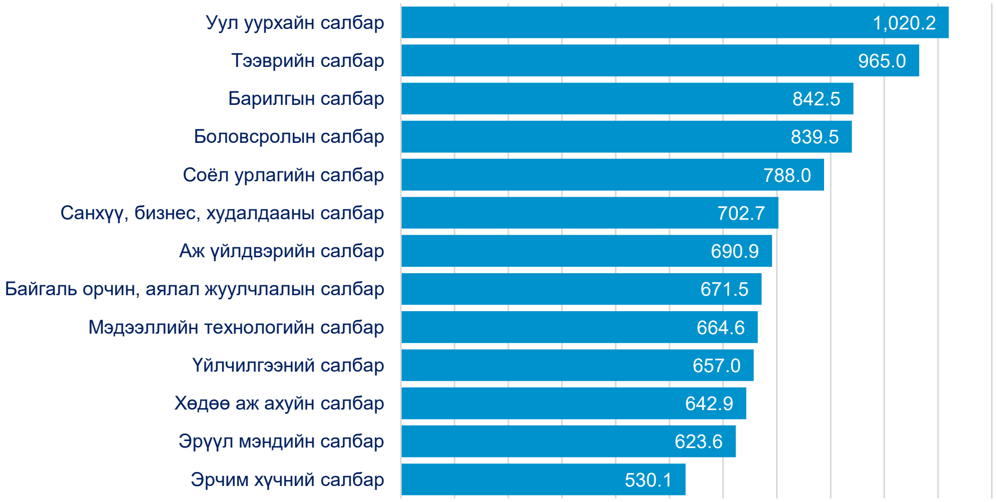

Төгсөгчдийн хөдөлмөр эрхэлж буй эдийн засгийн үйл ажиллагааны салбараар сарын дундаж цалин, орлогын хэмжээг тодруулсан. Хамгийн өндөр цалин авч ажиллаж буй салбар нь уул уурхай, олборлолт 1280.3 мянга, тээвэр, агуулахын үйл ажиллагаа 1149.9 мянга, удирдлагын болон дэмжлэг үзүүлэх үйл ажиллагаа 1125.4 мянга, барилга 1116.5 мянга, үл хөдлөх хөрөнгийн үйл ажиллагаа 1094.7 мянган төгрөгийн цалинг сард дунджаар авч ажиллаж байна. Төрийн удирдлага, батлан хамгаалах үйл ажиллагаа, албан журмын нийгмийн даатгал, боловсрол, мэргэжлийн, шинжлэх ухааны, техникийн үйл ажиллагаа, ХАА, эрүүл мэндийн салбарт ажиллаж буй төгсөгчдийн цалин, орлого хамгийн бага байна.

Хүснэгт 3.3. Төгсөгчдийн сарын дундаж цалин, орлого, ЭЗҮА-ны салбар, сургуулийн төрлөөр

Хэмжих нэгж: мян.төг

Үйл ажиллагааны чиглэл	ИДС төгсөгч	МБСБ төгсөгч	Бүгд
Уул урхай, олборлолт	1451.3	1107.4	1280.4
Тээвэр ба агуулахын үйл ажиллагаа	1295.6	990.6	1149.9
Удирдлагын болон дэмжлэг үзүүлэх үйл ажиллагаа	1278.1	651.6	1125.4
Барилга	1269.0	998.5	1116.6
Үл хөдлөх хөрөнгийн үйл ажилллагаа	1094.8	-	1094.8
Санхүү болон даатгалын үйл ажиллагаа	980.4	592.2	972.1
ОУ-ын байгууллага, суурин төлөөлөгчийн үйл ажиллагаа	997.9	522.6	955.2
Бөөний болон жижиглэн худалдаа, машин мотоциклын засвар үйлчилгээ	914.8	809.7	873.8
Мэдээлэл, холбоо	851.2	690.3	836.3

Боловсруулах үйлдвэрлэл	922.9	702.8	821.8
Цахилгаан, хий, уур, агааржуулалт	918.3	671.1	787.1
Ус хангамж, бохир ус зайлуулах систем, хог хаягдлын менежмент, цэвэрлэх үйл ажиллагаа	815.0	750.0	764.2
Урлаг, үзвэр, тоглоом наадам	765.8	749.3	759.5
Үйлчилгээний бусад үйл ажиллагаа	697.6	748.4	730.1
Зочид буудал, байр сууц болон нийтийн хоолны үйлчилгээ	886.8	597.6	725.5
Хүний эрүүл мэнд ба нийгмийн халамж	733.7	601.6	695.4
ХАА, ойн аж ахуй, загас, ан агнуур	939.5	455.1	689.3
Мэргэжлийн, шинжлэх ухааны, техникийн үйл ажиллагаа	668.9	823.5	684.2
Боловсрол	668.5	510.3	642.6
Төрийн удирдлага, батлан хамгаалах үйл ажиллагаа, албан журмын нийгмийн хамгаалал	642.2	559.7	623.4
Бүгд	906.0	794.6	865.9

Төгсөгчид ажил олгогчтой гэрээ байгуулж ажиллах нь ажлын байр баталгаатай байх үндэс болох ба хөдөлмөр эрхэлж байгаа төгсөгчдийн 83.2 хувь нь ямар нэг гэрээ байгуулан ажиллаж байна. Сургуулийн төрлөөр нь харвал ИДС төгсөгчдийн 90.2 хувь нь МБСБ төгсөгчдийн 69.1 хувь нь ажил олгогчтойгоо гэрээ байгуулсан байна. МБСБ төгсөгчдийн 30.9 хувь нь гэрээгүй ажиллаж байгаа нь өмнөх оноос 1.2 функтээр буурсан байна.

ХАА салбарт хөдөлмөр эрхэлж буй төгсөгчдийн 74.6 хувь нь, үйлчилгээний салбарт хөдөлмөр эрхэлж буй төгсөгчдийн 57.8 хувь нь гэрээгүй ажиллаж байгаа нь хамгийн өндөр үзүүлэлт байна. Ус хангамж, бохир зайлуулах систем, хог хаягдлын менежмент, ОУ-ын байгууллага, суурин төлөөлөгчийн үйл ажиллагаа, үл хөдлөх хөрөнгийн үйл ажилллагааны салбарт хөдөлмөр эрхэлж буй төгсөгчид 100,0 хувь нь гэрээ байгуулан ажиллаж байна.

Хүснэгт 3.4. Гэрээтэй хөдөлмөр эрхэлж буй эсэх, ЭЗҮА-ны салбараар

Хэмжих нэгж: хувь

ЭЗҮА-ны салбар	Гэрээтэй	Гэрээгүй	Бүгд
ХАА, ойн аж ахуй, загас, ан агнуур	25.4	74.6	100.0
Үйлчилгээний бусад үйл ажиллагаа	42.2	57.8	100.0
Удирдлагын болон дэмжлэг үзүүлэх үйл ажиллагаа	64.4	35.6	100.0
Бөөний болон жижиглэн худалдаа, машин мотоциклын засвар үйлчилгээ	70.7	29.3	100.0
Барилга	72.8	27.2	100.0
Цахилгаан, хий, уур, агааржуулалт	75.6	24.4	100.0
Зочид буудал, байр сууц болон нийтийн хоолны үйлчилгээ	76.2	23.8	100.0
Урлаг, үзвэр, тоглоом наадам	76.3	23.7	100.0
Боловсруулах үйлдвэрлэл	80.9	19.1	100.0
Мэргэжлийн, шинжлэх ухааны, техникийн үйл ажиллагаа	82.7	17.3	100.0
Тээвэр ба агуулахын үйл ажиллагаа	87.4	12.6	100.0
Санхүү болон даатгалын үйл ажиллагаа	90.2	9.8	100.0
Уул урхай, олборлолт	90.8	9.2	100.0
Төрийн удирдлага, батлан хамгаалах үйл ажиллагаа, албан журмын нийгмийн даатгал	91.1	8.9	100.0
Мэдээлэл, холбоо	91.3	8.7	100.0
Хүний эрүүл мэнд ба нийгмийн халамж	92.0	8.0	100.0
Боловсрол	93.4	6.6	100.0
Ус хангамж, бохир ус зайлуулах систем, хог хаягдлын менежмент	100.0	0.0	100.0
Үл хөдлөх хөрөнгийн үйл ажилллагаа	100.0	0.0	100.0
ОУ-ын байгууллага, суурин төлөөлөгчийн үйл ажиллагаа	100.0	0.0	100.0
Бүгд	**83.2**	**16.8**	**100.0**

Гэрээ байгуулан ажиллаж буй төгсөгчдийн 98.8 хувь нь хөдөлмөрийн гэрээ, 1.2 хувь нь ажил гүйцэтгэх гэрээ байгуулжээ. Хөдөлмөрийн гэрээ байгуулан ажиллаж буй төгсөгчдийн 41.0 хувь нь хугацаатай, 59.0 хувь нь хугацаагүй гэрээ байгуулан ажиллаж байна.

Хөдөлмөр эрхэлж байгаа төгсөгчдийн татвар, даатгалд хамрагдалтын талаар тодруулллаа. Хөдөлмөр эрхэлж буй төгсөгчдийн 71.8 хувь нь албан журмаар, 4.8 хувь нь сайн дураар нийгмийн даатгалд даатгуулсан бол үлдсэн 23.5 хувь нь нийгмийн даатгалд хамрагдаагүй байна. Хөдөлмөр эрхэлж буй МБСБ төгсөгчдийн 39.5 хувь нь нийгмийн даатгалд хамрагдаагүй байна. Харин хөдөлмөр эрхэлж буй төгсөгчдийн 83.6 хувь нь эрүүл мэндийн даатгалд хамрагдсан бол 73.4 хувь нь хүн амын орлогын албан татвар төлж байна.

Хүснэгт 3.5. Хөдөлмөр эрхэлж буй төгсөгчдийн даатгал, татварын үзүүлэлт

Хэмжих нэгж: хувь

Сургуулийн төрөл	Нийгмийн даатгал			Эрүүл мэндийн даатгал		Хүн амын орлогын албан татвар	
	Албан журмаар даатгуулагч	Сайн дураар даатгуулагч	Төлдөггүй	Төлдөг	Төлдөггүй	Төлдөг	Төлдөггүй
ИДС төгсөгч	81.3	4.3	14.4	90.8	9.2	82.6	17.4
МБСБ төгсөгч	54.9	5.6	39.5	71.0	29.0	57.3	42.7
Бүгд	**71.8**	**4.8**	**23.5**	**83.6**	**16.4**	**73.4**	**26.6**

Эзэмшсэн боловсролын түвшин ажлын байранд нь шаардлагатай боловсролын түвшинтэй нийцэж байгаа эсэхийг судлахад 71.4 хувь нь тохиромжтой, 13.9 хувь нь эзэмшсэн боловсролын түвшингээс доогуур, 14.7 хувь нь эзэмшсэн боловсролын түвшнээс илүү шаардлага бүхий ажлын байранд ажиллаж байна. Хөдөлмөр эрхэлж буй нийт төгсөгчдийн 28.6 хувьд нь боловсролын үл нийцлээс хамаарсан бэрхшээл байдаг гэжээ. Энэ нь өмнөх онтой харьцуулахад 2.6 пунктээр нэмэгдсэн дүн юм.

Зураг 3.13. Эзэмшсэн боловсрол, АБ-нд шаардагдах боловсролын түвшин түвшний нийцэл

Хэмжин нэгж: хувь

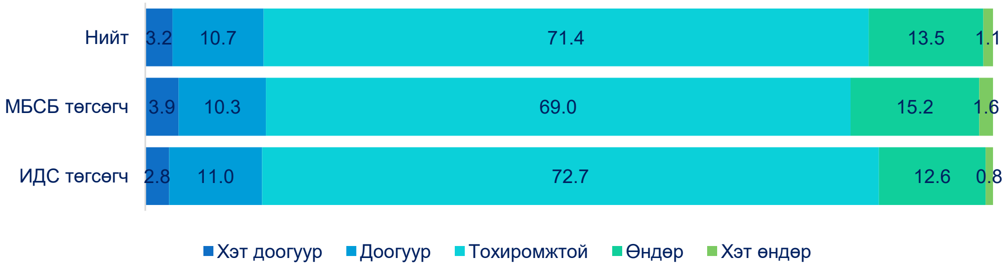

2019 онд ажилд ороход хамгийн ихээр нөлөөлсөн хүчин зүйл нь хувийн зан чанар байна. Хөдөлмөр эрхэлж буй төгсөгчдийн 21.0 хувь нь хувийн зан чанар, 20.2 хувь нь эзэмшсэн мэргэжил, 12.0 хувь нь ярилцлагын ур чадвар, 10.6 хувь нь ажлын туршлага 9.8 хувь нь мэргэжил, ур чадварын үнэмлэх зэрэг хүчин зүйлс хамгийн ихээр нөлөөлж байгаа нь харагдаж байна. Харин гадаад хэлний мэдлэг, гадаадад суралцсан, ажилласан туршлага, гадаад дүр төрх, бие бялдарын хөгжил зэрэг нь ажилд ороход нөлөөлөл бага байна.

Хүснэгт 3.6. Ажлын байранд ороход нөлөөлсөн хүчин зүйл

Хэмжих нэгж хувь

Хүчин зүйл	ИДС төгсөгч	МБСБ төгсөгч	Бүгд
Хувийн зан чанар	19.5	24.5	21.0
Эзэмшсэн мэргэжил	19.8	21.3	20.2
Ярилцлагын ур чадвар	13.0	9.6	12.0
Ажлын дадлага туршлага	9.0	14.2	10.6
Мэргэжил, ур чадварын үнэмлэх	8.4	13.2	9.8
Төгссөн сургууль	10.5	6.1	9.2
Сурлагын дүн, голч оноо	10.8	3.2	8.6
Гадаад хэлний мэдлэг, чадвар	4.4	1.8	3.6
Гадаад дүр төрх, бие бялдарын хөгжил	2.0	2.6	2.2
Гадаадад суралцсан, ажилласан туршлага	1.1	0.5	0.9
Бусад	1.6	3.1	2.0
Бүгд	**100.0**	**100.0**	**100.0**

Эзэмшсэн боловсрол, ажлын байрны нийцэл, ажлын байранд ороход нөлөөлсөн хүчин зүйлсээс гадна ажлын байранд шаардагдах ур чадварын шаардлага, суралцах хугацаандаа эзэмшсэн ур чадвар хоорондын нийцлийг 5 түвшнээр хэмжсэн.

Төгсөгчдийн ажлын байрны ур чадварын шаардлага, эзэмшсэн ур чадвартай харьцуулахад 73.0 хувь нь тохиромжтой, 14.3 хувь өндөр, хэт өндөр гэсэн бол 12.7 хувь нь доогуур, хэт доогуур гэжээ. Мөн ур чадварын дутагдлаас үүдэлтэй хөдөлмөр эрхлэлтийн хүндрэл, бэрхшээл төгсөгчдийн 10 гаруй хувьд нь байсаар байна.

Зураг 3.14. АБ-нд шаардагдах ур чадвар, эзэмшсэн ур чадварын нийцэл

Хэмжих нэгж: хувь

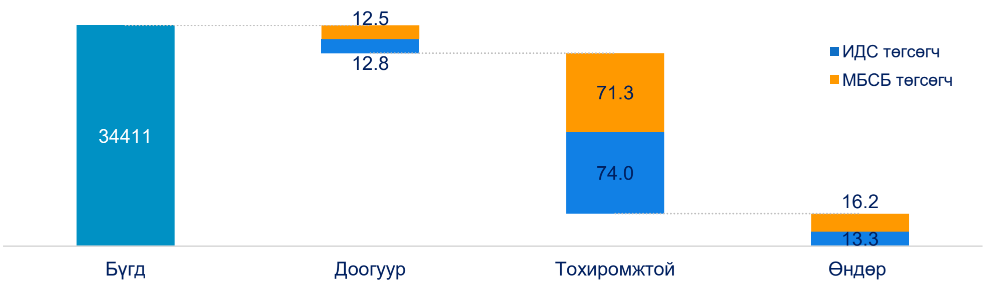

Одоогийн эзэмшсэн ур чадвараа хэзээ олж авсаныг тодруулахад төгсөгчдийн 72.3 хувь нь ажиллаж эхэлсний дараа, 27.7 хувь нь суралцаж байх хугацаандаа ур чадвараа эзэмшсэн гэжээ. Сургуулийн төрлөөр нь харвал ИДС төгсөгчдийн 73.5 хувь нь, МБСБ төгсөгчдийн 70.3 хувь нь ажилд орсны дараа ур чадвараа эзэмшсэн байна.

Зураг 3.15. Ур чадвараа эзэмшсэн байдал, сургуулийн төрлөөр

Хэмжих нэгж: хувь

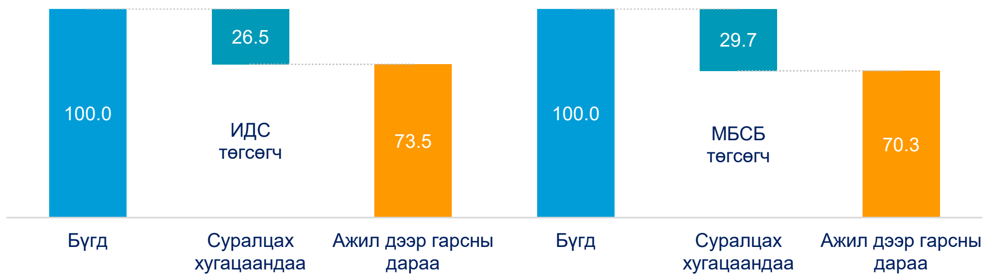

Төгсөгчид нь ажлын туршлага бага ажиллах хүч учраас энэхүү ажлын байранд дасан зохицоход тулгардаг бэрхшээлийг тодруулсан.

Бэрхшээлийн төрлөөр нь ангилбал төгсөгчдийн хамгийн өндөр буюу 20.6 хувьд нь ажлын туршлага дутах, 17.7 хувьд нь ажлын ачаалал, орчин нөхцөл, 17.5 хувьд нь ажлын хэв маягт дасах байдал, 11.5 хувьд нь ажил, гэр хоорондын зай зэрэг бэрхшээл зонхилсон байсан.

Зураг 3.16. Ажлын байранд дасан зохицоход тулгардаг бэрхшээл, сургуулийн төрлөөр

Хэмжих нэгж: хувь

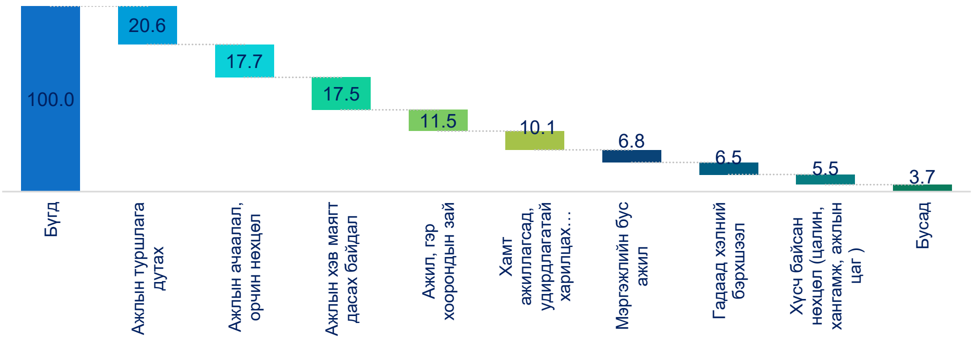

Төгсөгчид эзэмшсэн мэргэжлээрээ ажиллаж байгаа эсэхийг тандах зорилгоор ажил үүрэг, эзэмшсэн мэргэжлийн нийцтэй байдлын талаар асууж, огт тохирдоггүйгээс маш тохиромжтой хүртэл 1-4 баллаар үнэлүүлсэн.

Төгсөгчдийн 55.7 хувь нь тохиромжтой, 15.7 хувь нь маш тохиромжтой гэж үзсэн бол 28.6 хувь нь тохирдоггүй буюу мэргэжлийн бус хөдөлмөр эрхэлж байна. МБСБ төгсөгчдийн 38.0 хувь нь, ИДС төгсөгчдийн 23.4 хувь нь эзэмшсэн мэргэжилтэйгээ тохирохгүй ажил хийдэг байна.

Хүснэгт 3.7. Эрхэлж буй ажил болон эзэмшсэн мэргэжлийн нийцэл, сургуулийн төрлөөр

Хэмжих нэгж: хувь

Сургуулийн төрөл	Огт тохиромжгүй	Тохиромжгүй	Тохиромжтой	Маш тохиромжтой	Бүгд
ИДС төгсөгч	10.2	13.2	60.4	16.2	100.0
МБСБ төгсөгч	21.1	16.9	47.3	14.8	100.0
Бүгд	**14.1**	**14.5**	**55.7**	**15.7**	**100.0**

Хөдөлмөр эрхэлж байгаа төгсөгчдийн тухайд суралцах хугацаандаа олж авсан мэдлэг нь тухайн ажлын байранд ажил үүргээ гүйцэтгэхэд нь хэр тус болж байгаа талаар тодруулахад 82.3 хувь нь тус болдог гэсэн бол 17.7 хувь нь тус болдоггүй гэжээ.

Зураг 3.17. Суралцах хугацаандаа олж авсан мэдлэгийн хэрэглээ

Хэмжих нэгж: хувь

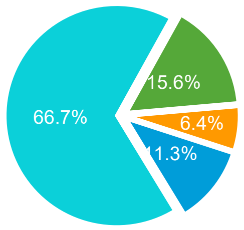

ИДС төгсөгчдийн 84.8 хувь нь, МБСБ төгсөгчдийн 77.8 хувь нь суралцах хугацаанд олж авсан мэдлэг нь тус болж байгааг илэрхийлсэн. Харин МБСБ төгсөгчдийн 22.2 хувь, ИДС төгсөгчдийн 15.2 хувьд нь ажил үүргээ гүйцэтгэхэд нь танхимаар олж авсан мэдлэг тус болдоггүй гэж үзжээ.

Суралцаж байх хугацаандаа эзэмшсэн ур чадвар нь ажил үүргээ гүйцэтгэхэд хэр тус болж буй талаар мөн тодруууллаа.

Зураг 3.18. Суралцах хугацаандаа олж авсан ур чадварын хэрэглээ, ашиглалт

Хэмжих нэгж хувь

Суралцах хугацаандаа эзэмшсэн мэргэжлийн ур чадвар нь тухайн ажлын байранд ажил үүргээ гүйцэтгэхэд 84.3 хувьд нь тус болдог бол 15.7 хувьд нь тус болохгүй байна. Сургуулийн төрлөөр нь харвал МБСБ төгсөгчдийн 19.1 хувь нь, ИДС төгсөгчдийн 13.8 хувьд нь эзэмшсэн мэргэжлийн ур чадвар нь тухайн ажлын байранд ажил үүргээ гүйцэтгэхэд тус болохгүй байна гэжээ.

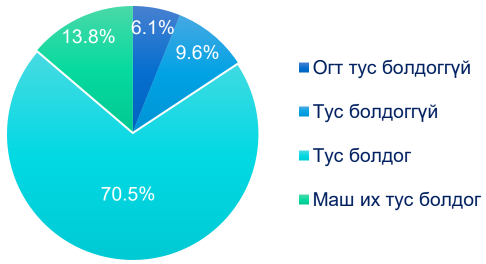

Хөдөлмөр эрхэлж буй төгсөгчдийг тухайн ажлын байрандаа цаашид тогтвортой ажиллах төлөвлөгөөтэй байгаа эсэхийг тодруулахад 80.4 хувь нь тогтвортой ажиллах бол 19.6 хувь нь тогтвортой ажиллах төлөвлөгөөгүй байна.

Тогтвортой ажиллах төлөвлөгөө бүхий ажиллагчдын 30.5 хувь нь ажилдаа сэтгэл ханамжтай, 20.6 хувь нь өсөн хөгжих боломжтой, 18.1 хувь нь цалин хангамж сайн, 15.6 хувь нь ажил, амралтын цаг тохиромжтой зэрэг шалтгааныг дурджээ.

Хүснэгт 3.8. Хөдөлмөр эрхэлж буй төгсөгчдийн цаашид тогтвортой ажиллах шалтгаан

Хэмжих нэгж: хувь

Хүчин зүйл	ИДС төгсөгч	МБСБ төгсөгч	Бүгд
Ажилдаа сэтгэл ханамжтай	31.0	29.4	30.5
Өсөн хөгжих боломжтой	22.5	16.5	20.6
Цалин, хангамж сайн	16.6	21.1	18.1
Ажил амралтын цаг тохиромжтой	16.2	14.2	15.6
Мэргэжлийн ажил олдохгүй байгаа	5.7	8.6	6.6
Хувийн бизнес, гэр бүлийн бизнес учраас	2.4	2.7	2.5
Хөдөлмөрийн гэрээ сунгасан	1.7	3.3	2.2
Хугацаа нь тодорхойгүй хөдөлмөрийн гэрээ	2.2	1.4	2.0
Бусад	1.5	2.7	1.9

Бүгд	100.0	100.0	100.0

Цаашид тогтвортой ажиллах төлөвлөгөөгүй ИДС төгсөгчдийн 18.3 хувь нь сурах хүсэлтэй, 14.0 хувь нь түр ажиллаж байгаа, 13.9 хувь нь мэргэжлээрээ ажиллах, 11.4 хувь нь ажлын нөхцөл, цалин хангамж муу, 11.1 хувь нь илүү өсөн хөгжих боломжтой ажил хийх зэрэг байгаа бол МБСБ төгсөгчдийн 21.2 хувь нь түр ажлын байр, 12.9 хувь нь мэргэжлээрээ ажиллах, 12.7 хувь нь ажлын нөхцөл, хангамж муу, 12.2 хувь нь сурах хүсэлтэй зэрэг шалтгааныг дурджээ.

Зураг 3.19. Хөдөлмөр эрхэлж буй төгсөгчдийн цаашид тогтвортой ажиллахгүй шалтгаан

Хэмжих нэгж: хувь

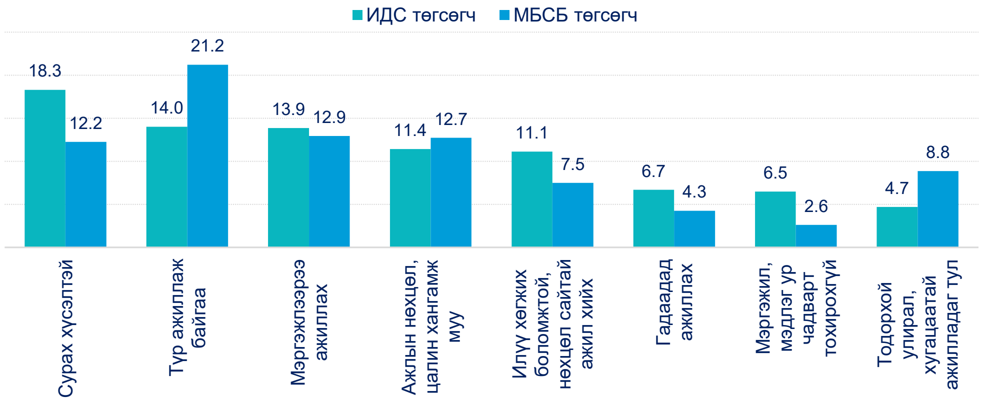

Төгсөгчид ажиллаж буй ажлын байрандаа хэр сэтгэл ханамжтай байдаг эсэхийг 10 үзүүлэлтээр 1-огт хангалуун бус, 2-хангалуун бус, 3-хангалуун 4-маш хангалуун гэсэн 4 баллаар үнэлүүлсэн.

Төгсөгчдийн ажлын байрны хамгийн сэтгэл ханамжтай байдаг үзүүлэлт нь байгууллагын нэр хүнд, хариуцаж буй ажил үүрэг, ажлын орчин, ХАБЭА гэж үнэлжээ. Харин цалиндаа сэтгэл хангалуун бус байна.

Хүснэгт 3.9. Ажлын байрны сэтгэл ханамжийн үнэлгээ, сургуулийн төрлөөр

Хэмжих нэгж: дундаж

Хүчин зүйл	ИДС төгсөгч	МБСБ төгсөгч	Бүгд
Байгууллагын нэр хүнд	3.3	3.3	3.3
Хариуцаж буй ажил үүрэг	3.2	3.2	3.2
ХАБЭА	3.2	3.1	3.1
Ажлын орчин	3.2	3.1	3.1
Ажил мэргэжлийн үнэлэмж	3.1	3.1	3.1
Ажлын байрны хангамж	3.1	3.1	3.1
Өсөн хөгжих боломж	3.1	3.0	3.0
Ажил, амралтын цаг	3.1	3.0	3.0
Хүний нөөцийн менежмент	3.0	3.0	3.0
Цалин	2.9	2.9	2.9

Тухайн ажлын байранд тулгардаг 3 хүртэлх ур чадварын дутагдлыг тодруулав. Сургууль төгссөнөөс хойш гурван жилийн дараах байдлаар хөдөлмөр эрхэлж буй төгсөгчдийн хамгийн ихээр нэрлэсэн ерөнхий ур чадварын дутагдал нь багаар ажиллах, цаг ашиглах, харилцааны, зохион байгуулах, шийдвэр гаргах зэрэг чадварууд байна. Сургуулийн төрлөөр нь авч үзэхэд ИДС төгсөгчдийн хувьд багаар ажиллах, цаг ашиглах, харилцааны, зохион байгуулах, шийдвэр

гаргах чадвар, МБСБ төгсөгчдийн хувьд багаар ажиллах, харилцааны, бие даан ажиллах, цаг ашиглах чадварууд илүү дутагдаж байгаагаа илэрхийлжээ.

Зураг 3.20. Ажлын байран дахь ерөнхий ур чадварын хомсдол, сургуулийн төрөлд эзлэх хувь

Хэмжих нэгж: хувь

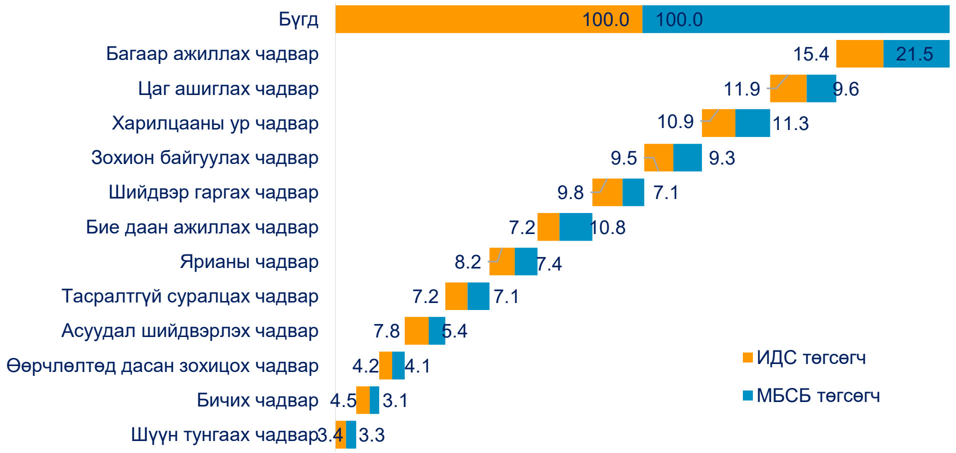

Ажиллаж буй ажлын байранд дутагдаж буй мэргэжлийн ур чадваруудыг тодруулахад нийт төгсөгчдөд гадаад хэл, компьютерын мэдлэг, баримт бичиг боловсруулах, мэргэжлийн мэдлэг, чадвар илүү дутагджээ.

ИДС төгсөгчдийн хувьд гадаад хэл, компьютерын мэдлэг, баримт бичиг боловсруулах, мэргэжлийн мэдлэг, МБСБ төгсөгчдийн хувьд гадаад хэл, компьютер, ажлын байрны аюулгүй байдал, эрүүл ахуй, мэргэжлийн мэдлэг, чадвар зэрэг хөдөлмөр эрхэлж байх хугацаанд илүү дутагдсан гэжээ.

Зураг 3.21. Ажлын байран дахь мэргэжлийн мэдлэг, ур чадварын хомсдол, сургуулийн төрөлд эзлэх хувь

Хэмжих нэгж: хувь

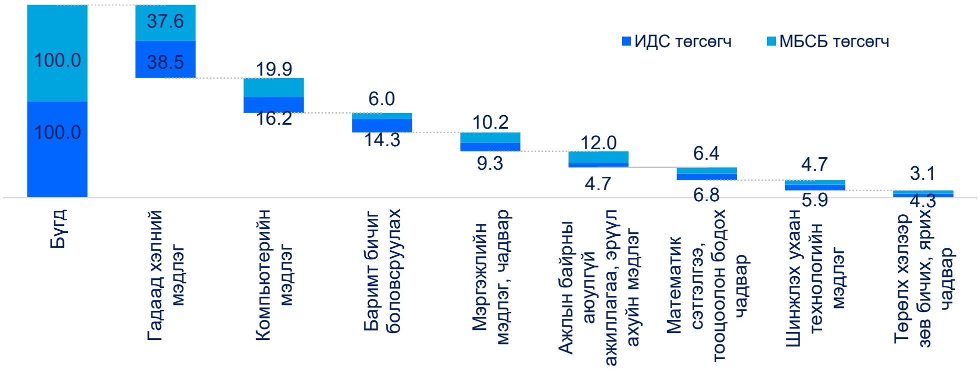

Төгсөгчид хөдөлмөрийн зах зээлд ажлын байр олоход ажлын туршлага дутах, ажлын байрны хомсдол, ажлын байрны мэдээллийн хомсдол, мэргэжлийн ур чадварын дутмаг байдал зэрэг бэрхшээл голлон тулгарч байсан гэж хариулсан байна.

Одоогийн ажиллаж буй ажлын байрыг мэдээллийн ямар эх сурвэлж ашиглан орсныг тодруулахад төгсөгчдийн 29.6 хувь нь эцэг эх хамаатан садан, 23.4 хувь нь интернет, 21.3 хувь нь найз, хамт суралцагсад, 10.2 хувь нь ажил олгогчоос авчээ.

Хүснэгт 3.10. Ажлын байрны мэдээллийн эх сурвалж, сургуулийн төрлөөр

Хэмжих нэгж: хувь

Үзүүлэлт	ИДС төгсөгч	МБСБ төгсөгч	Бүгд
Эцэг эх, хамаатан садан	23.8	39.8	29.6
Интернет (ажлын зар, байгууллагын вэб сайт)	28.3	14.6	23.4
Найз, хамт суралцагсад	20.3	23.0	21.3
Ажил олгогч	10.0	10.7	10.2
Багш (тэнхим)	6.9	4.4	6.0
Сургуулийн оюутныг дэмжих төв, зөвлөл	3.0	2.0	2.6
АБ-ны зарын сонин, хэвлэл мэдээллийн хэрэгсэл	2.4	2.3	2.4
Аймаг, дүүргийн боловсрол, эрүүл мэндийн газар	2.8	1.4	2.3
Хувийн хөдөлмөрийн бирж	1.2	0.7	1.0
Төрийн ХЭД байгууллага /Тух: ХХҮХ, ХХҮГ/	0.7	0.6	0.6
Хөдөлмөрийн яармаг, олон нийтийн арга хэмжээ	0.6	0.6	0.6
Бүгд	**100.0**	**100.0**	**100.0**

ДАВХАР ХӨДӨЛМӨР ЭРХЛЭЛТ

Судалгааны дүнгээр хөдөлмөр эрхэлж буй төгсөгчдийн 7.0 хувь нь давхар хөдөлмөр эрхэлж байна. Сургуулийн төрлөөр харвал хөдөлмөр эрхэлж буй ИДС төгсөгчдийн 7.1 хувь нь, МБСБ төгсөгчдийн 6.7 хувь нь давхар ажил хийж байна.

Зураг 3.22. Давхар ажил үндсэн ажлын чиг үүргийн хамаарал

Хэмжих нэгж: хувь

Хийж буй давхар ажил нь үндсэн ажлын чиг үүрэгтэй харьцуулахад адил салбарт хамаарч байгаа эсэхийг тодруулахад 26.6 хувь нь адил, 17.5 хувь нь төстэй, 55.9 хувь нь огт өөр салбар байна.

Дахвар ажил эрхэлж буй төгсөгчдийн 48.4 хувь нь санхүүгийн боломжоо нэмэгдүүлэх, 13.5 хувь нь ур чадвараа дээшлүүлэх, 13.0 хувь нь сул цаг байдаг, 10.6 хувь нь өөрийгөө хөгжүүлэх зорилгоор ажиллаж байна. Сургуулиар авч үзвэл ИДС төгсөгчдийн 51.6 хувь нь санхүүгийн боломжоо нэмэгдүүлэх, 12.1 хувь нь ур чадвараа дээшлүүлэх, 12.9 хувь нь өөрийгөө хөгжүүлэхээр, МБСБ төгсөгчдийн хувьд 42.2 хувь нь эдийн засгийн боломжоо нэмэгдүүлэх, 18.0 хувь нь сул цагаа ашиглаж давхар ажил хийж байна.

Зураг 3.23. Давхар ажил хийж буй шалтгаан, сургуулийн төрлөөр

Хэмжих нэгж: хувь

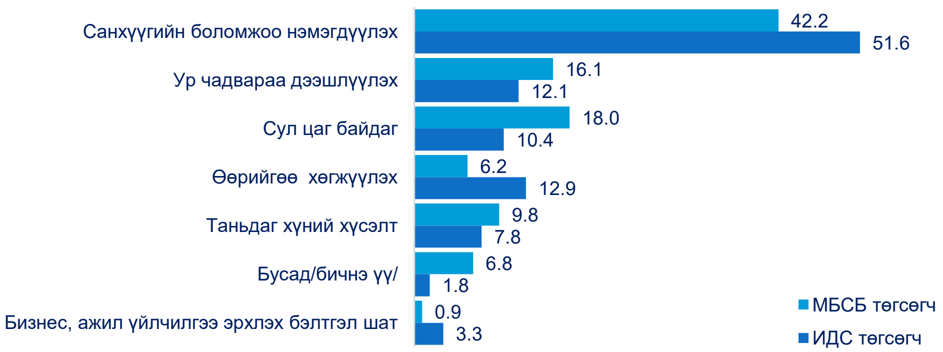

3.2. ТӨГСӨГЧДИЙН АЖИЛГҮЙДЭЛ, АЖИЛ ХАЙХ ҮЙЛ ЯВЦ

Нийт төгсөгчдийн 3.2 хувь нь ажилгүй, ажил идэвхтэй хайж байна тэдгээрийн 26.1 хувь нь эрэгтэйчүүд, 73.9 хувь нь эмэгтэйчүүд байна. Сургалтын төрлөөр нь авч үзвэл нь МБСБ төгсөгчдийн 4.5 хувь нь, ИДС төгсөгчдийн 2.4 хувь нь ажилгүй байна.

Зураг 3.24. Ажилгүй иргэн, сургалтын төрөл, байршлаар

Хэмжих нэгж: хувь

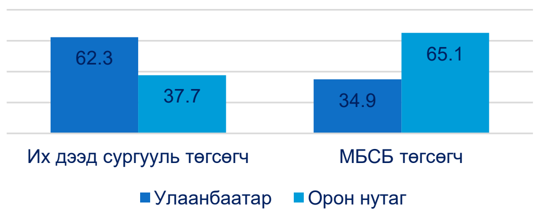

Ажилгүй иргэдийн 46.8 хувь нь нийслэлд, 53.2 хувь нь орон нутагт амьдарч байна. Сургуулийн төрлөөр нь харвал ажилгүй байгаа ИДС төгсөгчдийн 62.3 хувь нь нийслэлд, 37.7 хувь нь орон нутагт, МБСБ төгсөгчдийн 34.9 хувь нь нийслэлд, 65.1 хувь нь орон нутагт амьдарч байна.

Ажилгүй байгаа төгсөгчдийн өрхийн сарын дундаж орлогыг авч үзвэл 500 мянгаас доош орлоготой нь 32.4 хувь, 501-750 мянган төгрөгийн орлоготой нь 16.3 хувь, 750-1 сая төгрөгийн 25.7 хувийг эзэлж байна. Мөн ажилгүй байгаа ИДС төгсөгчдийн 86.0 хувь нь 750.0 мянган төгрөгөөс их өрхийн орлоготой байгаа бол МБСБ төгсөгчдийн 46.6 хувийнх нь өрхийн орлого 500.0 мянган төгрөгөөс доош байна.

Зураг 3.25. Ажилгүй байгаа төгсөгчдийн өрхийн сарын дундаж орлого

Хэмжих нэгж: хувь

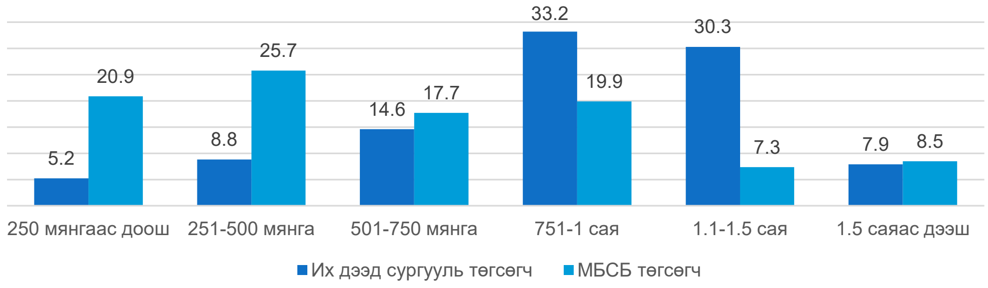

Ажилгүй байгаа ИДС төгсөгчдийг эзэмшсэн мэргэжлийн чиглэлээр нь харахад нийгмийн халамж, хангамж мэргэжлийн чиглэлээр төгсөгчдийн 5.2 хувь нь, анагаах ухааны мэргэжлийн чиглэлээр төгсөгчдийн 4.4 хувь нь, хууль, эрх зүй мэргэжлийн чиглэлээр төгсөгчдийн 4.0 хувь нь ажил эрхлээгүй байна. Судалгааны 3 дахь жилийн үр дүнгээс харахад төгссөнөөс хойш жил нэмэгдэх тусам ажилгүй байх төгсөгчдийн тоо буурч байна.

Зураг 3.26. Ажилгүй байгаа ИДС төгсөгчид, мэргэжлийн чиглэлээр

Хэмжих нэгж: хувь

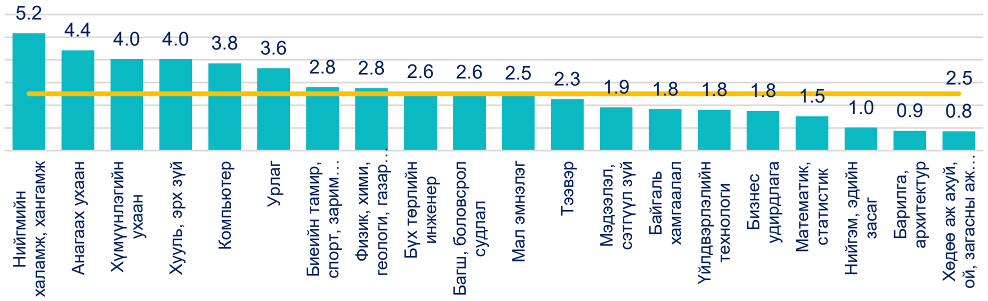

Мэдээллийн технологийн мэргэжлээр төгсөгчдийн 8.7 хувь, байгаль, орчин аялал жуулчлалын мэргэжлээр төгсөгчдийн 7.5 хувь, соёл урлагийн мэргэжлээр төгсөгчдийн 7.5 хувь, эрчим хүчний мэргэжлээр төгсөгчдийн 7.2 хувь нь, санхүү, бизнес, худалдааны салбарын мэргэжлээр төгсөгчдийн 7.0 хувь нь ажилгүй байна.

Зураг 3.27. Ажилгүй байгаа МБСБ төгсөгчид, мэргэжлийн чиглэлээр

Хэмжих нэгж: хувь

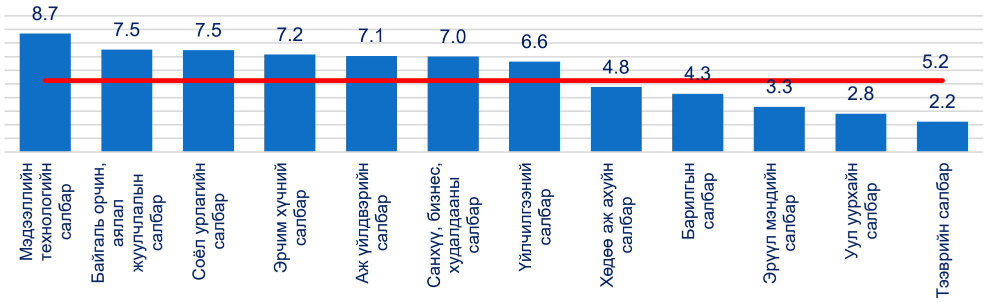

Ажиллах хүчнээс гадуурх болон ажилгүй байгаа төгсөгчдийн 82.7 хувь нь ажил хийгээгүй болон суралцаагүй байгаа залуучууд байна. Тэдгээрийн 18.8 хувь нь эрэгтэй, 81.2 хувь нь эмэгтэйчүүд байна. Ажил хийгээгүй болон суралцаагүй залуучуудыг сургалтын төрлөөр нь харахад 56.9 хувь нь ИДС төгсөгч, 43.1 хувь нь МБСБ төгсөгч байна.

Зураг 3.28. Ажил хийгээгүй болон суралцаагүй байгаа залуучууд

Хэмжих нэгж: хувь

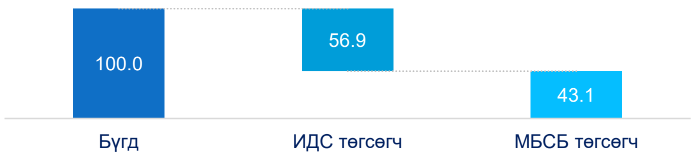

АЖИЛ ХАЙХ ҮЙЛ ЯВЦ

Нийт төгсөгчдийн 15.8 хувь нь ажил хайж байгаа бөгөөд тэдний 53.5 хувь нь ажил хийх, 33.5 хувь нь одоогоор ажил хийж байгаа ч ажлаа солих зорилгоор, 13.0 хувь нь давхар хөдөлмөр эрхлэхээр ажил хайж байна.

Хөдөлмөр эрхэлж буй нийт төгсөгчдийн 6.9 хувь нь, ИДС төгсөгчдийн 5.8 хувь нь, МБСБ төгсөгчдийн 8.8 хувь нь ажлаа солихоор ажил хайж байна. Ажил хайж буй ИДС төгсөгчдийн 49.5 хувь нь ажил хийх, 37.0 хувь ажлаа солих, 13.5 хувь нь давхар хөдөлмөр эрхлэх, мөн ажил хайж буй МБСБ төгсөгчдийн 57.3 хувь нь ажил хийх, 30.2 хувь нь ажлаа солих, 12.5 хувь нь давхар хөдөлмөр эрхлэх зорилготой байна.

Зураг 3.29. Ажил хайж буй зорилго, сургалтын төрлөөр

Хэмжих нэгж: хувь

Ажлаа солих зорилготой төгсөгчдийн 29.6 хувь нь ажлын цалин хөлс бага, 26.6 хувь нь мэргэжлээрээ ажилд орох, 14.2 хувь нь өсөн хөгжих боломжгүй, 11.5 хувь нь ирээдүйгүй гэсэн шалтгаануудыг голчлон нэрлэсэн байна. Энэ үзүүлэлтийг сургуулийн төрлөөр дараах зургаас харна уу.

Зураг 3.30. Ажлаа солихыг хүссэн төгсөгчдын зонхилох шалтгаан, сургалтын төрлөөр

Хэмжих нэгж: хувь

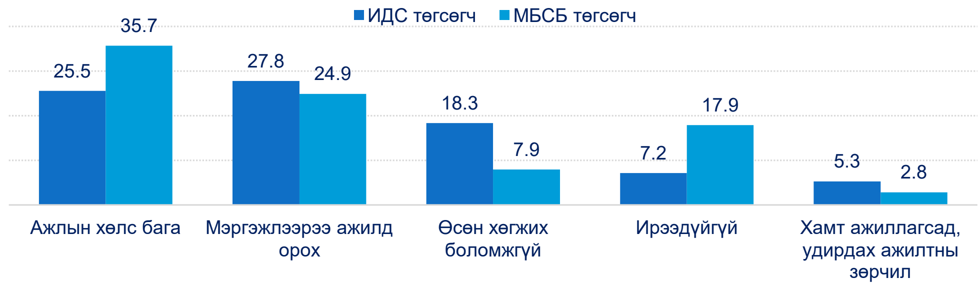

Ажил хайж буй хэлбэрийг тодруулбал 39.9 хувь нь интернэт ажлын зар, байгууллагын веб сайт, 22.0 хувь нь танил талаараа дамжуулан, 17.8 хувь нь зарын дагуу өөрийн CV илгээх, ярилцлагад орох, 10.7 хувь нь хөдөлмөр зуучлалын байгууллагаар дамжуулан ажил хайжээ. Үүнээс үзэхэд ажил хайж буй төгсөгчид хөдөлмөр зуучлалын байгууллагаар үйлчлүүлэхээс илүү хэвлэл мэдээллийн хэрэгслийн зарын дагуу эсвэл танил талаараа дамжуулан ажил хайх явдал түгээмэл байна. Ажил хайж буй хэлбэрийг төгссөн сургуулийн төрлөөр зураг 3.31-д үзүүллээ.

Зураг 3.31. Ажил хайж буй хэлбэр, сургуулийн төрлөөр

Хэмжих нэгж.хувь

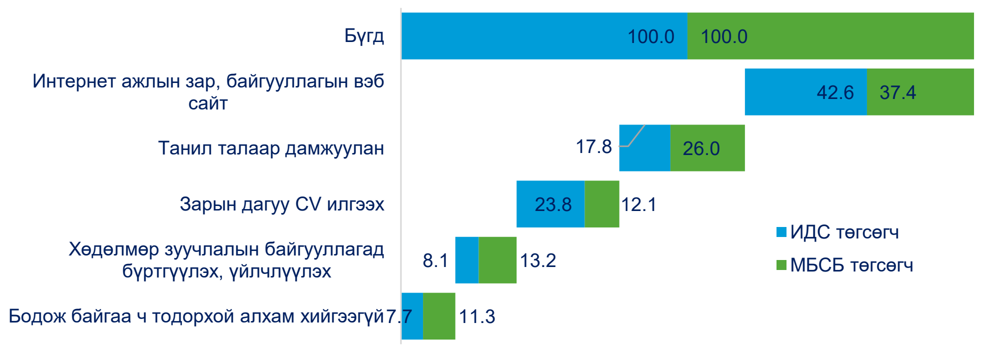

Ажил хайж буй хэлбэрийг амьдарч буй байршлаар нь авч үзвэл Улаанбаатарт амьдарч буй төгсөгчдийн 41.2 хувь нь интернэт, ажлын зар, байгууллагын веб сайт, 23.3 хувь нь зарын дагуу анкет илгээх, ярилцлагад орох хэлбэрээр ажил хайж байгаа бол орон нутагт амьдарч буй ажил хайж байгаа төгсөгчдийн хувьд 35.2 хувь нь интернэт, ажлын зар, байгууллагын веб сайт ашиглаж, 26.1 хувь нь танил талаараа дамжуулан, 16.1 хувь нь бодож байгаа ч тодорхой алхам хийгээгүй, 13.9 хувь нь хөдөлмөр зуучлалын байгууллагад бүртгүүлэх, үйлчлүүлэх хэлбэрээр ажил хайж байна. Нийслэлд интернет ажлын зар, байгууллагын вэб хуудас, зарын дагуу CV илгээх нь орон нутагтай харьцуулахад өндөр байгаа бол орон нутагт танил тал, хөдөлмөр зуучлалын байгууллагад бүртгүүлэх үйлчлүүлэх хэлбэрээр ажил хайх нь нийслэлээс илүү байна.

Зураг 3.32. Ажил хайж буй хэлбэр, амьдарч буй байршлаар

Хэмжих нэгж: Хувь

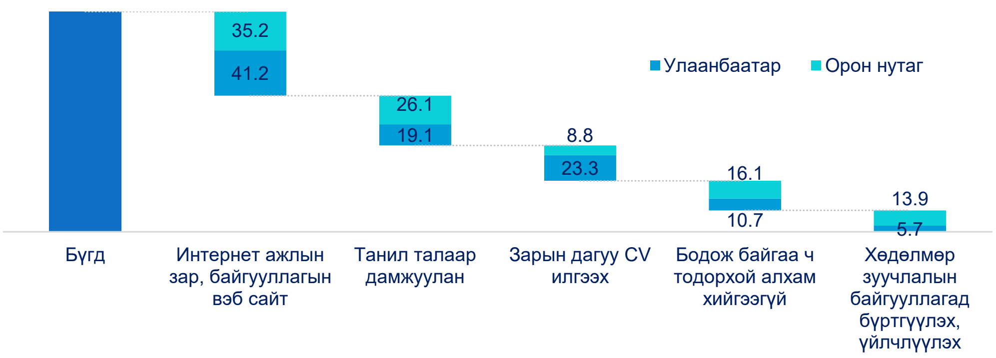

Ажилгүй төгсөгчдийн ажил хайж буй дундаж хугацаа 5 сар байна. Мөн ажилд орох, ажлаа солихын тулд дундажаар 2 ажлын байранд бүртгүүлсэн байна.

Ажлын байрны сонголт хийхэд чухалчилдаг хүчин зүйлийг 11 үзүүлэлтээр авч үзсэн бөгөөд 4 хүртэлх баллаар үнэлүүлсэн. Ажил хайж буй төгсөгчдийн хувьд хөдөлмөрийн нөхцөл, аюулгүй ажиллагаа, ажил мэргэжлийн ирээдүй, өсөн хөгжих боломж, цалин, ажлын цаг зэргийг илүү чухалчилж үзэж байна.

Хүснэгт 3.11. Ажлын байрны сонголт хийхэд чухалчилдаг хүчин зүйл, сургуулийн төрлөөр

Хэмжих нэгж. Хувь

Хүчин зүйл	ИДС төгсөгч	МБСБ төгсөгч	Бүгд
Хөдөлмөрийн нөхцөл, аюулгүй ажиллагаа	3.4	3.4	3.4
Ажил, мэргэжлийн ирээдүй	3.4	3.3	3.4
Өсөн хөгжих боломж	3.4	3.3	3.4
Цалин	3.3	3.3	3.3
Ажлын цаг	3.2	3.2	3.2
Ажлын орчин	3.1	3.3	3.2
Байгууллагын нэр хүнд	3.0	3.0	3.0
Ажлын чиг үүргийн хүндрэл	2.9	3.1	3.0
Ажлын ачаалал	2.9	3.1	3.0
Хувийн зан чанарт нийцэх байдал	2.8	3.0	2.9
Ажил, гэр хоорондын зай	2.8	3.0	2.9

Төгсөгчдийн ажил хайхад зарцуулж буй хичээл зүтгэлийг тодруууллаа. Судалгааны асуулгад ажил хайхын тулд хийж буй хичээл зүтгэлийг 11 төрөл тус бүрээрх “тийм, үгүй” гэсэн сонголтоос тохирох хэлбэрийг сонгуулсан. Нийт ажил хайж буй, ажилтай болоход ямар нэг хичээл зүтгэл гаргасан төгсөгчдийн хувьд зарын сайтаас мэдээлэл авсан, танил талаараа дамжуулан ажил хайсан, гадаад төрхдөө анхаарах, ажлын байрны ярилцлагад бэлтгэх, дадлага хийх олон нийтийн ажилд оролцох зэрэг хэлбэрээр ажил хайх хичээл, зүтгэл гаргасан нь түгээмэл байна.

Хүснэгт 3.12. Ажилд орохын тулд гаргаж буй хичээл зүтгэл, сургуулийн төрөлд эзлэх хувийн жингээр

Хэмжих нэгж. Хувь

Үзүүлэлт		ИДС төгсөгч	МБСБ төгсөгч	Бүгд
Гадаад хэлний сургалт, дамжаанд хамрагдах	Тийм	27.8	11.3	19.3
	Үгүй	72.2	88.7	80.7
TOEIC/TOEFL шалгалтанд бэлтгэх	Тийм	16.8	5.0	10.8
	Үгүй	83.2	95.0	89.2
Ажлын байрны ярилцлаганд бэлтгэх	Тийм	37.3	30.0	33.5
	Үгүй	62.7	70.0	66.5
Компьютерын сургалтанд хамрагдах	Тийм	15.6	13.0	14.2
	Үгүй	84.4	87.0	85.8
Хөдөлмөр зуучлалын байгууллагаар	Тийм	25.3	24.7	25.0
	Үгүй	74.7	75.3	75.0
Зарын вэб сайтаас мэдээлэл авах	Тийм	75.3	63.7	69.3
	Үгүй	24.7	36.3	30.7
Танил талаа дамжуулан ажил хайх	Тийм	61.7	65.5	63.6
	Үгүй	38.3	34.5	36.4
Мэргэжлийн сургалтад хамрагдах	Тийм	19.8	15.4	17.5
	Үгүй	80.2	84.6	82.5
Дадлага хийх, олон нийтийн ажилд оролцох	Тийм	27.8	28.7	28.2
	Үгүй	72.2	71.3	71.8
Мэргэжил дээшлүүлэх	Тийм	22.6	20.6	21.6
	Үгүй	77.4	79.4	78.4
Гадаад төрхөндөө анхаарах	Тийм	55.7	68.1	62.0
	Үгүй	44.3	31.9	38.0

Ажил хайж буй төгсөгчдийн 20.0 хувь нь ажлын ярилцлагад ороод тэнцсэн боловч өөрөө тухайн ажлын байрнаас татгалзсан байна. Энэ нь цалин бага, ажиллах нөхцөл таалагдаагүй, өсөн хөгжих боломж багатай улмаас, ажил гэр хоорондын зай зэрэг шалтгаантай байжээ.

Ажил хайж буй төгсөгчдийн ажилд ороход тулгардаг бэрхшээлийг тодруулахад 20.9 хувь нь ажлын туршлага дутах, 17.3 хувь нь ажлын байрны мэдээллийн хомсдол,15.8 хувь нь цалин хөлс, 12.7 хувь нь мэргэжилд тохирох ажил олдохгүй, 7.0 хувь нь гадаад хэлний мэдлэг зэрэг хүчин зүйлийг түлхүү дурджээ.

Хүснэгт 3.13. Ажил хайх явцад гардаг хүндрэл бэрхшээл

Хэмжих нэгж: хувь

Үзүүлэлт	ИДС төгсөгч	МБСБ төгсөгч	Бүгд
Ажлын туршлага дутах	27.5	13.5	20.9
Ажлын байрны мэдээллийн хомсдол	13.8	21.1	17.3
Цалин хөлс	10.2	22.1	15.8
Мэргэжилд тохирон ажил олдохгүй	14.0	11.2	12.7
Гадаад хэлний мэдлэг	7.0	7.0	7.0
Ажлын орчин, ажлын цаг	8.0	5.2	6.6
Ар гэрийн татлаа түтлээ	7.2	5.6	6.4
Нас, хүйсийн ялгаварлал	4.0	3.9	3.9
Боловсрол, ур чадвар, мэргэжлийн үл нийцэл	4.3	1.7	3.1
Санхүүгийн хүндрэл	1.2	3.3	2.2
Зан төлөв, хүсэл сонирхол тодорхойлох чадвар	1.4	2.0	1.7
Өөртөө итгэлгүй байдал /ирээдүйд/	1.0	2.0	1.5
Гадаад дүр төрх, биеийн хөгжил	0.4	1.6	0.9
Бүгд	**100.0**	**100.0**	**100.0**

3.3. АЖИЛЛАХ ХҮЧНЭЭС ГАДУУРХ ТӨГСӨГЧИД /ЭДИЙН ЗАСГИЙН ИДЭВХГҮЙ БАЙДАЛ/

Нийт төгсөгчдийн 19.9 хувь нь ажиллах хүчнээс гадуур буюу эдийн засгийн идэвхгүй төлөвт байна. Тэдний 55.3 хувь нь ИДС төгсөгч, 44.7 хувь нь МБСБ төгсөгч байна. Харин байршлын хувьд 53.4 хувь нь Улаанбаатарт, 46.6 хувь нь хөдөө, орон нутагт амьдарч байна. Ажиллах хүчнээс гадуур байгаа төгсөгчдийн 19.9 хувь нь эрэгтэй, 80.1 хувь нь эмэгтэй байгаа бол ИДС төгсөгчдийн 88.0 хувь нь, МБСБ төгсөгчдийн 70.4 хувь нь эмэгтэй байна.

Зураг 3.33. Эдийн засгийн идэвхгүй байдал хүйс, сургалтын төрлөөр

Хэмжих нэгж: хувь

Сүүлийн 30 хоногт цалин хөлстэй ажил олох болон бизнес эрхлэх гэж оролдоогүй ажиллах хүчнээс гадуур байгаа төгсөгчдийн 64.2 хувь нь гэр бүлийн шалтгаанаар, 13.1 хувь нь суралцаж байсан, сургалтад хамрагдаж байгаа, 5.9 хувь нь өвчтэй хөгжлийн бэрхшээлтэй, 5.4 хувь нь ажил хайгаад залхсан, ажлын байр байхгүй гэж бодож байгаа зэрэг түлхүү шалтгаантай байна. Үүнийг сургуулийн төрлөөр нь авч үзвэл ИДС төгсөгчдийн 80.2 хувь нь гэр бүлийн шалтгаанаар, 5.0 хувь нь суралцаж байсан, сургалтад хамрагдаж байгаа, 4.0 хувь нь өвчтэй хөгжлийн бэрхшээлтэй, МБСБ төгсөгчдийн 50.3 хувь нь гэр бүлийн шалтгаанаар, 20.2 хувь нь суралцаж байсан, сургалтад хамрагдаж байгаа, 9.2 хувь нь ажил хайгаад залхсан, ажлын байр байхгүй гэж бодож байгаа зэрэг шалтгаанууд зонхилж байна.

Ажиллах хүчнээс гадуурх төгсөгчдийн ирэх 14 хоногт бэлэн бус байгаа нь гэр бүлийн болон суралцаж байсан, сургалтад хамрагдаж байгаа, өвчтөн, хөгжлийн бэрхшээлтэй зэрэг түлхүү шалтгаантай байна. Энэ үзүүлэлтийг сургуулийн төрлөөр зураг 3.34-т харууллаа.

Зураг 3.34. Ирэх 14 хоногт ажил хийхэд бэлэн бус байгаа шалтгаан, сургалтын төрлөөр

Хэмжих нэгж: хувь

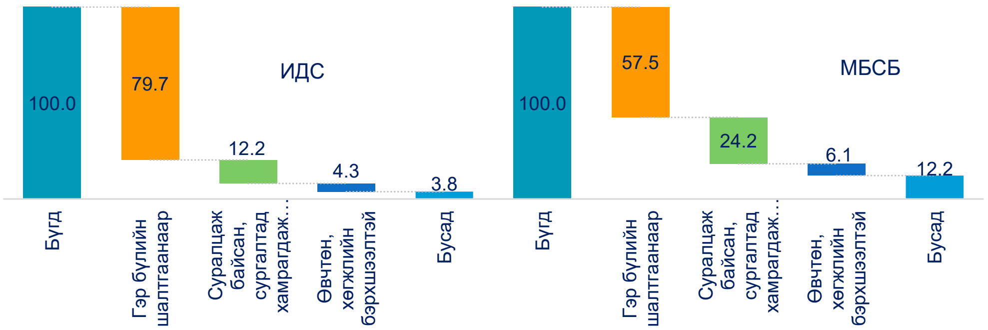

Сүүлийн 30 хоногт ажил хайгаагайгүй дийлэнх шалтгаан нь гэр бүлийн шалтаанаар, суралцаж байсан, сураглтад хамрагдаж байгаа, өвчтөн, хөгжлийн бэрхшээлтэй, ажил хайгаад залхсан, ажлын байр байхгүй гэж бодсон зэрэг байна, сургуулийн төрлөөр харахад ИДС төгсөгчдийн 80.2 хувь нь, МБСБ төгсөгчдийн 50.3 хувь нь гэрийн шалтгаанр ажил хайх оролдлого хийгээгүй байна.

Зураг 3.35. Сүүлийн 30 хоногт ажил олох, бизнес эрхлэх гэж оролдоогүй шалтгаан

Хэмжих нэгж: хувь

Ажилгүй болон ажиллах хүчнээс гадуур байгаа төгсөгчдийн орлогын гол эх үүсвэрийн 84.4 хувийг нь эцэг, эх, нөхөр, эхнэр, хүүхэд, ах дүүгийн цалин орлого, 7.2 хувийг нь ямар нэгэн

зүйлийг түрээслний төлбөр, 5.5 хувийг нь нийгмийн халамжийн мөнгөн тэтгэмж, амьжиргаанд дэмжлэг үзүүлэх хөнгөлөлт, тусламж эзэлж байна.

БОЛОМЖИТ АЖИЛЛАХ ХҮЧ

Хөдөлмөрийн статистикчдын олон улсын 19-р бага хурлаар "ажил, хөдөлмөр эрхлэлт болон хөдөлмөрийн дутуу ашиглалт" олон улсын статистикийн стандарт арга зүйн бичгийг баталж, улс орнууыг дагаж мөрдөхийг зөвлөмж болгосон. Үүнийг дагуу 2019 оны 1 дүгээр сард ҮСХ-ны дарга, хөдөлмөрийн сайдын хамтарсан тушаалаар хөдөлмөр эрхлэлтийн үзүүлэлтийг тооцох аргачлалыг олон улсын арга зүйд нийцүүлэн шинэчлэн баталсан.

Энэ нь хөдөлмөрийн зах зээлийн нөхцөл байдлын талаар илүү нарийвчилсан үзүүлэлтүүдийг тооцож чадахаар болсон юм. Үүний дагуу Хөдөлмөр, нийгмийн хамгааллын судалгааны институт нь уг судалгааны хөдөлмөр эрхлэлтийн үндсэн үзүүлэлтийг тооцохдоо тухайн аргачлалд нийцүүлэн өөрчлөлт оруулан шинээр мөрдөгдөж эхэлсэн зарим үзүүлэлтийг тооцож эхэлсэн болон юм. Шинээр тооцогдсон үзүүлэлт нь боломжит ажиллах хүч, итгэл алдарсан ажил хайгч, ажил хийгээгүй болон суралцаагүй залуучууд зэрэг болно.

Ажиллах хүчнээс гадуурх буюу эдийн засгийн идэвхгүй байгаа төгсөгчдийн 22.9 хувь нь цалин хөлстэй хөдөлмөр эрхлэхийг сонирхож байгаа боломжит ажиллах хүч байна. Сургуулийн төрлөөр нь авч үзвэл ажиллах хүчнээс гадуур байгаа ИДС төгсөгчдийн 17.6 хувь нь, МБСБ төгсөгчдийн 29.4 хувь нь боломжит ажиллах хүч байна. Боломжит ажиллах хүчний 26.1 хувь нь эрэгтэй, 73.9 хувь нь эмэгтэйчүүд байна.

Боломжит ажиллах хүчийг амьдарч буй бүсээр харвал 33.4 хувь нь Улаанбаатарт, 66.6 хувь нь орон нутагт байна. ИДС төгссөн боломжит ажиллах хүчний 45.3 хувь нь Улаанбаатарт, 21.3 хувь нь төвийн бүсэд, 15.7 хувь нь баруун бүсэд, 12.7 хувь нь хангайн бүсэд байгаа бол МБСБ төгссөн боломжит ажиллах хүчний 24.6 хувь нь Улаанбаатарт, 31.0 хувь нь Хангайн бүсэд, 25.8 хувь нь Баруун бүсэд, 13.3 хувь нь төвийн бүсэд амьдарч байна. Боломжит ажиллах хүч хамгийн бага буй бүс нь зүүн бүс байна.

Зураг 3.36. Боломжит ажиллах хүч, сургалтын төрөл, бүсээр

Хэмжих нэгж: хувь

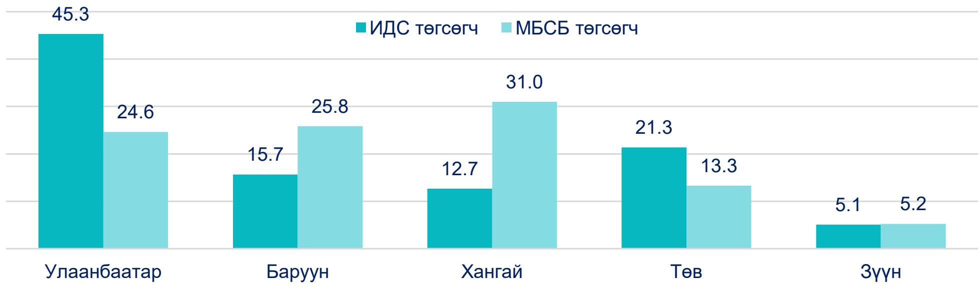

Нийт боломжит ажиллах хүчний 12.7 хувь нь ажил хайгаад залхсан, ажлын байр байхгүй гэж бодож байгаа, ур чадварт тохирох ажил байхгүй, туршлага байхгүй, ажил олгогчдын зүгээс хэтэрхий залуу гэж үздэгийн улмаас итгэл алдарсан ажил хайгч байна. Тэдгээрийн 38.2 хувь нь эрэгтэй, 61.8 хувь нь эмэгтэйчүүд юм. Мөн 40.4 хувь нь ИДС төгсөгч, 59.6 хувь нь МБСБ төгсөгч байна.

ИДС төгссөн итгэл нь алдарсан ажил хайгчдын 98.3 хувь нь эмэгтэйчүүд байгаа бол МБСБ төгссөн итгэл алдарсан ажил хайгчдын 63.0 хувь нь эрэгтэйчүүд байна.

БҮЛЭГ IV

ТӨГСӨГЧДИЙН АЖЛЫН ТУРШАЛГА, ЦААШДЫН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

БҮЛЭГ 4. ТӨГСӨГЧДИЙН АЖЛЫН ТУРШЛАГА, ЦААШДЫН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

4.1. ТӨГСӨГЧДИЙН АЖЛЫН ТУРШЛАГЫН ТАЛААРХ МЭДЭЭЛЭЛ

Төгсөгчдийн 26.7 хувь нь сүүлийн нэг жилийн хугацаанд нэг болон түүнээс олон тооны ажил хийсэн байна. Сургуулийн төрлөөр нь авч үзэхэд ИДС төгсөгчид нэг, МБСБ төгсөгчид дунджаар хоёр ажлыг хийжээ.

Сүүлийн нэг жилд ажил хийсэн төгсөгчдийн 64.4 хувь нь байнгын, 21.3 хувь нь түр, 14.3 хувь нь улирлын чанартай ажлын байранд ажиллаж байна. Сургуулийн төрлөөр нь харахад ИДС төгсөгчдийн 74.4 хувь нь, МБСБ төгсөгчдийн 52.4 хувь нь байнгын ажлын байранд ажиллаж байжээ. Харин МБСБ төгсөгчдийн 47.6 хувь нь түр болон улирлын чанартай ажлын байранд ажиллаж байна.

Зураг 4.1. Ажлын туршлагатай төгсөгчдийн АБ-ны хэлбэр, сургуулийн төрөл,

Хэмжих нэгж: хувь

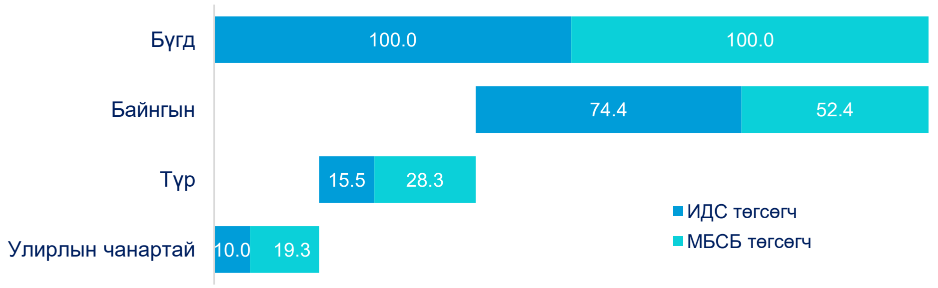

Хөдөлмөр эрхэлж байсан төгсөгчид ажлаасаа гарсан шалтгаанаа, ар гэрийн асуудал, түр ажлын байр, цалин хөлс бага, өөрийн хүсэлтээр, үргэлжлүүлэн суралцах, шинэ ажилд бэлтгэх, АО, хамт ажиллагсдын харилцааны зөрчил гэж тайлбарлажээ.

Нарийвчлан үзвэл ИДС төгсөгчдийн хувьд ар гэрийн асуудал, түр хугацааны ажлын байр, цалин хөлс бага, МБСБ төгсөгчдийн хувьд ар гэрийн асуудал, түр хугацааны ажлын байр, цалин хөлс бага, үргэлжлүүлэн суралцах, шинэ ажилд бэлтгэх зэрэг нь ажлаас гарахад голлон нөлөөлжээ.

Зураг 4.2. Ажиллаж байсан байгууллага, ажлаас гарахад нөлөөлсөн хүчин зүйлс

Хэмжих нэгж. Хувь

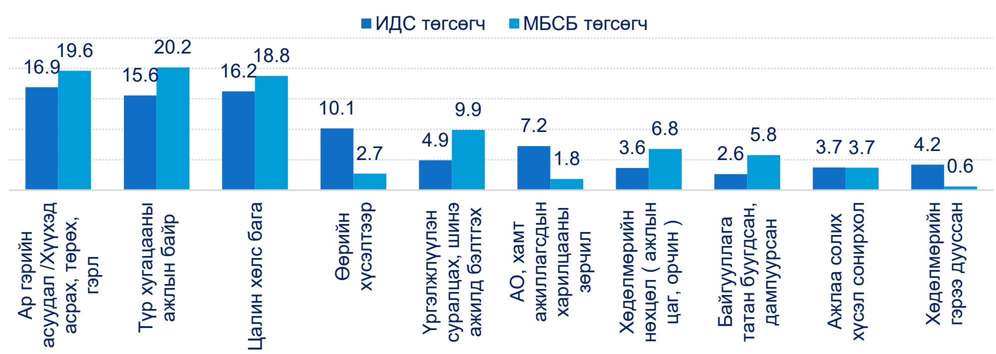

Ажиллаж байсан байгууллага, ажлын байрны талаар төгсөгчдийн 20.3 хувь нь сэтгэл ханамжгүй, 79.7 хувь нь сэтгэл ханамжтай байснаа илэрхийлжээ. Сургуулийн төрлийн хувьд ижил дүр зурагтай байна.

Зураг 4.3. Ажиллаж байсан байгууллага/ ажлын байрны талаарх таны сэтгэл ханамж

Хэмжих нэгж: хувь

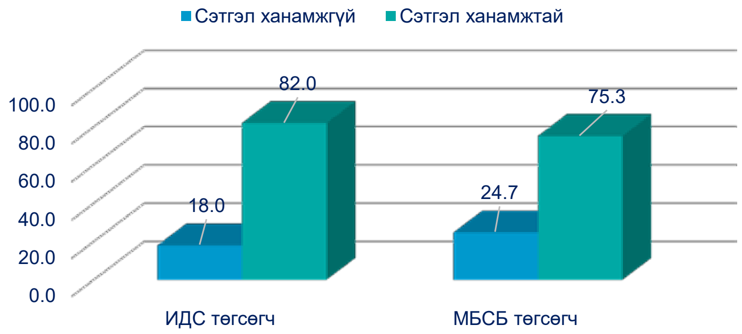

Төгсөгчдийн ажиллаж байсан ажлын байранд гүйцэтгэж байгаа чиг үүрэг, эзэмшсэн мэргэжлийн нийцэл 17.2 хувьд нь маш сайн тохирдог, 33.7 хувьд нь тохиромжтой, 10.0 хувьд нь тохиромжгүй, 39.0 хувьд нь огт тохиромжгүй гэж өөрсдөө дүгнэжээ.

Сургуулийн төрлөөр тодруулбал, ИДС төгсөгчдийн 33.4 хувь нь, МБСБ төгсөгчдийн 45.8 хувь нь эзэмшсэн мэргэжилтэйгээ огт тохиромжгүй ажлын байранд ажиллаж байгаа гэсэн. МБСБ төгсөгчдийн хувьд ажлын чиг үүрэг, эзэмшсэн мэргэжил нь нийцгүй ажлын байранд ажиллаж байгаа нь нэлээд өндөр байна.

Зураг 4.4. Ажиллаж байсан ажлын чиг үүрэг, эзэмшсэн мэргэжлийн нийцэл

Хэмжих нэгж.хувь нь

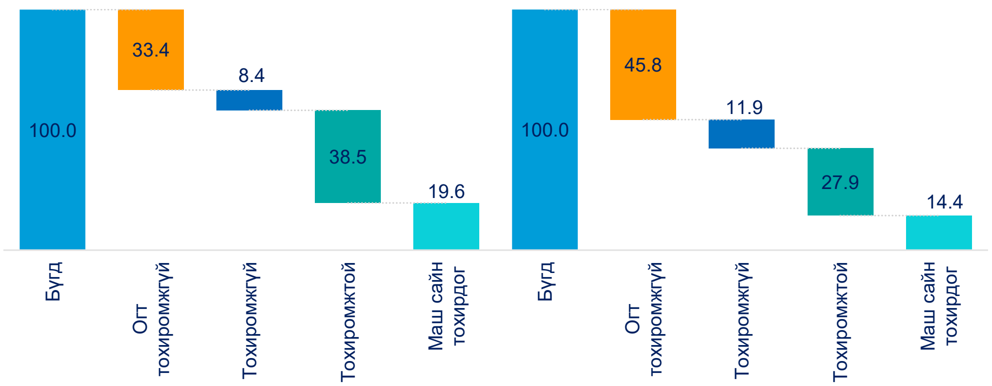

4.2. ТӨГСӨГЧДИЙН ЦААШДЫН ТӨЛӨВЛӨГӨӨ

Нийт төгсөгчдөөс ирэх нэг жилийн төлөвлөгөө, эдийн засгийн идэвхийг тодруулсан. Төгсөгчдийн 38.4 хувь нь одоо хийж буй ажлаа үргэлжлүүлэн хийнэ гэсэн бол 17.3 хувь нь гадаад, дотоодын сургуульд элсэн суралцах, 12.6 хувь нь ажилд орох, ажил хийх, 6.9 хувь нь ажлаа өөрчлөх, 6.5 хувь нь хүүхэд асрах, гэрийн ажилд төвлөрөх зэрэг зонхилох төлөвлөгөөтэй байгаагаа илэрхийлсэн. Сургуулийн төрлөөр нь дараах зурагт илэрхийлэв.

Зураг 4.5. Төгсөгчдийн нэг жилийн төлөвлөгөө

Хэмжих нэгж: хувь

Ажлаа өөрчлөх төлөвлөгөөтэй байгаа төгсөгчдийн 76.1 хувь албан байгууллагаа солих, 13.8 хувь нь байгууллага дотроо албан тушаалаа солих, 3.2 хувь нь гадаадад ажиллах зэрэг шалтгаантай байна.

Цаашид суралцах төлөвлөгөөтэй байгаа төгсөгчдийн 30.7 хувь нь гадаадад суралцах, 24.7 хувь нь магистр, докторт суралцах, 22.5 хувь нь дотоодын сургуульд элсэн суралцах, 11.2 хувь нь үргэлжлүүлэн суралцах төлөвлөгөөтэй байна. Сургуулийн төрлөөр нь харахад ИДС төгсөгчдийн 36.7 хувь нь гадаадад суралцана, 32.7 хувь нь магистр, докторт элсэн суралцана, МБСБ төгсөгчдийн 37.4 хувь нь дотоодын их, дээд сургуульд элсэн суралцах төлөвлөгөөтэй байна. Мөн МБСБ төгсөгчдийн 23.5 хувь нь үргэлжлүүлэн суралцахаар байна.

Зураг 4.6. Цаашид суралцах төлөвлөгөөтэй байгаа төгсөгчид сургалтын төрөл

Хэмжих нэгж. хувь

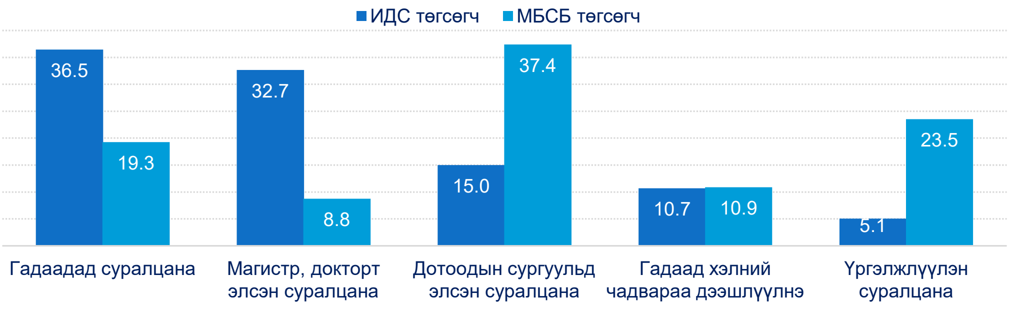

Төгсөгчдийн авахыг хүсэж буй цалингийн хэмжээг тодруулахад ИДС төгсөгчид дунджаар 1280.8 гаруй мянган төгрөг, МБСБ төгсөгчид 1058.8 гаруй мянган төгрөг гэж хариулсан байна.

БҮЛЭГ V

ТӨГСӨГЧДИЙН ХӨДӨЛМӨРИЙН ЗАХ ЗЭЭЛ ДЭХ ХӨДӨЛГӨӨН

БҮЛЭГ 5. ТӨГСӨГЧДИЙН 2017, 2019 ОНЫ ХӨДӨЛМӨРИЙН ЗАХ ЗЭЭЛ ДЭХ ХӨДӨЛГӨӨН

Мэргэжилтэй боловсон хүчин бэлтгэдэг их, дээд сургууль болон мэргэжлийн боловсрол, сургалтын байгууллага төгсөгчид хөдөлмөрийн зах зээлд нэвтрэхтэй холбоотой олон бэрхшээл, тулгамдсан асуудлууд байдаг. Тухайлбал, төгсөгчид мэргэжлийн дагуу ажил хөдөлмөр эрхэлж чадаж байгаа эсэх, сонгон ажиллаж байгаа ажил нь эзэмшсэн боловсрол ур чадварын түвшинд нь тохирч байгаа эсэх, мөн ажилд орсны дараа сургуульд эзэмшсэн мэдлэг, чадвар нь ажил олгогчдын хэрэгцээ шаардлагад нийцэж байгаа эсэх гэх мэт асуудлууд нь төгсөгчид төдийгүй хүн амын боловсрол, хөдөлмөр эрхлэлтийн асуудал хариуцсан бодлого боловсруулагчдын анхаарлын төвд байдаг.

Үүний учир шалтгааныг тодруулах зорилгоор 2015-2016 оны хичээлийн жилд төгссөн төгсөгчдийг 3 жил дараалан мөшгөн, хувь хүний түвшинд ямар өөрчлөлт гарсныг нарийвчлан судаллаа. Сургуулиа төгссөнөөс хойш гурван жилийн хугацаанд төгсөгчдийн эдийн засгийн идэвхэд гарсан өөрчлөлт, хөдөлгөөнийг панел хэлбэрээр шинжилснийг энэ бүлэгт харууллаа.

5.1. НИЙТ ТӨГСӨГЧДИЙН ЭДИЙН ЗАСГИЙН ИДЭВХЭД ГАРСАН ӨӨРЧЛӨЛТ

Судалгааны энэ бүлэгт төгсөгчдийн сүүлийн 3 жилийн хугацааны эдийн засгийн идэвх, түүний өөрчлөлт, хөдөлгөөнийг харуулахыг зорилоо. Өөрөөр хэлбэл хоёр оны хөдөлмөрийн зах зээлд гарсан нийт өөрчлөлт, хөдөлгөөнийг бүхэлд нь өсөн нэмэгдсэн дүнгээр, ерөнхий цар хүрээгээр зураглан харуулах юм. Төгсөгчдийн эдийн идэвхэд гарсан өөрчлөлтийг судалгааны эхний жил буюу 2017 оныг 2019 онтой хооронд нь харьцуулж үр дүнг тооцлоо.

СУДАЛГААНЫ ТУРШ ДАХЬ ЭДИЙН ЗАСГИЙН ИДЭВХ, ТҮҮНД ГАРСАН ӨӨРЧЛӨЛТ

Судалгааны эхний жил буюу 2017 онд төгсөгчдийн хөдөлмөр эрхлэлт 60.9 хувь байсан бол 2019 онд 76.5 хувь болж 15.6 пунктээр нэмэгдсэн байна. Үүнийг сургуулийн төрлөөр нь авч үзвэл хөдөлмөр эрхлэлтийн цэвэр түвшин ИДС төгсөгчдийн хувьд 11.2 пунктээр, МБСБ төгсөгчдийн хувьд 22.7 пунктээр өсжээ. Мөн 2019 онд ажилгүйдэл 12.7 пунктээр буурсан ба энэ үзүүлэлт ИДС төгсөгчдийн хувьд 9.7 пунктээр, МБСБ төгсөгчдийн хувьд 17.7 пунктээр буурчээ.

2017 онд ажилгүй эсвэл эдийн засгийн идэвхгүй байсан төгсөгчдийн 24.6 хувь нь ажилтай болсон бөгөөд сургуулийн төрлөөр харвал ИДС төгсөгчдийн 25.3 хувь, МБСБ төгсөгчдийн 24.1 хувь нь ажилтай болсон байна. 2017 онд ажилтай байсан ИДС төгсөгчдийн 11.1 хувь нь, МБСБ төгсөгчдийн 8.7 хувь нь ажилгүйдэлд өртсөн болон ажиллах хүчнээс гадуурх буюу эдийн засгийн идэвхгүй төлөвт шилжсэн байна. ИДС төгсөгчдийн 31.8 хувь нь, МБСБ төгсөгчдийн 39.5 хувь нь ажлын байрны дахин хуваарилалтад оролцсон буюу судалгааны 2 жилийн аль нэгэнд нь хөдөлмөр эрхэлсэн байна.

Нийт төгсөгчдийн 86.7 хувь нь хөдөлмөрийн зах зээлд оролцон хөдөлмөр эрхэлсэн туршлагатай байна. Нарийвчилбал, ИДС төгсөгчдийн 90.7 хувь, МБСБ төгсөгчдийн 80.3 хувь нь төгссөнөөсөө хойш ямар нэг байдлаар хөдөлмөр эрхэлж ажлын туршлага нэмэгдүүлжээ. Харин ИДС төгсөгчдийн 13.8 хувь нь, МБСБ төгсөгчдийн 26.0 хувь нь судалгааны 2 жилийн аль нэгэнд нь ажилгүй, мөн ИДС төгсөгчдийн 29.8, МБСБ төгсөгчдийн 42.7 хувь нь 2 жилийн аль нэг хугацаанд эдийн засгийн идэвхгүй төлөвт байжээ.

Хүснэгт 5.1. Нийт төгсөгчдийн эдийн засгийн идэвх, 2017, 2019 он, сургуулийн төрлөөр

Хэмжих нэгж: хувь

Эдийн засгийн идэвхийн үзүүлэлтүүд	Сургуулийн төрөл		Нийт
	ИДС	МБСБ	
Хөдөлмөр эрхлэлт			
Ажил эрхлэлтийн цэвэр түвшин, 2017	68.4	49.0	60.9
Ажил эрхлэлтийн цэвэр түвшин, 2019	79.5	71.6	76.5
Ажил эрхлэлтийн цэвэр өөрчлөлт, 2017-2019	11.1	22.6	15.6
Үүнд: 2019 онд ажилтай болсон хувь	20.7	30.8	24.6
2019 онд ажлаас гарсан хувь	11.1	8.7	10.1
Ажлын байрны дахин хуваарилалтад оролцсон нийт төгсөгчдийн хувь, 2017-2019	31.8	39.5	34.8
Ажил эрхлэлтийн бохир түвшин, 2017-2019	90.7	80.3	86.7
Ажилгүйдэл			
Ажилгүй төгсөгчдийн эзлэх хувь, 2017	12.2	22.9	16.3
Ажилгүй төгсөгчдийн эзлэх хувь, 2019	2.5	5.2	3.6
Ажилгүйдлийн түвшний цэвэр өөрчлөлт, 2017-2019	-9.7	-17.7	-12.7
Үүнд: 2017 оноос хойш шинээр ажилгүй болсон хувь	1.7	3.8	2.5
2017 оноос хойш ажилгүйдлээс гарсан хувь	11.3	20.7	14.9
Ажилгүй төгсөгчдийн эзлэх хувь, 2017-2019	13.8	26.0	18.5
Эдийн засгийн идэвхгүй			
Эдийн засгийн идэвхгүй төгсөгчдийн цэвэр түвшин, 2017	19.3	28.2	22.8
Эдийн засгийн идэвхгүй төгсөгчдийн цэвэр түвшин, 2019	17.9	23.1	19.9
Эдийн засгийн идэвхгүй түвшний цэвэр өөрчлөлт, 2017-2019	-1.4	-5.1	-2.9
Үүнд: 2017 оноос хойш шинээр э.з-ийн идэвхгүй болсон хувь	11.9	14.3	12.8
2017 оноос хойш э.з-ийн идэвхгүй байдлаас гарсан хувь	11.9	19.5	14.9
Эдийн засгийн идэвхгүй төгсөгчдийн бохир түвшин, 2017-2019	29.8	42.7	34.8

2017, 2019 оны судалгааны үр дүнг харьцуулахад төгсөгчдийн хөдөлмөр эрхлэлт 15.6 хувиар өссөн, ажилгүйдлийн түвшин 12.7 хувиар буурсан мэт боловч бодит хөдөлмөрийн зах зээлд энэ дүнгээс илүү хэмжээний эдийн засгийн идэвхийн өөрчлөлт, хөдөлгөөнүүд төгсөгчдийн дунд гарсан байна. Тухайлбал, нийт төгсөгчдийн 86.7 хувь нь 2017, 2019 онд ямар нэгэн байдлаар ажил эрхэлсэн байгаа ба тэдний зарим нь судалгаа авах 2 жилд хоёуланд ажилтай байсан, зарим нь аль нэг жилд нь л ажиллаж бусад үед нь ажилгүй юмуу эдийн засгийн идэвхгүй төлөв байсан байна.

Нийт төгсөгчдийн 18.5 хувь нь 2017, 2019 онд ямар нэг байдлаар ажилгүйдэлд өртсөн ба зарим нь тухайн 2 жилд ажилгүй байсан байхад зарим нь ажилтай эсвэл эдийн засгийн идэвхгүй гэсэн төлвүүд хооронд шилжин, хөдөлгөөнтэй байсан байна. Эдгээр хөдөлмөр эрхлэлт, ажилгүйдлийн өөрчлөлт, хөдөлгөөнүүд төгсөгчдийн хувьд хэр өргөн хүрээг хамарсан байгааг Хүснэгт 5.2-т дэлгэрэнгүй харуулав.

Судалгааны эхний жил болох 2017 оныг 2019 онтой харьцуулан харахад төгсөгчдийн 60.0 хувийн эдийн засгийн идэвх өөрчлөгдөөгүй бөгөөд сургуулийн төрлөөр ангилан харахад ИДС төгсөгчдийн 65.7 хувь, МБСБ төгсөгчдийн 51.1 хувийн эдийн засгийн идэвх хэвээр байна. Эдийн засгийн идэвхийн төлөв нь өөрчлөгдөөгүй төгсөгчдийг нарийвчлан авч үзвэл ИДС төгсөгчдийн 58.9 хувь нь хөдөлмөр эрхэлж, 0.8 хувь нь ажилгүй, 6.0 хувь нь ажиллах хүчнээс гадуур буюу эдийн засгийн идэвхгүй хэвээр, МБСБ төгсөгчдийн 40.8 хувь нь хөдөлмөр эрхэлж, 1.4 хувь нь ажилгүй, 8.9 хувь нь эдийн засгийн идэвхгүй хэвээр буюу төлөв нь өөрчлөгдөөгүй байна. Үүнээс харахад нийт төгсөгчдийн 1.1 хувь, ИДС төгсөгчдийн 0.8 хувь, МБСБ төгсөгчдийн 1.4 хувь нь урт хугацааны ажилгүйдэлд өртсөн буюу төгссөнөөсөө хойш огт ажил хийгээгүй байна.

2017, 2019 онд эдийн засгийн идэвхэд ИДС төгсөгчдийн 21.3 хувьд нь, МБСБ төгсөгчдийн 33.4 хувьд нь эерэг өөрчлөлт гарчээ.

Хүснэгт 5.2. Төгсөгчдийн эдийн засгийн идэвхэд гарсан өөрчлөлт, сургуулийн төрлөөр

Төгсөгчдийн эдийн засгийн идэвхэд 2017, 2019 онд гарсан хөдөлгөөнүүд	Сургуулийн төрөл		Нийт
	ИДС	МБСБ	
Эдийн засгийн идэвх нь өөрчлөгдөөгүй	65.7	51.1	60.0
Хөдөлмөр эрхэлдэг эрхэлдэг хэвээр	58.9	40.8	51.9
Ажилгүй хэвээр	0.8	1.4	1.1
Эдийн засгийн идэвхгүй хэвээр	6.0	8.9	7.1
Эдийн засгийн идэвхэд эерэг өөрчлөлт гарсан	21.3	33.4	26.0
Эдийн засгийн идэвхгүйгээс ажилгүйд шилжсэн	0.6	2.6	1.4
Эдийн засгийн идэвхгүйгээс хөдөлмөр эрхэлдэгт шилжсэн	11.3	16.9	13.5
Ажилгүйгээс хөдөлмөр эрхэлдэгт шилжсэн	9.4	13.9	11.1
Эдийн засгийн идэвхэд сөрөг өөрчлөлт гарсан	13.0	15.5	13.9
Хөдөлмөр эрхэлдгээс ажилгүй төлөвт шилжсэн	1.1	1.2	1.1
Хөдөлмөр эрхэлдгээс эдийн засгийн идэвхгүйд шилжсэн	10.0	7.5	9.0
Ажилгүйгээс эдийн засгийн идэвхгүйд шилжсэн	1.9	6.8	3.8
Бүгд	**100.0**	**100.0**	**100.0**

Төгсөгчдийн эдийн засгийн идэвхийн бохир түвшинг хүйсээр харахад эрэгтэй төгсөгчдийн 93.5 хувь нь, эмэгтэй төгсөгчдийн 81.8 хувь нь 2 жилийн хугацаанд хөдөлмөр эрхэлжээ. Мөн эрэгтэйчүүдийн 17.5 хувь нь, эмэгтэйчүүдийн 19.2 хувь нь ажилгүй байж үзсэн, эрэгтэйчүүдийн 23.1 хувь нь, эмэгтэйчүүдийн 43.2 хувь нь эдийн засгийн идэвхгүй байж үзсэн бол эрэгтэй төгсөгчдийн 30.7 хувь, эмэгтэйчүүдийн 37.7 хувь ажлын байрны дахин хуваарилалтад оролцсон байна.

2017 онтой харьцуулахад эрэгтэй төгсөгчдийн хөдөлмөр эрхлэлт 21.2 пунктээр, эмэгтэй төгсөгчдийн хөдөлмөр эрхлэлт 11.5 пунктээр нэмэгдсэн. Мөн ажилгүй эрэгтэйчүүд 15.8 пунктээр, эмэгтэйчүүд 13.8 пунктээр буурсан харагдаж байна. Дэлгэрэнгүйг хүснэгт 5.3-т харууллаа.

Хүснэгт 5.3. Төгсөгчдийн эдийн засгийн идэвхийн шилжилт, 2017, 2019 он, хүйсээр

Эдийн засгийн идэвхийн үзүүлэлтүүд	Хүйс		Нийт
	Эрэгтэй	Эмэгтэй	
Хөдөлмөр эрхлэлт			
Ажил эрхлэлтийн цэвэр түвшин, 2017	66.8	56.7	60.9
Ажил эрхлэлтийн цэвэр түвшин, 2019	88.0	68.2	76.5
Ажил эрхлэлтийн цэвэр өөрчлөлт, 2017-2019	*21.2*	*11.5*	*15.6*
Үүнд: 2019 онд ажилтай болсон хувь	*25.3*	*24.1*	*24.6*
2019 онд ажлаас гарсан хувь	*5.4*	*13.5*	*10.1*
Ажлын байрны дахин хуваарилалтад оролцсон нийт төгсөгчдийн хувь	*30.7*	*37.7*	*34.8*
Ажил эрхлэлтийн бохир түвшин, 2017-2019	93.5	81.8	86.7
Ажилгүй			
Ажилгүй төгсөгчдийн эзлэх хувь, 2017	18.3	18.1	16.3
Ажилгүй төгсөгчдийн эзлэх хувь, 2019	2.5	4.3	3.6
Ажилгүйдлийн түвшний цэвэр өөрчлөлт, 2017-2019	-15.8	-13.8	-12.7
Үүнд: 2017 оноос хойш шинээр ажилгүй болсон хувь	2.0	2.9	2.5
2017 оноос хойш ажилгүйдлээс гарсан хувь	15.0	14.9	14.9
Ажилгүй төгсөгчдийн эзлэх хувь, 2017-2019	17.5	19.2	18.5
Эдийн засгийн идэвхгүй байдал			
Эдийн засгийн идэвхгүй төгсөгчдийн цэвэр түвшин, 2017	14.9	25.2	22.8

Эдийн засгийн идэвхгүй төгсөгчдийн цэвэр түвшин, 2019	9.5	27.4	19.9
Эдийн засгийн идэвхгүй түвшний цэвэр өөрчлөлт, 2017-2019	-5.4	2.2	-2.9
Үүнд: 2017 оноос хойш шинээр э.з-ийн идэвхгүй болсон %	6.8	17.1	12.8
2017 оноос хойш э.з-ийн идэвхгүй байдлаас гарсан %	13.6	15.8	14.9
Эдийн засгийн идэвхгүй төгсөгчдийн бохир түвшин, 2017-2019	23.1	43.2	34.8

СУДАЛГААНЫ ЭХНИЙ ЖИЛЭЭС 2019 ОНД ТӨГСӨГЧДИЙН ЭДИЙН ЗАСГИЙН ИДЭВХЭД ГАРСАН ӨӨРЧЛӨЛТ

Энэ хэсэгт 2017 онд судалгаанд хамрагдсан төгсөгчдийн хөдөлмөр эрхлэлт, 2019 онд хэрхэн өөрчлөгдсөн, түүнд хэн илүү оролцсоныг онцолж тайлбарлах юм.

2017 онд хөдөлмөр эрхэлж байсан төгсөгчдийн 83.6 хувь нь 2019 онд хөдөлмөр эрхэлсэн хэвээр, 16.4 хувь нь эдийн засгийн идэвхгүй эсвэл ажилгүй байна. 2017 онд ажилгүй байсан төгсөгчдийн 6.6 хувь нь ажилгүй хэвээр буюу урт хугацааны ажилгүйдэлд өртсөн бол 69.6 хувьд нь эерэг, 23.8 хувьд нь сөрөг өөрчлөлт гарчээ. Харин эдийн засгийн идэвхгүй байсан төгсөгчдийн 32.3 хувь нь ЭЗИ-гүй хэвээр байгаа бол 67.7 хувь нь ЭЗИ-ийн эерэг өөрчлөлт гарсан байна. Харин энэ үзүүлэлтийг хүйсиэр харвал эрэгтэй төгсөгчдийн 62.4 хувь нь, эмэгтэй төгсөгчдийн 44.4 хувь нь ажилтай хэвээр байна. Мөн эмэгтэйчүүдийн 1.4 хувь нь ажилгүй, 10.3 хувь нь эдийн засгийн идэвхгүй хэвээр, 25.8 хувь нь ЭЗИ-д нь эерэг өөрчлөлт гарсан байна. Эмэгтэйчүүд дунд эдийн засгийн идэвхгүй төлөв илүү ажиглагдаж байгаа нь жирэмсэн, хүүхэд асрах шалтгаантай шууд холбоотой юм.

Хүснэгт 5.4. 2017 оноос хойш ЭЗ-ийн идэвхийн шилжилт, шинж байдлаар, хувиар

2017 оны үеийн хүн ам зүйн шинж байдал	Төгсөгчдийн эдийн засгийн идэвхэд 2019 онд гарсан хөдөлгөөнүүд					Бүгд
	ЭЗИ хэвээр, ажилтай	ЭЗИ хэвээр, ажилгүй	ЭЗИ хэвээр, ЭЗ-ийн идэвхгүй	ЭЗИ-д эерэг өөрчлөлт гарсан	ЭЗИ-д сөрөг өөрчлөлт гарсан	
Эдийн засгийн идэвх						
Ажилтай	83.6	0	0	0	16.4	100.0
Ажилгүй	0	6.6	0	69.6	23.8	100.0
Эдийн засгийн идэвхгүй	0	0	32.3	67.7	0	100.0
Хүйс						
Эрэгтэй	62.4	0.5	2.7	26.3	8.2	100.0
Эмэгтэй	44.4	1.4	10.3	25.8	18.1	100.0
Амьдарч байгаа бүс нутаг						
Нийслэл	56.6	0.8	6.9	23.7	12.1	100.0
Баруун	36.3	2.3	5.9	30.7	24.8	100.0
Хангай	49.0	0.8	9.3	27.6	13.5	100.0
Төвийн	46.4	2.0	8.2	29.0	14.3	100.0
Зүүн	49.4	0.3	3.6	30.9	15.8	100.0
Төгссөн сургуулийн өмчийн хэлбэр						
Төрийн	51.9	1.0	7.1	26.7	13.2	100.0
Хувийн	52.0	1.1	7.0	24.6	15.3	100.0
Суралцах хугацаандаа хийж үзсэн ажлын туршлага						
Огт байхгүй	44.6	1.2	8.2	30.3	15.6	100.0
1-2 ажил	58.2	1.0	6.4	23.0	11.4	100.0
3+ ажил	68.0	0.2	3.6	13.3	14.9	100.0
Нийт хариулагчид	**51.9**	**1.1**	**7.1**	**26**	**13.9**	100.0

Амьдарч буй бүсээр нь харахад нийслэлд амьдарч байсан төгсөгчдийн 56.6 хувь нь ажилтай хэвээр байгаа бол бусад бүсийн төгсөгчдийн 50-аас доош хувь нь ажилтай хэвээр

байна. Эдийн засгийн идэвхэд нь хамгийн их өөрчлөлт гарсан бүс нь баруун бүсэд амьдарч буй төгсөгчид байна. Төгсөгчдийн хөдөлмөр эрхлэлтийн хөдөлгөөнийг бүс нутаг, төгссөн сургуулийн өмчийн хэлбэр зэргийг дараах хүснэгтэд дэлгэрэнгүй харуулав.

2017 оноос хойш эдийн засгийн идэвх шилжсэн байдлыг ИДС-д эзэмшсэн мэргэжлийн чиглэлээр харахад барилга архитектурын мэргэжлийн чиглэлээр төгсөгчдийн 79.8 хувь нь, математик статистик мэргэжлийн чиглэлээр төгсөгчдийн 72.7 хувь нь 3 жилийн хугацаанд ажилтай хэвээр байгаа нь бусад мэргэжлийн чиглэлтэй харьцуулахад хамгийн өндөр үзүүлэлт байна.

Хууль, эрх зүй, мэдээлэл, сэтгүүл зүй, биеийн тамир, спорт, зарим төрлийн үйлчилгээ, урлаг зэрэг мэргэжлийн чиглэлээр төгсөгчдийн эдийн засгийн идэвх бусад мэргэжлийн чиглэлээр төгсөгчидтэй харьцуулахад илүү сайжирсан бол анагаах ухаан, бизнес удирдлага, нийгмийн халамж, хангамж, хүмүүнлэгийн ухаан мэргэжлийн чиглэлээр төгсөгчдийн эдийн засгийн идэвх буурсан байна.

Зураг 5.1. 2017 оноос хойш ЭЗИ-ийн шилжилт, ИДС-н мэргэжлийн чиглэлээр

Хэмжих нэгж: хувь

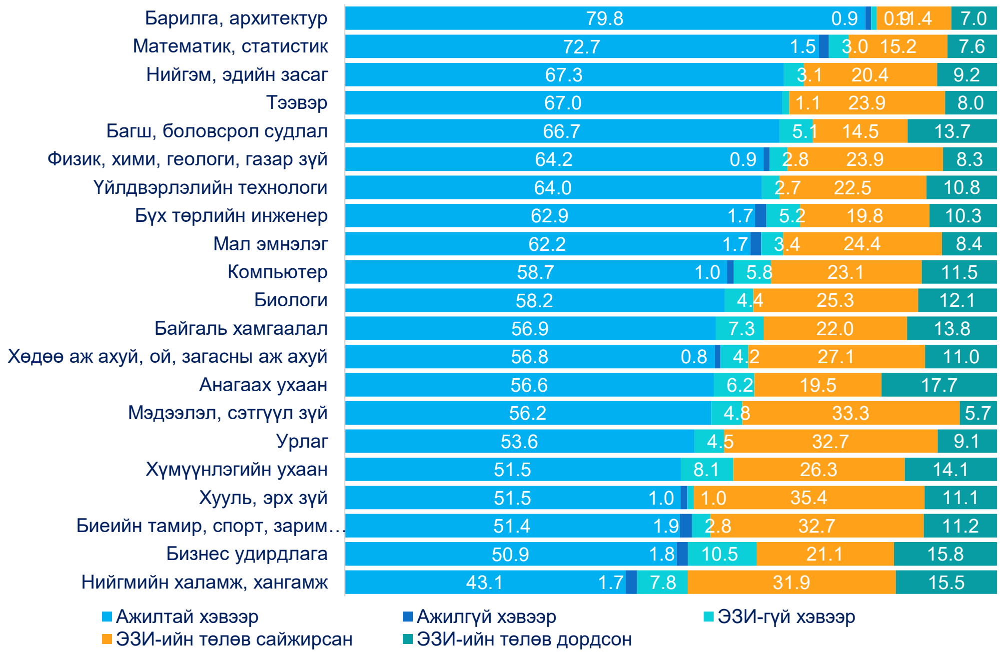

Мэргэжлийн боловсрол, сургалтын байгууллага төгсөгчдийг 2017 оноос хойш эдийн засгийн идэвхэд шилжилт хийсэн байдлыг эзэмшсэн мэргэжлийн чиглэлээр харахад эрүүл мэндийн салбарын мэргэжлээр төгсөгчдийн 54.8 хувь нь ажилтай хэвээрээ байгаа нь бусад мэргэжлүүдтэй харьцуулахад хөдөлмөр эрхлэлт нь өндөр байна. Мөн барилга, эрчим хүчний, тээвэр, уул уурхайн салбарын мэргэжлээр төгсөгчдийн 44-47 хувь нь ажилтай хэвээр байна.

МБСБ төгсөгчдөөс төгссөнөөсөө хойш ажилгүйдэлд хамгийн их өртсөн мэдээллийн технологи, соёл урлагийн салбарын мэргэжлээр төгсөгчид байна. Мөн эдийн засгийн идэвхгүй хэвээр байгаа нь байгаль орчин, аялал жуулчлал, соёл урлаг зэрэг салбарын мэргэжлээр төгсөгчид байна.

Төгссөнөөсөө хойш 3 жилийн хугацаанд эдийн засгийн идэвх нь хамгийн ихээр нэмэгдсэн мэргэжлийн чиглэлүүд нь боловсрол, санхүү, бизнес, худалдаа, уул уурхай, мэдээллийн технологи зэрэг байна. Эдийн засгийн идэвх нь хамгийн ихээр буурсан нь ХАА, эрүүл мэнд, үйлчилгээний салбарын мэргэжлээр төгсөгчид байна.

Зураг 5.2. 2017-2019 оноос хойш ЭЗИ-ийн шилжилт, МБСБ-н мэргэжлийн чиглэлээр

Хэмжих нэгж: хувь

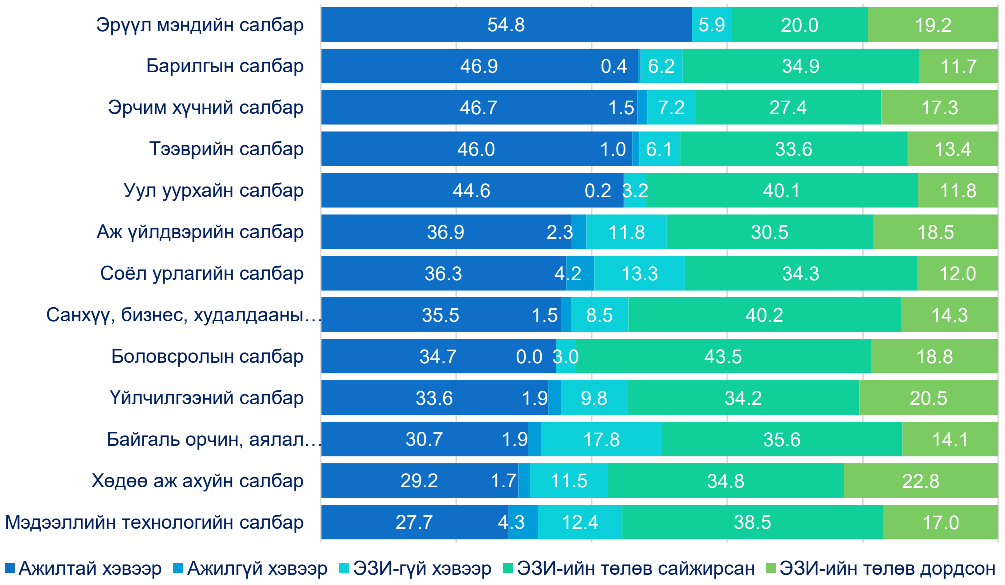

5.2. 2017 ОНД АЖИЛТАЙ БАЙСАН ТӨГСӨГЧДИЙН ЭДИЙН ЗАСГИЙН ИДЭВХЭД ГАРСАН ӨӨРЧЛӨЛТ

Судалгааны эхний жил буюу 2017 онд хөдөлмөр эрхэлж байсан төгсөгчдийн 83.6 хувь нь 2019 онд хөдөлмөр эрхэлсэн хэвээр буюу хөдөлмөрийн зах зээлд тогтвортой байна. Харин тэдний 1.8 хувь нь ажилгүй, 14.5 хувь нь эдийн засгийн идэвхгүй төлөвт шилжсэн байна.

Сургуулийн төрлөөр авч үзвэл ИДС төгсөгчдийн 84.2 хувь нь хөдөлмөр эрхэлсэн хэвээр, 1.5 хувь нь ажилгүй, 14.3 хувь нь эдийн засгийн идэвхгүй болсон бол МБСБ төгсөгчдийн 82.5 хувь нь хөдөлмөл эрхэлсэн хэвээр, 2.4 хувь нь ажлаасаа гарсан, 15.1 хувь нь эдийн засгийн идэвхгүй төлөвт шилжжээ.

Зураг 5.3. 2017 онд хөдөлмөр эрхэлж байсан төгсөгчдийн эдийн засгийн идэвхийн өөрчлөлт, хувиар

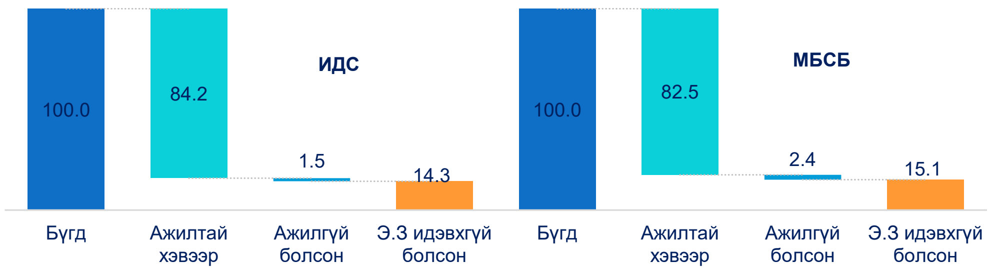

2017 онд хөдөлмөр эрхэлж байсан эдийн засгийн үйл ажиллагааны салбараар нь төгсөгчдийн эдийн засгийн идэвхэд гарсан өөрчлөлтийг харахад олон улсын байгууллага, суурин төлөөлөгчийн үйл ажиллагааны салбарт хөдөлмөр эрхэлж байсан төгсөгчдөд хамгийн их өөрчлөлт гарсан байна. Мөн цахилгаан, хий, уур, агааржуулалтын салбарт ажиллаж байсан төгсөгчдийн 15.1 хувь нь ажилгүй болсон бол үл хөдлөх хөрөнгийн үйл ажилллагаа, ус хангамж, бохир ус зайлуулах систем, хог хаягдлын менежмент, цэвэрлэх үйл ажиллагаа, зочид буудал, байр сууц болон нийтийн хоолны үйлчилгээний салбарт ажиллаж байсан төгсөгчдийн 25-30 хувь нь эдийн засгийн идэвхгүй төлөвт байна.

Хүснэгт 5.5. 2017 онд хөдөлмөр эрхэлж байсан төгсөгчдийн эдийн засгийн идэвхийн өөрчлөлт, ЭЗҮА-ны салбараар

Хэмжих нэгж: хувь

2017 онд ажиллаж байсан эдийн засгийн үйл ажиллагааны салбар	2019 оны ЭЗИ-ийн төлөв			Бүгд
	Ажилтай хэвээр	Ажилгүй болсон	Э.З идэвхгүй болсон	
Урлаг, үзвэр, тоглоом наадам	92.6	0.5	6.9	100.0
Барилга	92.4	1.4	6.3	100.0
Тээвэр ба агуулахын үйл ажиллагаа	90.6	0.0	9.4	100.0
Уул уурхай, олборлолт	90.5	1.2	8.3	100.0
Санхүү болон даатгалын үйл ажиллагаа	88.8	1.0	10.2	100.0
Мэргэжлийн, шинжлэх ухааны, техникийн үйл ажиллагаа	88.3	0.0	11.7	100.0
Төрийн удирдлага, батлан хамгаалах үйл ажиллагаа	85.5	0.3	14.2	100.0
Боловсруулах үйлдвэрлэл	85.4	2.4	12.2	100.0
Боловсрол	84.7	1.9	13.4	100.0
Мэдээлэл, холбоо	84.3	1.1	14.6	100.0
ХАА, ойн аж ахуй, загас, ан агнуур	81.8	1.0	17.3	100.0
Удирдлагын болон дэмжлэг үзүүлэх үйл ажиллагаа	81.1	4.2	14.7	100.0
Бөөний болон жижиглэнгийн худалдаа, машин мотоциклын засвар үйлчилгээ	79.9	1.5	18.6	100.0
Үйлчилгээний бусад үйл ажиллагаа	79.7	0.8	19.5	100.0
Хүний эрүүл мэнд ба нийгмийн халамж	78.5	3.9	17.6	100.0
Цахилгаан, хий, уур, агааржуулалт	75.3	15.1	9.6	100.0
Ус хангамж, бохир зайлуулах систем, хог хаягдлын менежмент	73.0	0.0	27.0	100.0
Зочид буудал, байр сууц, нийтийн хоолны үйлчилгээ	72.2	2.2	25.6	100.0
Үл хөдлөх хөрөнгийн үйл ажилллагаа	68.0	1.7	30.3	100.0

ОУ-ын байгууллага, суурин төлөөлөгчийн үйл ажиллагаа	21.8	0.0	78.2	100.0
2017 онд ажилтай байсан нийт төгсөгчид	83.6	1.8	14.5	100.0

Төгсөгчдийг 2017 онд хөдөлмөр эрхэлж байсан байгууллагын хариуцлагын хэлбэрээр нь харахад дотоод, гадаадын, хамтарсан хөрөнгө оруулалттай компанид ажиллаж байсан төгсөгчдийн 83.5 хувь нь ажилтай хэвээр байгаа бол 2.2 хувь нь ажилгүй, 14.3 хувь нь эдийн засгийн идэвхгүй болжээ. Харин төрийн өмчит үйлдвэрийн газарт ажиллаж байсан төгсөгчдийн 93.0 хувь нь хөдөлмөр эрхэлсэн хэвээр байна. ТББ, тусгай сан, нийгэмлэг, ОУБ, бусад салбарт ажиллаж байсан төгсөгчдийн 25.6 хувь нь эдийн засгийн идэвхгүй байна.

Хүснэгт 5.6. 2017 онд хөдөлмөр эрхэлж байсан төгсөгчдийн эдийн засгийн идэвхийн өөрчлөлт, ажиллаж байсан байгууллагын төрлөөр

Хэмжих нэгж: хувь

2017 онд ажиллаж байсан байгууллагын өмчийн хэлбэр	2019 оны ЭЗИ-ийн төлөв			Бүгд
	Ажилтай хэвээр	Ажилгүй болсон	Э.З идэвхгүй болсон	
Дотоод, гадаадын, хамтарсан хөрөнгө оруулалттай компани	83.5	2,2	14.3	100.0
Төрийн захиргаа, үйлчилгээний байгууллага	83.6	1.3	15.0	100.0
Төрийн өмчит үйлдвэр	93.0	0.7	6.3	100.0
Хувиараа хөдөлмөр эрхлэгч	84.1	1.0	14.9	100.0
ТББ, тусгай сан, нийгэмлэг, ОУБ, бусад	74.4	0.0	25.6	100.0
2017 онд ажилтай байсан нийт төгсөгчид	83.6	1.8	14.5	100.0

Эзэмшсэн мэргэжлийнхээ дагуу 2017 онд хөдөлмөр эрхэлж байсан төгсөгчдийн 83.8 хувь нь хөдөлмөр эрхэлсэн хэвээр, 2.2 хувь нь ажилгүй болсон, 14.0 хувь нь эдийн засгийн идэвхгүй төлөвт шилжсэн байна. Харин мэргэжлийн бус хөдөлмөр эрхэлж байсан төгсөгчдийн 83.4 хувь нь ажилтай хэвээр, 15.7 хувь нь эдийн засгийн идэвхгүй төлөвтэй болжээ.

Зураг 5.4. 2017 онд хөдөлмөр эрхэлж байсан төгсөгчдийн эдийн засгийн идэвхийн өөрчлөлт, мэргэжлээрээ хөдөлмөр эрхэлж байсан эсэхээр

Хэмжих нэгж: хувь

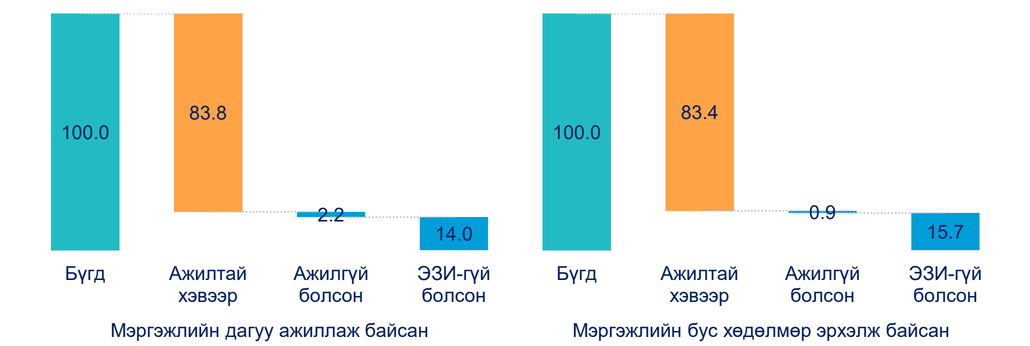

Төгсөгчдийн 2017 онд хөдөлмөр эрхэлж байсан ажлын байрны боловсролын шаардлага нь эзэмшсэн боловсролоос нь доогуур байсан төгсөгчдийн 84.3 хувь нь хөдөлмөр эрхэлсэн хэвээр, 1.8 хувь нь ажлаасаа гарсан, 13.9 хувь нь эдийн засгийн идэвхгүй болсон байна. Мөн шаардлага нь тохирч байсан төгсөгчдийн 83.1 хувь нь хөдөлмөр эрхэлдэг хэвээр, 15.0 хувь нь

эдийн засгийн идэвхгүй болсон байна. Харин ажлын байрны боловсролын шаардлага нь эзэмшсэн боловсролоос нь өндөр байсан төгсөгчдийн 1.4 хувь нь ажилгүй болсон, 12.7 хувь нь эдийн засгийн идэвхгүй болсон зэргээс харахад ажлын байранд боловсролын түвшин төдийлөн хүчтэй хамааралтай биш бөгөөд хувь хүний хичээл, зүтгэлээс хамаардаг байна.

Зураг 5.5. 2017 онд хөдөлмөр эрхэлсэн төгсөгчдийн эдийн засгийн идэвхийн өөрчлөлт, эзэмшсэн ба ажлын байранд шаардах боловсролын түвшний шаардлагын нийцэл ЭЗИ-д нөлөөлсөн эсэхээр

Хэмжих нэгж: хувь

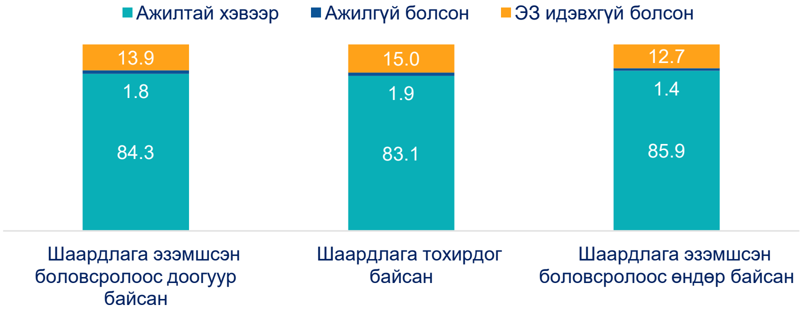

Төгсөгчдийн 2017 онд хөдөлмөр эрхэлж байсан ажлын байрны ур чадварын шаардлага нь эзэмшсэн ур чадвараас нь өндөр гэж үзсэн төгсөгчдийн 86.7 хувь нь, ажлын байрны шаардлага эзэмшсэн ур чадвараас доогуур байсан төгсөгчдийн 76.8 хувь нь ажилтай хэвээр байна. Ажлын байрны ур чадварын шаардлага эзэмшсэн ур чадварт нь тохирсон ажил хийж байсан төгсөгчдийн 84.5 хувь нь ажилтай хэвээр, 1.7 хувь нь ажилгүй, 13.7 хувь нь эдийн засгийн идэвхгүй төлөвт шилжжээ.

Зураг 5.6. 2017 онд хөдөлмөр эрхэлсэн төгсөгчдийн эдийн засгийн идэвхийн өөрчлөлт, эзэмшсэн ба ажлын байранд шаардах ур чадварын нийцэл ЭЗИ-д нөлөөлсөн эсэх

Хэмжих нэгж: хувь

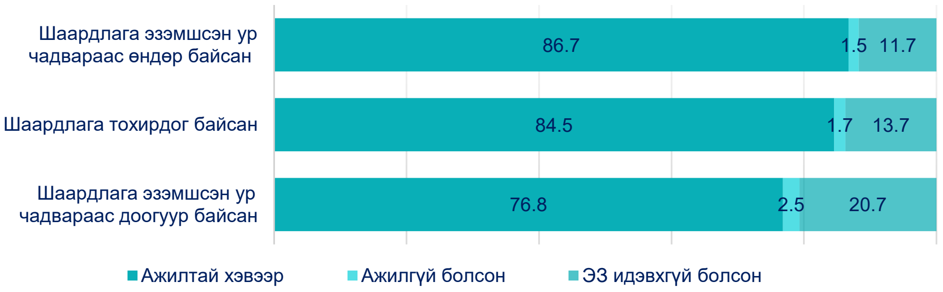

5.3. 2017, 2019 ОНД ХӨДӨЛМӨР ЭРХЭЛСЭН ТӨГСӨГЧДИЙН ХӨДӨЛМӨРИЙН НӨХЦӨЛ, АЖИЛ МЭРГЭЖЛИЙН НИЙЦЭЛД ГАРСАН ӨӨРЧЛӨЛТ

Энэ хэсэгт 2017, 2019 оны судалгаагаар ажилтай байсан төгсөгчдийн хөдөлмөрийн нөхцөл, ажил мэргэжлийн нийцэл зэргийг дэлгэрэнгүй авч үзнэ.

2017 онд хөдөлмөр эрхэлж байсан төгсөгчдийг 2019 онд тухайн салбартаа хөдөлмөр эрхэлж байгаа эсэхийг сургуулийн төрлөөр нь тодруулахад ИДС төгсөгчдийн 58.6 хувь нь,

МБСБ төгсөгчдийн 53.6 хувь нь тухайн салбартаа ажилласан хэвээр байгаа бол ИДС төгсөгчдийн 41.4 хувь, МБСБ төгсөгчдийн 46.4 хувь нь өөр салбарт ажиллаж байна.

Зураг 5.7. 2017 онд ажиллаж байсан салбараа 2019 онд өөрчилсөн эсэх

Хэмжих нэгж: хувь

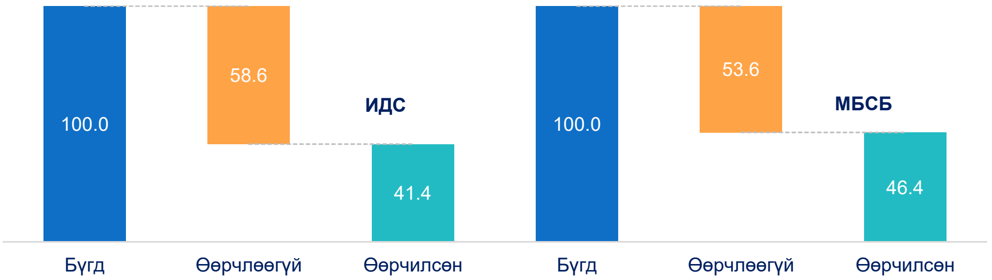

2017 онд хөдөлмөр эрхэлж байсан эрэгтэй төгсөгчдийн 54.3 хувь нь, эмэгтэй төгсөгчдийн 45.7 хувь нь салбараа өөрчлөөгүй ажиллаж байна.

2017 онд төрийн захиргаа, үйлчилгээний байгууллагад ажиллаж байсан төгсөгчдийн хамгийн өндөр буюу 71.7 хувь нь тухайн салбартаа хөдөлмөр эрхэлсэн хэвээр байна. Мөн дотоод, гадаадын, хамтарсан хөрөнгө оруулалттай компанид ажиллаж байсан төгсөгчдийн 47.3 хувь нь, ТББ, тусгай сан, нийгэмлэг, ОУБ-д ажиллаж байсан төгсөгчдийн 50.7 хувь нь, төрийн өмчит үйлдвэрт 63.5 хувь нь ажиллаж байсан салбараа сольсон байна.

Хүснэгт 5.7. 2017 онд ажиллаж байсан салбар нь 2019 онд өөрчлөгдсөн эсэх, төгсөгчдийн зарим үзүүлэлтээр

Хэмжих нэгж: хувь

Төгсөгчдийн шинж байдал (2017)	2017 онд ажиллаж байсан салбараа өөрчилсөн эсэх		Бүгд
	Тийм	Үгүй	
Хүйс			
Эрэгтэй	55.3	44.7	100.0
Эмэгтэй	60.9	39.1	100.0
Амьдарч байгаа бүс нутаг			
Нийслэл	56.3	43.7	100.0
Баруун	51.3	48.7	100.0
Хангай	57.7	42.3	100.0
Төвийн	64.0	36.0	100.0
Зүүн	54.2	45.8	100.0
ААНБ-ын төрөл			
Дотоод, гадаадын, хамтарсан хөрөнгө оруулалттай компани	52.7	47.3	100.0
Төрийн захиргаа, үйлчилгээний байгууллага	71.7	28.3	100.0
Хувиараа хөдөлмөр эрхлэгч	65.2	34.8	100.0
Төрийн өмчит үйлдвэр	36.5	63.5	100.0
ТББ, тусгай сан, нийгэмлэг, ОУБ, бусад	49.3	50.7	100.0

Өмчийн төрөл хоорондын шилжин хөдөлгөөнийг харахад 2017 онд төрийн захиргаа, үйлчилгээний байгууллагад ажиллаж байсан төгсөгчдийн 71.7 хувь нь, дотоод, гадаадын, хамтарсан хөрөнгө оруулалттай компанид ажиллаж байсан төгсөгчдийн 52.7 хувь нь тухайн өмчийн хэлбэрийн байгууллагадаа ажиллаж байна. Харин төрийн өмчит байгууллагад

ажиллаж байсан төгсөгчдийн 36.5 хувь нь тухайн өмчийн хэлбэрийн байгууллагадаа ажиллаж байна.

Төгсөгчид 2017 онд ажиллаж байсан салбараа 57.1 хувь нь өөрчлөөгүй бол, 42.9 хувь нь өөрчилжээ. Ажиллаж байсан эдийн засгийн үйл ажиллагааны салбараа хамгийн өндөр хувиар өөрчилсөн нь удирдлагын болон дэмжлэг үзүүлэх үйл ажиллагаа, үл хөдлөх хөрөнгийг үйл ажиллагаа, ХАА-н салбарт ажиллаж байсан төгсөгчид байна. Харин тээвэр болон агуулахын үйл ажиллагаа, санхүү, даатгалын үйл ажиллагаа, боловсрол, хүний эрүүл мэнд, нийгмийн халамж, цахилгаан, хий, уур, агааржуулалтын салбарт ажиллаж буй байсан төгсөгчид 70.0-80.0 хувь нь тухайн салбартаа ажилласан хэвээр байна.

Зураг 5.8. 2017 онд ажиллаж байсан салбараа 2019 онд өөрчилсөн эсэх, ЭЗҮА-ны салбараар

Хэмжих нэгж: хувь

2017, 2019 оны цалинг харьцуулахад нийт төгсөгчдийн 6.5 хувь нь цалин хэвээр байгаа бол 76.7 хувь нь цалин өссөн, 16.8 хувь нь цалин буурсан байна. Сургуулийн төрлөөр нь харвал ИДС төгсөгчдийн 14.5 хувь нь, МБСБ төгсөгчдийн 22.1 хувь нь цалин буурсан гэжээ.

Зураг 5.9. 2017 оноос цалин, орлого нь өөрчлөгдсөн байдал, сургуулийн төрөл, хувиар

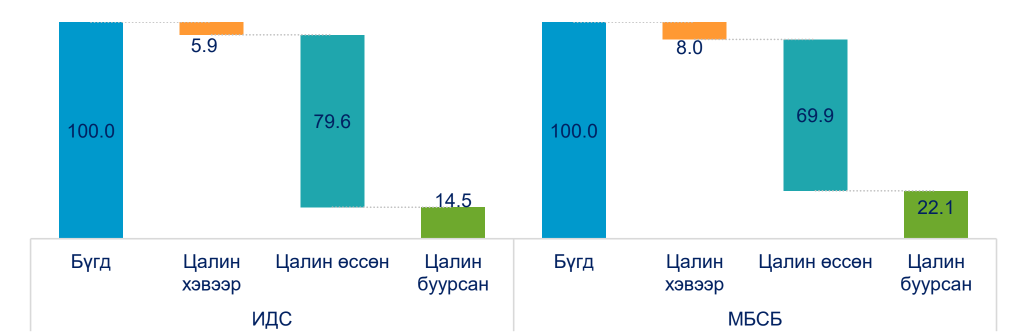

Төгсөгчдийн 2017 ба 2019 оны цалингийн харьцуулалтыг хүйсээр тодруулбал эрэгтэй төгсөгчдийн 76.1 хувийн, эмэгтэй төгсөгчдийн 77.2 хувийн цалин нь өссөн байна. Мөн авч байсан цалингийн өөрчлөлтийг байршлаар нь харахад Улаанбаатарт амьдарч буй төгсөгчдийн 80.0 хувь нь цалин өссөн гэсэн бол хангайн бүсийн төгсөгчдийн 28.5 хувийн цалин нь буурсан байна.

Судалгааны хоёр жилийн хугацаанд хөдөлмөр эрхэлж байгаа 2017 онд хөдөлмөр эрхэлж байсан төгсөгчид 2019 онд мэргэжлээрээ хөдөлмөр эрхлэх байдалд нь хэрхэн өөрчлөлт гарсаныг тодруулахад төгсөгчдийн эзэмшсэн мэргэжлийн дагуу ажиллаж буй байдалд өөрчлөлт орсон эсэхийг тодруулахад 60.1 хувь нь мэргэжлийн дагуу хөдөлмөр эрхэлсэн хэвээр, 15.7 хувь нь мэргэжлийн бус ажил хийсэн хэвээр, 16.6 хувь нь мэргэжлийн ажилд шилжсэн бол 7.5 хувь нь мэргэжлийн бус ажил эрхлэх болсон байна. Энэ үзүүлэлтийг сургуулийн чиглэлээр харвал МБСБ төгсөгчдийн 50.7 хувь нь мэргэжлээрээ хөдөлмөр эрхэлсэн хэвээрээ, 23.8 хувь нь мэргэжлийн бус хөдөлмөр эрхэлсэн хэвээр, 14.7 хувь нь мэргэжлийн бус ажлаас мэргэжлийн ажил руу, 10.8 хувь нь мэргэжлийн ажлаас мэргэжлийн бус ажил руу шилжсэн байна. Харин ИДС төгсөгчдийн 64.2 хувь нь мэргэжлийн ажил хийсэн хэвээр байгаа бол 17.5 хувь нь мэргэжлийн бус ажлаас мэргэжлийн ажил руу шилжжээ.

Зураг 5.10. Мэргэжлийн дагуу хөдөлмөр эрхлэх байдалд гарсан өөрчлөлт, сургуулийн төрлөөр

Хэмжих нэгж, хувь

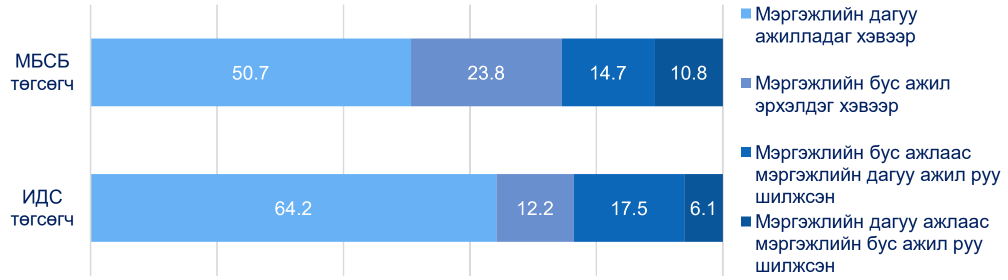

Хөдөлмөр эрхэлж байгаа төгсөгчдийн эзэмшсэн мэргэжлийн дагуу ажиллах байдалд гарсан өөрчлөлтийг хүйсээр харахад эрэгтэй төгсөгчдийн 56.8 хувь нь мэргэжлийн дагуу ажил хийдэг хэвээр, 17.3 хувь нь мэргэжлийн бус ажил хийсээр байна. Харин эмэгтэй төгсөгчдийн хувьд 63.5 хувь нь мэргэжлийн ажил хийсэн хэвээр, 17.2 хувь нь мэргэжлийн бус ажлаас мэргэжлийн дагуу ажил руу шилжсэн байна.

Эрхэлж буй ажил, эзэмшсэн мэргэжлийн нийцлийн 2017, 2019 онд гарсан өөрчлөлтийг эзэмшсэн мэргэжлийн чиглэлээр нь харахад ИДС-ийн хувьд мал эмнэлэг, урлаг, багш боловсрол судлал, барилга, архитектур, анагаах ухаан зэрэг мэргэжлээр төгсөгчдийн 75-аас дээш хувь нь мэргэжлийн дагуу ажилласан хэвээр байгаа бол байгаль хамгаалал, ХАА, биологи мэргэжлээр төгсөгчид бусад мэргэжлийн төгсөгчидтэй харьцуулахад илүү мэргэжлийн бус ажил хийсэн хэвээр байна. Харин нийгэм, эдийн засаг, биеийн тамир, спорт, зарим төрлийн үйлчилгээ, бүх төрлийн инженерийн мэргэжлээр төгсөгчид хамгийн олноор мэргэжлийн ажилд шилжсэн байна. Харин байгаль хамгаалал, ХАА-н мэргэжил эзэмшсэн төгсөгчдийн хувьд мэргэжлийн бус хөдөлмөр эрхэлсэн хэвээр, мэргэжлийн бус ажил руу шилжин ажиллаж байгаа байдал бусад төрлийн мэргэжил эзэмшсэн төгсөгчидтэй харьцуулахад өндөр байна.

Зураг 5.11. Ажил ба мэргэжлийн нийцлийн 2017, 2019 онд гарсан өөрчлөлт, ИДС-н мэргэжлийн чиглэлээр

Хэмжих нэгж: хувь

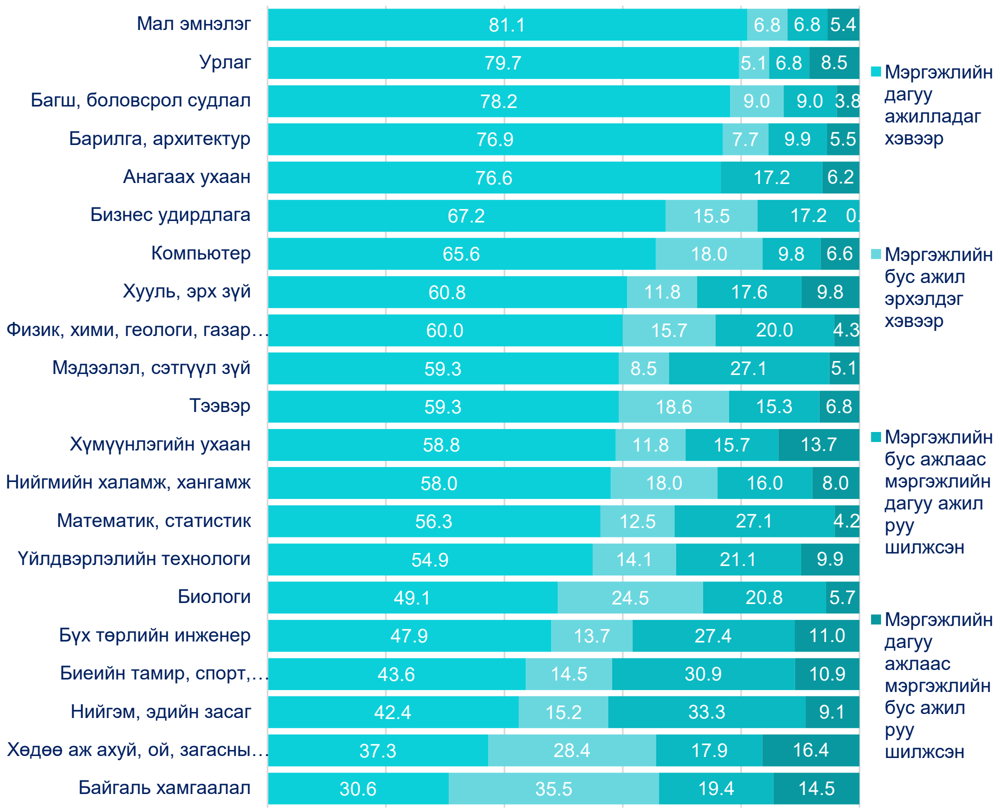

МБСБ-ын хувьд эрүүл мэндийн салбарын мэргэжлээр төгсөгчдийн 92.2 хувь нь, эрчим хүчний салбарын мэргэжлээр төгсөгчдийн 78.4 хувь нь эзэмшсэн мэргэжлийн дагуу ажилладаг хэвээр байгаа нь бусад мэргэжлийн чиглэлээрх төгсөгчидтэй харьцуулахад өндөр байна. Боловсрол, барилга, мэдээллийн технологи, ХАА, байгаль орчин, аялал жуулчлалын салбарын мэргэжлийн чиглээр төгсөгчдийн 28.3-39.9 хувь нь мэргэжлийн бус ажил хийсэн хэвээр байна. Харин ХАА, үйлчилгээ, уул уурхайн салбарын мэргэжлийн чиглэлээр төгсөгчид 17.8 -26.0 хувь нь мэргэжлийн бус ажил руу шилжжээ.

Зураг 5.12. Ажил ба мэргэжлийн нийцлийн 2017, 2019 онд гарсан өөрчлөлт, МБСБ-ын мэргэжлийн чиглэлээр

Хэмжих нэгж: хувь

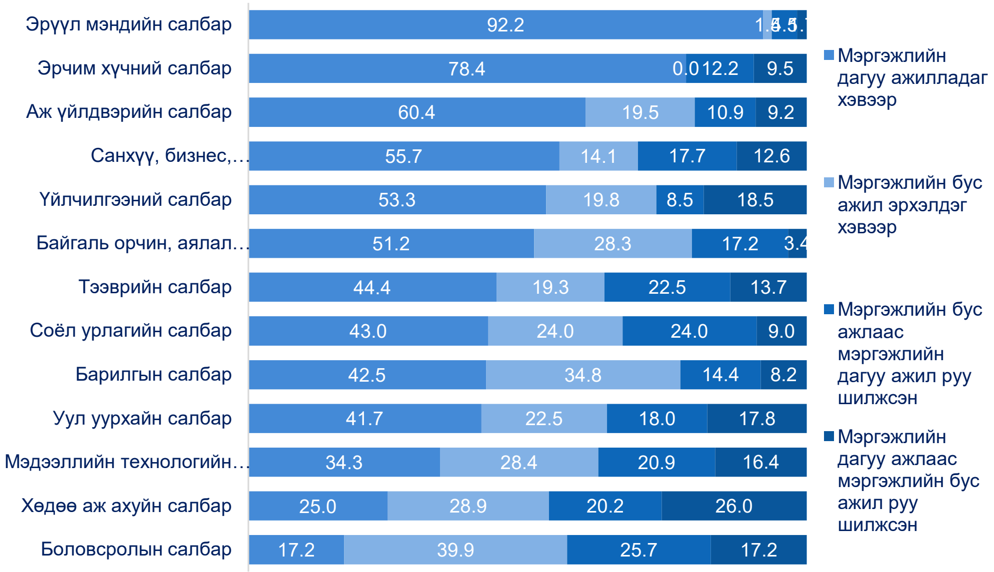

2017, 2019 онд хөдөлмөр эрхэлж байсан ИДС төгсөгчдийн 82.6 хувь нь, МБСБ төгсөгчдийн 61.0 хувь нь гэрээтэй ажилласан хэвээр байна. МБСБ төгсөгчдийн 14.4 хувь нь гэрээгүй ажилласан хэвээр, 11.8 хувь нь гэрээтэй хөдөлмөр эрхэлж байгаад гэрээгүй ажиилах болжээ. 2017 онд хөдөлмөр эрхэлж байсан төгсөгчдийн 91.3 хувь нь гэрээтэй ажилласан хэвээр, 8.7 хувь нь гэрээтэй төлвөөс гэрээгүй төлөвт шилжсэн байна. Харин гэрээгүй ажиллаж байсан төгсөгчдийн 30.7 хувь нь гэрээгүй хэвээр, 69.3 хувь нь гэрээгүй төлвөөс гэрээтэй төлөврүү шилжсэн байна.

Хүснэгт 5.8. 2017, 2019 онд цалин хөлстэй ажиллах байдалд гарсан өөрчлөлт, хувиар

Гэрээ байгуулан ажиллаж байгаа эсэх		2019 он				
		Гэрээтэй ажилласан хэвээр	Гэрээгүй ажилласан хэвээр	Гэрээгүй төлвөөс гэрээтэй төлөв рүү шилжсэн	Гэрээтэй төлвөөс гэрээгүй төлөв рүү шилжсэн	Бүгд
2017 он	Гэрээтэй	91.3	0.0	0.0	8.7	100.0
	Гэрээгүй	0.0	30.7	69.3	0.0	100.0

БҮЛЭГ 6. ТӨГСӨГЧДИЙН 2018, 2019 ОНЫ ХӨДӨЛМӨРИЙН ЗАХ ЗЭЭЛ ДЭХ ХӨДӨЛГӨӨН

Энэ бүлэгт судалгаанд хамрагдсан төгсөгчдийн хөдөлмөрийн зах зээлийн сүүлийн 2 жилийн өөрчлөлтийг харуулна. Сүүлийн 2 жилийн хугацаанд эдийн засгийн идэвхэд гарсан өөрчлөлт хөдөлгөөн, 2018 онд ажилтай байсан төгсөгчдийн ЭЗИ-д нэг жилийн дараа гарсан өөрчлөлт, 2018, 2019 онд хоёуланд нь хөдөлмөр эрхэлсэн төгсөгчдийн салбар, ажил, мэргэжил, цалин зэргийн өөрчлөлтийг харуулах юм.

6.1. НИЙТ ТӨГСӨГДИЙН ЭДИЙН ЗАСГИЙН ИДЭВХЭД ГАРСАН ӨӨРЧЛӨЛТ

СҮҮЛИЙН ХОЁР ЖИЛИЙН ХУГАЦААНД ЭДИЙН ЗАСГИЙН ИДЭВХЭД ГАРСАН ӨӨРЧЛӨЛТ

Төгсөгчдийн сүүлийн 2 жилийн хугацааны эдийн засгийн идэвх, түүний өөрчлөлт, хөдөлгөөнийг харуулахыг зорилоо. Өөрөөр хэлбэл хоёр жилийн хугацаанд хөдөлмөрийн зах зээлд гарсан нийт өөрчлөлт, хөдөлгөөнийг бүхэлд нь, өсөн нэмэгдсэн дүнгээр харуулах юм.

2018 оны төгсөгчдийн хөдөлмөр эрхлэлт 70.2 хувь байсан бол 2019 онд 76.5 хувь болж 6.3 пунктээр нэмэгдсэн байна. Үүнийг сургуулийн төрлөөр нь үзвэл хөдөлмөр эрхлэлтийн цэвэр түвшин ИДС төгсөгчдийн хувьд 4.3 пунктээр, МБСБ төгсөгчдийн хувьд 9.2 пунктээр өсжээ. Мөн өмнөх оноос ажилгүйдэл 8.5 пунктээр буурсныг сургуулийн төрлөөр харвал ИДС төгсөгчдийн хувьд 6.7 пунктээр, МБСБ төгсөгчдийн хувьд 11.6 пунктээр буурчээ.

Харин өмнөх онд ажилгүй эсвэл эдийн засгийн идэвхгүй байсан төгсөгчдийн 15.5 хувь нь ажилтай болсон бөгөөд сургуулийн төрлөөр харвал ИДС төгсөгчдийн 13.6 хувь, МБСБ төгсөгчдийн 18.8 хувь нь ажилтай болсон байна. Ажилтай байсан ИДС төгсөгчдийн 9.8 хувь нь, МБСБ төгсөгчдийн 9.4 хувь нь ажлаас гарсан байна. Эндээс харахад ИДС төгсөгчдийн 23.4 хувь, МБСБ төгсөгчдийн 28.2 хувь нь ажлын байрны дахин хуваарилалтад оролцсон буюу судалгааны сүүлийн 2 жилийн аль нэгэнд нь хөдөлмөр эрхэлсэн байна.

Сүүлийн хоёр онд төгсөгчдийн 86.3 хувь нь хөдөлмөрийн зах зээлд оролцож хөдөлмөр эрхэлсэн байна. Нарийвчилбал, ИДС төгсөгчдийн 89.2 хувь, МБСБ төгсөгчдийн 81.5 хувь нь ямар нэг байдлаар хөдөлмөр эрхэлж ажлын туршлагаа нэмэгдүүлжээ. Харин ИДС төгсөгчдийн 10.9 хувь нь, МБСБ төгсөгчдийн 19.8 хувь нь сүүлийн 2 жилийн судалгааны аль нэгэнд нь ажилгүй, мөн ИДС төгсөгчдийн 26.8 МБСБ төгсөгчдийн 35.3 хувь нь 2 жилийн аль нэг хугацаанд эдийн засгийн идэвхгүй төлөвт байжээ.

Хүснэгт 6.1. Нийт төгсөгчдийн эдийн засгийн идэвх, 2018, 2019 он, сургуулийн төрлөөр

Хэмжих нэгж: хувь

Эдийн засгийн идэвхийн үзүүлэлтүүд	Сургуулийн төрөл ИДС	Сургуулийн төрөл МБСБ	Нийт
Хөдөлмөр эрхлэлт			
Ажил эрхлэлтийн цэвэр түвшин, %, 2018	75.2	62.4	70.2
Ажил эрхлэлтийн цэвэр түвшин, %, 2019	79.5	71.6	76.5
Ажил эрхлэлтийн цэвэр өөрчлөлт, %, 2018-2019	*4.3*	*9.2*	*6.3*
Үүнд: 2019 онд ажилтай болсон хувь	13.6	18.8	15.5
2019 онд ажлаас гарсан хувь	9.8	9.4	9.7
Ажлын байрны дахин хуваарилалтад оролцсон нийт төгсөгчдийн хувь, % ,2018-2019	23.4	28.2	25.2
Ажил эрхлэлтийн бохир түвшин, 2018-2019	89.2	81.5	86.3
Ажилгүйдэл			
Ажилгүй төгсөгчдийн эзлэх хувь, 2018	9.2	16.8	12.1

Ажилгүй төгсөгчдийн эзлэх хувь, 2019	2.5	5.2	3.6
Ажилгүйдлийн түвшний цэвэр өөрчлөлт, % 2018-2019	-6.7	-11.6	-8.5
Үүнд: 2018 оноос хойш шинээр ажилгүй болсон хувь	2.1	3.2	2.5
2018 оноос хойш ажилгүйдлээс гарсан хувь	8.4	14.8	10.8
Ажилгүй төгсөгчдийн эзлэх хувь, 2018-2019	10.9	19.8	14.2
Эдийн засгийн идэвхгүй			
Эдийн засгийн идэвхгүй төгсөгчдийн цэвэр түвшин, 2018	15.6	20.9	17.7
Эдийн засгийн идэвхгүй төгсөгчдийн цэвэр түвшин, 2019	17.9	23.1	19.9
Эдийн засгийн идэвхгүй түвшний цэвэр өөрчлөлт, % 2018-2019	*2.3*	*2.2*	*2.2*
Үүнд: 2018 оноос хойш шинээр э.з-ийн идэвхгүй болсон %	*11.1*	*14.6*	*12.4*
2018 оноос хойш э.з-ийн идэвхгүй байдлаас гарсан %	*8.6*	*12.3*	*10.0*
Эдийн засгийн идэвхгүй төгсөгчдийн бохир түвшин, 2018-2019	26.8	35.3	29.9

Сүүлийн 2 жилд төгсөгчдийн 69.6 хувь нь эдийн засгийн идэвхээ өөрчлөөгүй бөгөөд сургуулийн төрлөөр ангилан харахад ИДС төгсөгчдийн 73.2 хувь, МБСБ төгсөгчдийн 63.4 хувь нь байна. Эдийн засгийн идэвхийн төлөв нь өөрчлөгдөөгүй төгсөгчдийг нарийвчлан авч үзвэл ИДС төгсөгчдийн 65.8 хувь нь хөдөлмөр эрхэлж, 0.4 хувь нь ажилгүй 7.0 хувь нь ажиллах хүчнээс гадуур буюу эдийн засгийн идэвхгүй, МБСБ төгсөгчдийн 53.3 хувь нь хөдөлмөр эрхэлж, 1.8 хувь нь ажилгүй, 8.4 хувь нь эдийн засгийн идэвхгүй хэвээр буюу төлөв нь өөрчлөгдөөгүй байна. Хөдөлмөр эрхлэлт, ажилгүйдлийн өөрчлөлт, хөдөлгөөнүүд төгсөгчдийн хувьд хэр өргөн хүрээг хамарсан байгааг хүснэгт 6.2-т дэлгэрэнгүй харуулав.

Хүснэгт 6.2. Эдийн засгийн идэвхэд шилжилт хийсэн байдал, сургуулийн төрлөөр

Хэмжих нэгж: хувь

Төгсөгчдийн эдийн засгийн идэвхэд 2019 онд гарсан хөдөлгөөнүүд	Сургуулийн төрөл		Нийт
	ИДС	МБСБ	
Эдийн засгийн идэвх нь өөрчлөгдөөгүй	73.2	63.4	69.6
Хөдөлмөр эрхэлдэг эрхэлдэг хэвээр	65.8	53.3	61.1
Ажилгүй хэвээр	0.4	1.8	0.9
Эдийн засгийн идэвхгүй хэвээр	7.0	8.4	7.5
Эдийн засгийн идэвхэд эерэг/сайжирсан өөрчлөлт гарсан	14.6	20.3	16.7
Эдийн засгийн идэвхгүйгээс ажилгүйд шилжсэн	1.0	1.5	1.2
Эдийн засгийн идэвхгүйгээс хөдөлмөр эрхэлдэгт шилжсэн	7.6	10.8	8.8
Ажилгүйгээс хөдөлмөр эрхэлдэгт шилжсэн	6.0	8.0	6.7
Эдийн засгийн идэвхэд сөрөг/дордсон өөрчлөлт гарсан	12.2	16.2	13.7
Хөдөлмөр эрхэлдгээс ажилгүй төлөвт шилжсэн	1.1	1.7	1.3
Хөдөлмөр эрхэлдгээс эдийн засгийн идэвхгүйд шилжсэн	8.7	7.7	8.4
Ажилгүйгээс эдийн засгийн идэвхгүйд шилжсэн	2.4	6.9	4.1
Бүгд	**100.0**	**100.0**	**100.0**

Төгсөгчдийн эдийн засгийн идэвхийн бохир түвшинг хүйсээр харахад сүүлийн 2 жилд эрэгтэй төгсөгчдийн 94.4 хувь нь, эмэгтэй төгсөгчдийн 80.6 хувь нь 2 жилийн ядаж аль нэгт хөдөлмөр эрхэлжээ. Мөн эрэгтэйчүүдийн 11.2 хувь нь, эмэгтэйчүүдийн 16.3 хувь нь ажилгүй байж үзсэн байна.

2018 онтой харьцуулахад эрэгтэй төгсөгчдийн хөдөлмөр эрхлэлт 8.3 пунктээр, эмэгтэй төгсөгчдийн хөдөлмөр эрхлэлт 4.7 пунктээр нэмэгдсэн байна. Мөн ажилгүй эрэгтэйчүүд 7.4 пунктээр өссөн, эмэгтэйчүүд 9.4 пунктээр буурсан харагдаж байна. Дэлгэрэнгүйг дараах хүснэгтэд харуулав.

Хүснэгт 6.3. Төгсөгчдийн эдийн засгийн идэвхийн шилжилт, 2018, 2019 он, хүйсээр

Хэмжих нэгж: хувь

Эдийн засгийн идэвхийн үзүүлэлтүүд	Хүйс		Нийт
	Эрэгтэй	Эмэгтэй	
Хөдөлмөр эрхлэлт			
Ажил эрхлэлтийн цэвэр түвшин, 2018	79.7	63.5	70.2
Ажил эрхлэлтийн цэвэр түвшин, 2019	88.0	68.2	76.5
Ажил эрхлэлтийн цэвэр өөрчлөлт, 2018-2019	8.3	4.7	6.3
Үүнд: 2019 онд ажилтай болсон хувь	13.8	16.7	15.5
2019 онд ажлаас гарсан хувь	6.3	12.1	9.7
Ажлын байрны дахин хуваарилалтад оролцсон нийт төгсөгчдийн хувь, 2018-2019	20.1	28.7	25.2
Ажил эрхлэлтийн бохир түвшин, 2018-2019	94.4	80.6	86.3
Ажилгүй			
Ажилгүй төгсөгчдийн эзлэх хувь, 2018	9.9	13.7	12.1
Ажилгүй төгсөгчдийн эзлэх хувь, 2019	2.5	4.3	3.6
Ажилгүйдлийн түвшний цэвэр өөрчлөлт, % 2018-2019	-7.4	-9.4	-8.5
Үүнд: 2018 оноос хойш шинээр ажилгүй болсон хувь	1.9	2.9	2.5
2018 оноос хойш ажилгүйдлээс гарсан хувь	8.9	12.1	10.8
Ажилгүй төгсөгчдийн эзлэх хувь, 2018-2019	11.2	16.3	14.2
Эдийн засгийн идэвхгүй байдал			
Эдийн засгийн идэвхгүй төгсөгчдийн цэвэр түвшин, 2018	10.6	22.6	17.7
Эдийн засгийн идэвхгүй төгсөгчдийн цэвэр түвшин, 2019	9.5	27.4	19.9
Эдийн засгийн идэвхгүй түвшний цэвэр өөрчлөлт, 2018-2019	-1.1	4.8	2.2
Үүнд: 2018 оноос хойш шинээр э.з-ийн идэвхгүй болсон %	7.3	16.0	12.4
2018 оноос хойш э.з-ийн идэвхгүй байдлаас гарсан %	7.9	11.5	10.0
Эдийн засгийн идэвхгүй төгсөгчдийн бохир түвшин, 2018-2019	17.5	38.8	29.9

СҮҮЛИЙН НЭГ ЖИЛИЙН ХУГАЦААН ДАХЬ ТӨГСӨГЧДИЙН ЭДИЙН ЗАСГИЙН ИДЭВХЭД ГАРСАН ӨӨРЧЛӨЛТ

Сүүлийн хоёр оны эдийн засгийн идэвхэд гарсан өөрчлөлтийг харьцуулан харуулах болно. 2018 онд судалгаанд хамрагдсан төгсөгчдийн хөдөлмөр эрхлэлт 2019 онд хэрхэн өөрчлөгдсөн, түүнд хэн илүү оролцсоныг онцолж тайлбарлах юм. Өөрөөр хэлбэл, хөдөлмөрийн зах зээлд хэн хамгийн их хөдөлгөөнд орсныг харах нь гол зорилго юм. 2018 онд хөдөлмөр эрхэлж байсан төгсөгчдийн 86.4 хувь нь 2019 онд хөдөлмөр эрхэлсэн хэвээр, 13.6 хувь нь эдийн засгийн идэвхгүй эсвэл ажилгүй байна. 2018 онд ажилгүй байсан төгсөгчдийн 7.7 хувь нь ажилгүй хэвээр урт хугацааны ажилгүйдэлд өртсөн бол 57.5 хувьд нь эерэг, 34.8 хувьд нь сөрөг эдийн засгийн идэвхийн өөрчлөлт гарчээ.

2018 онд эдийн засгийн идэвхгүй байсан төгсөгчдийн 42.8 хувь нь ЭЗИ-гүй хэвээр байгаа бол 57.2 хувь нь ЭЗИ-ийн эерэг өөрчлөлт гарсан байна. Харин хүйсийн хувьд эрэгтэй төгсөгчдийн 74.3 хувь нь, эмэгтэй төгсөгчдийн 51.9 хувь нь ажилтай хэвээр байна. Мөн эмэгтэйчүүдийн 1.3 хувь нь ажилгүй, 11.2 хувь нь эдийн засгийн идэвхгүй хэвээр, 18.3 хувь нь ЭЗИ-д нь эерэг өөрчлөлт гарсан байна. Эмэгтэйчүүд дунд эдийн засгийн идэвхгүй төлөв илүү ажиглагдаж байгаа нь жирэмсэн, хүүхэд асрах шалтгаантай шууд холбоотой юм.

Амьдарч буй бүсээр нь харахад нийслэлд амьдарч байсан төгсөгчдийн 66.6 хувь нь, хангай бүсэд амьдарч буй төгсөгчдийн 62.2 хувь нь, зүүн бүсийн төгсөгчдийн 61.9 хувь нь ажилтай хэвээр байгаа нь бусад бүстэй харьцуулахад өндөр байна. Эдийн засгийн идэвхэд нь хамгийн их өөрчлөлт гарсан нь баруун бүсэд амьдарч буй төгсөгчид байна.

Хүснэгт 6.4. 2018 оноос хойш ЭЗ-ийн идэвхийн шилжилт, шинж байдлаар, хувиар

2018 оны үеийн хүн ам зүйн шинж байдал	Төгсөгчдийн эдийн засгийн идэвхэд 2019 онд гарсан өөрчлөлтүүд					Бүгд
	ЭЗИ хэвээр, ажилтай	ЭЗИ хэвээр, ажилгүй	ЭЗИ хэвээр, ЭЗ-ийн идэвхгүй	ЭЗИ-д эерэг өөрчлөлт гарсан	ЭЗИ-д сөрөг өөрчлөлт гарсан	
Эдийн засгийн идэвх						
Ажилтай	86.4	0	0	0	13.6	100
Ажилгүй	0	7.7	0	57.5	34.8	100
Эдийн засгийн идэвхгүй	0	0	42.8	57.2	0	100
Хүйс						
Эрэгтэй	74.3	0.4	2.3	14.6	8.5	100
Эмэгтэй	51.9	1.3	11.2	18.3	17.4	100
Амьдарч байгаа бүс нутаг						
Нийслэл	66.6	0.2	7.4	14.0	11.8	100.0
Баруун	36.8	3.4	6.8	27.0	26.0	100.0
Хангай	62.2	1.6	6.2	17.5	12.4	100.0
Төвийн	53.2	1.5	10.6	20.3	14.4	100.0
Зүүн	61.9	1.0	4.2	18.3	14.6	100.0

2018 оноос хойш эдийн засгийн идэвхэд шилжилт хийсэн байдлыг эзэмшсэн мэргэжлийн чиглэлээр харахад барилга архитектурын мэргэжлийн чиглэлээр төгсөгчдийн 86.5 хувь нь, тээврийн мэргэжлийн чиглэлээр төгсөгчдийн 82.4 хувь нь сүүлийн 2 жилийн хугацаанд ажилтай хэвээр байгаа нь бусад мэргэжлийн чиглэлтэй харьцуулахад хамгийн өндөр үзүүлэлт байна. Харин нийгмийн халамж, хангамж, хүмүүнлэгийн ухаан, физик, хими, геологи, газар зүй, ХАА зэрэг мэргэжлийн чиглэлээр төгсөгчдийн эдийн засгийн идэвх бусад мэргэжлийн чиглэлээр төгсөгчидтэй харьцуулахад илүү сайжирсан бол нийгмийн халамж, хангамж, анагаах ухаан, хүмүүнлэгийн ухаан, багш боловсол судлалын мэргэжлийн чиглэлээр төгсөгчдийн эдийн засгийн идэвх буурсан байна.

Зураг 6.1. 2018 оноос хойш ЭЗИ-ийн шилжилт, ИДС-н мэргэжлийн чиглэлээр

Хэмжих нэгж: хувь

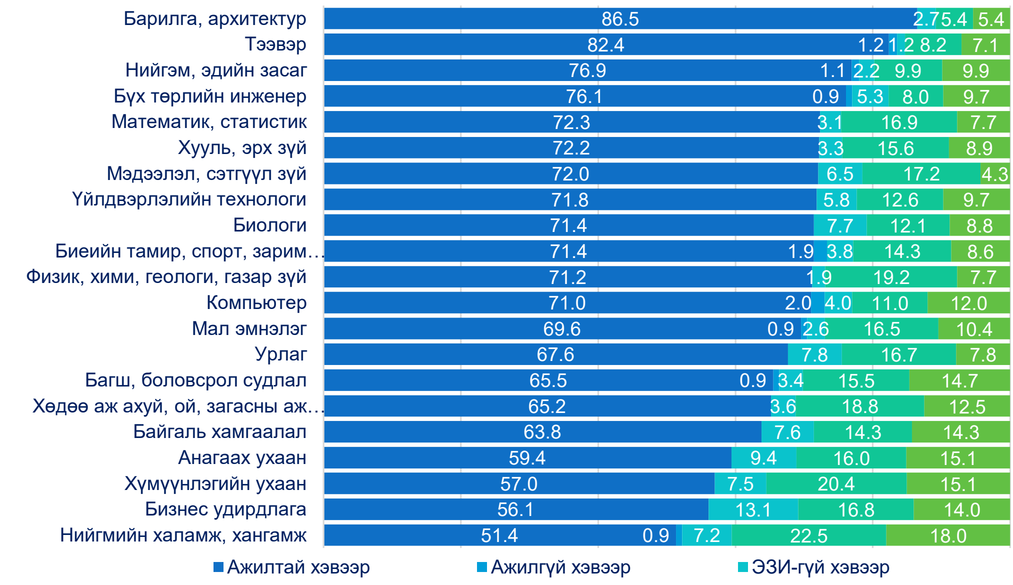

МБСБ төгсөгчдийн 2018 оноос засгийн идэвхэд шилжилт хийсэн байдлыг эзэмшсэн мэргэжлийн чиглэлээр харахад эрүүл мэндийн салбарын мэргэжлээр төгсөгчдийн 66.2 хувь нь ажилтай хэвээрээ байгаа нь бусад мэргэжлүүдтэй харьцуулахад хөдөлмөр эрхлэлт нь өндөр байна. Мөн эрчим хүч, тээвэр, уул уурхай, барилга, соёл урлагийн салбарын мэргэжлээр төгсөгчдийн 51-59 хувь нь ажилтай хэвээр байна.

МБСБ төгсөгчдөөс төгссөнөөсөө хойш ажилгүйдэлд хамгийн их өртсөн нь аж үйлдвэр, байгаль орчин, аялал жуулчлал, ХАА, үйлчилгээний салбарын мэргэжлээр төгсөгчид байна. Мөн эдийн засгийн идэвхгүй хэвээр байгаа нь соёл урлаг, ХАА, байгаль орчин, аялал жуулчлал, үйлчилгээний зэрэг салбарын мэргэжлээр төгсөгчид юм. Сүүлийн 2 жилийн хугацаанд эдийн засгийн идэвх нь хамгийн ихээр нэмэгдсэн мэргэжлийн чиглэлүүд нь боловсрол, санхүү, бизнес, худалдааны салбар, барилга, ХАА-н зэрэг байна. Эдийн засгийн идэвх нь хамгийн ихээр буурсан нь боловсол, аж үйлдвэр, эрчим хүчний салбарын мэргэжлээр төгсөгчид байна.

Зураг 6.2. 2018 оноос хойш ЭЗИ-ийн шилжилт, МБСБ-ийн мэргэжлийн чиглэлээр

Хэмжих нэгж: хувь

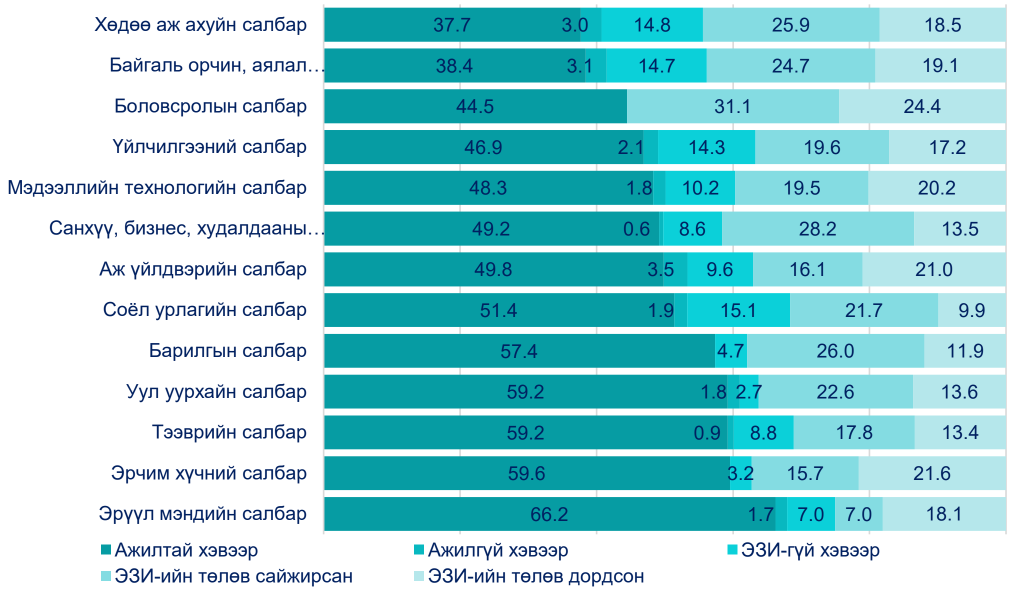

6.2. 2018 ОНД АЖИЛТАЙ БАЙСАН ТӨГСӨГЧДИЙН ЭДИЙН ЗАСГИЙН ИДЭВХЭД ГАРСАН ӨӨРЧЛӨЛТ

2018 онд хөдөлмөр эрхэлж байсан төгсөгчдийн 86.4 хувь нь 2019 онд хөдөлмөр эрхэлсэн хэвээр буюу хөдөлмөрийн зах зээлд тогтвортой байна. Харин тэдний 1.8 хувь нь ажилгүй, 11.8 хувь нь эдийн засгийн идэвхгүй төлөвт шилжсэн байна. Сургуулийн төрлөөр авч үзвэл ИДС төгсөгчдийн 87.0 хувь нь хөдөлмөр эрхэлсэн хэвээр, 1.4 хувь нь ажилгүй, 11.6 хувь нь эдийн засгийн идэвхгүй болсон бол МБСБ төгсөгчдийн 85.0 хувь нь хөдөлмөр эрхэлсэн хэвээр, 2.7 хувь нь ажлаасаа гарсан, 12.3 хувь нь эдийн засгийн идэвхгүй төлөвт шилжжээ.

Зураг 6.3. 2018 онд хөдөлмөр эрхэлж байсан төгсөгчдийн эдийн засгийн идэвхийн өөрчлөлт, хувиар

2018 онд хөдөлмөр эрхэлж байсан эдийн засгийн үйл ажиллагааны салбараар нь төгсөгчдийн эдийн засгийн идэвхэд гарсан өөрчлөлтийг харахад цахилгаан, хий, уур агааржуулалтын салбарт хөдөлмөр эрхэлж байсан төгсөгчдын 16.8 хувь ажилгүй байгаа бол ус хангамж, бохир ус зайлуулах систем, хог хаягдлын менежмент, цэвэрлэх үйл ажиллагааны салбарт хөдөлмөр эрхэлж байсан төгсөгчдын 22.3 хувь нь, ХАА, ойн аж ахуй, загас, ан агнуурын салбарт хөдөлмөр эрхэлж байсан төгсөгчдийн 25.9 хувь нь, ОУ-ын байгууллага, суурин төлөөлөгчийн үйл ажиллагаа салбарт хөдөлмөр эрхэлж байсан төгсөгчдын 48.3 хувь нь эдийн засгийн идэвхгүй болжээ.

Хүснэгт 6.5. 2018 онд хөдөлмөр эрхэлж байсан төгсөгчдийн эдийн засгийн идэвхийн өөрчлөлт, ЭЗҮА-ны салбараар

Хэмжих нэгж: хувь

2018 онд ажиллаж байсан эдийн засгийн үйл ажиллагааны салбар	2019 оны ЭЗИ-ийн төлөв			
	Ажилтай хэвээр	Ажилгүй болсон	Э.З идэвхгүй болсон	Бүгд
Тээвэр ба агуулахын үйл ажиллагаа	97.4	0.0	2.6	100.0
Үл хөдлөх хөрөнгийн үйл ажилллагаа	96.6	3.4	0.0	100.0
Урлаг, үзвэр, тоглоом наадам	95.7	0.9	3.4	100.0
Уул уурхай, олборлолт	95.4	0.8	3.8	100.0
Барилга	89.6	2.3	8.1	100.0
Санхүү болон даатгалын үйл ажиллагаа	89.5	0.0	10.5	100.0
Боловсруулах үйлдвэрлэл	89.2	0.5	10.3	100.0
Боловсрол	87.8	1.1	11.1	100.0
Мэргэжлийн, шинжлэх ухааны, техникийн үйл ажиллагаа	87.3	0.4	12.3	100.0
Үйлчилгээний бусад үйл ажиллагаа	86.8	1.7	11.5	100.0
Төрийн удирдлага, батлан хамгаалах үйл ажиллагаа, албан журмын нийгмийн хамгаалал	84.7	0.2	15.2	100.0
Удирдлагын болон дэмжлэг үзүүлэх үйл ажиллагаа	84.6	2.5	12.9	100.0
Мэдээлэл, холбоо	84.5	0.1	15.4	100.0
Бөөний болон жижиглэн худалдаа, машин мотоциклын засвар үйлчилгээ	81.9	1.8	16.2	100.0
Хүний эрүүл мэнд ба нийгмийн халамж	81.8	4.0	14.2	100.0
Зочид буудал, байр сууц болон нийтийн хоолны үйлчилгээ	81.2	4.3	14.5	100.0
Цахилгаан, хий, уур, агааржуулалт	79.8	16.8	3.3	100.0
Ус хангамж, бохир ус зайлуулах систем, хог хаягдлын менежмент, цэвэрлэх үйл ажиллагаа	77.7	0.0	22.3	100.0
ХАА, ойн аж ахуй, загас, ан агнуур	69.2	4.9	25.9	100.0
ОУ-ын байгууллага, суурин төлөөлөгчийн үйл ажиллагаа	51.7	0.0	48.3	100.0
2018 онд ажилтай байсан нийт төгсөгчид	**86.4**	**1.8**	**11.8**	**100.0**

Төгсөгчдийг 2018 онд хөдөлмөр эрхэлж байсан байгууллагын хариуцлагын хэлбэрээр нь харахад төрийн өмчит үйлдвэрийн газарт ажиллаж байсан төгсөгчдийн 95.2 хувь нь ажилтай хэвээр байна. Мөн хувиараа хөдөлмөр эрхэлж байсан төгсөгчдийн 2.8 хувь нь ажилгүй, 16.1 хувь нь эдийн засгийн идэвхгүй болжээ. Дэлгэрэнгүйг дараах хүснэгтээс харна уу.

Хүснэгт 6.6. Төгсөгчдийн эдийн засгийн идэвхийн өөрчлөлт, ажиллаж байсан байгууллагын төрлөөр

Хэмжих нэгж: хувь

2018 онд ажиллаж байсан байгууллагын өмчийн хэлбэр	2019 оны ЭЗИ-ийн төлөв			Бүгд
	Ажилтай хэвээр	Ажилгүй болсон	ЭЗИ-гүй болсон	
Дотоодын/гадаадын/хамтарсан хөрөнгө оруулалттай компани	89.1	1.6	9.2	100.0
Төрийн захиргаа, үйлчилгээний байгууллага	86.1	1.3	12.6	100.0
Төрийн өмчит үйлдвэр	95.2	1.1	3.7	100.0
Хувиараа хөдөлмөр эрхлэгч	81.0	2.8	16.1	100.0
ТББ, тусгай сан, нийгэмлэг, ОУБ, бусад	82.5	0.2	17.2	100.0

2018 онд эзэмшсэн мэргэжлийнхээ дагуу хөдөлмөр эрхэлж байсан төгсөгчдийн 87.6 хувь нь хөдөлмөр эрхэлсэн хэвээр, 1.6 хувь нь ажилгүй болсон, 10.9 хувь нь эдийн засгийн идэвхгүй төлөвт шилжсэн байна. Харин мэргэжлийн бус хөдөлмөр эрхэлж байсан төгсөгчдийн 84.2 хувь нь ажилтай хэвээр, 2.4 хувь нь ажилгүй болсон бол 13.5 хувь нь эдийн засгийн идэвхгүй төлөвтэй болжээ.

Зураг 6.4. 2018 онд хөдөлмөр эрхэлж байсан төгсөгчдийн ЭЗИ-ийн өөрчлөлт, мэргэжлээрээ хөдөлмөр эрхэлж байсан эсэхээр

Хэмжих нэгж: хувь

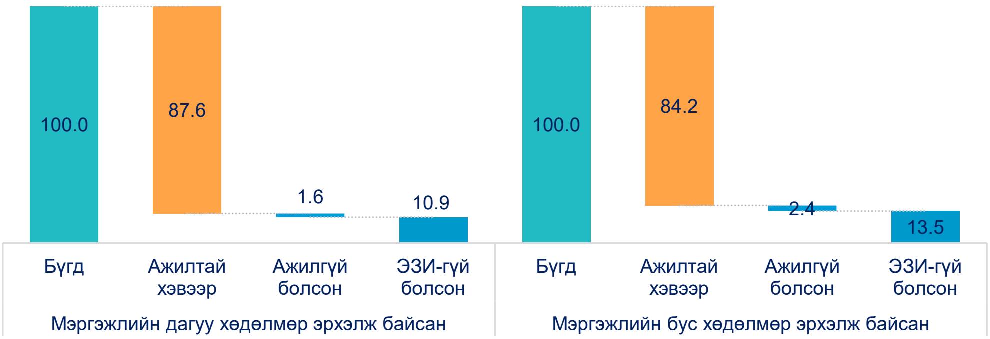

Төгсөгчдийн 2018 онд хөдөлмөр эрхэлж байсан ажлын байрны боловсролын шаардлага нь эзэмшсэн боловсролоос нь доогуур байсан төгсөгчдийн 82.4 хувь нь хөдөлмөр эрхэлсэн хэвээр, 2.6 хувь нь ажлаасаа гарсан, 14.9 хувь нь эдийн засгийн идэвхгүй болсон байна. Мөн шаардлага нь тохирч байсан төгсөгчдийн 86.4 хувь нь хөдөлмөр эрхэлдэг хэвээр, 1.9 хувь нь ажилгүй, 11.7 хувь нь эдийн засгийн идэвхгүй болсон байна. Харин ажлын байрны боловсролын шаардлага нь эзэмшсэн боловсролоос нь өндөр байсан төгсөгчдийн 8.7 хувь нь эдийн засгийн идэвхгүй байна.

Зураг 6.5. 2018 онд хөдөлмөр эрхэлсэн төгсөгчдийн ЭЗИ-ийн өөрчлөлт, эзэмшсэн ба ажлын байранд шаардах боловсролын түвшний шаардлагын нийцэл ЭЗИ-д нөлөөлсөн эсэхээр

Хэмжих нэгж: хувь

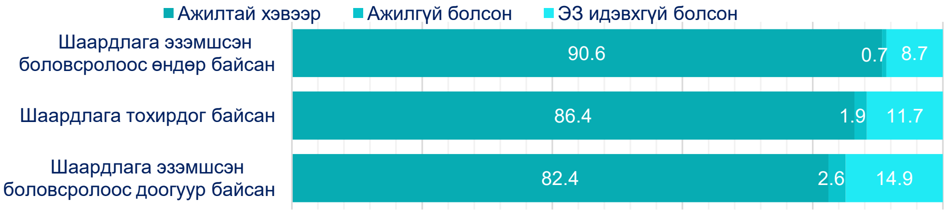

Төгсөгчдийн 2018 онд хөдөлмөр эрхэлж байсан ажлын байрны ур чадварын шаардлага нь эзэмшсэн ур чадвараас нь өндөр гэж үзсэн төгсөгчдийн 85.2 хувь нь ажилтай хэвээр байгаа бол 2.9 хувь нь ажилгүй болжээ, харин ажлын байрны шаардлага эзэмшсэн ур чадвараас доогуур байсан төгсөгчдийн 11.9 хувь нь эдийн засгийн идэвхгүй болжээ.

Зураг 6.6. 2018 оны хөдөлмөр эрхлэгчдийн эзэмшсэн ба ажлын байранд шаардах ур чадварын нийцэл ЭЗИ-д нөлөөлсөн эсэх

Хэмжих нэгж: хувь

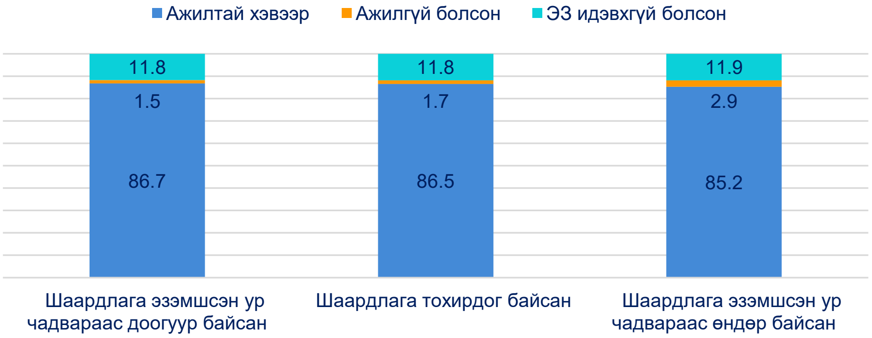

2018 онд хөдөлмөр эрхэлж байсан цалиндаа огт сэтгэл ханамжгүй байсан төгсөгчдийн 73.4 хувь нь хөдөлмөр эрхэлж байгаа бол, 2.3 хувь нь ажилгүй, 24.4 хувь нь эдийн засгийн идэвхгүй болсон байна. ХАБЭА-даа огт сэтгэл ханамжгүй байсан төгсөгчдийн 66.2 ажилтай хэвээрээ, 28.9 хувь нь ажиллах хүчнээс гадуурх буюу эдийн засгийн идэвхгүй төлөвт шилжжээ.

2018 онд хариуцаж буй ажил үүргийн талаарх сэтгэл ханамж, ажлын орчны талаарх сэтгэл ханамж, байгууллагын нэр хүндийн талаарх сэтгэл ханамж, ажил, мэргэжлийн үнэлэмжийн талаарх сэтгэл ханамждаа огт сэтгэл хангалуун бус байсан төгсөгчдын 25-60 хувь нь эдийн засгийн идэвхгүй төлөврүү шилжсэн байна. Байгууллагын нэр хүнддээ огт сэтгэл хангалуун бус байсан төгсөгчдийн 10.1 хувь нь, Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйдаа огт сэтгэл хангалуун бус байсан төгсөгчдийн 4.9 хувь нь ажлаасаа гарсан байна.

6.3. СҮҮЛИЙН ХОЁР ЖИЛИЙН ХУГАЦААНД ХӨДӨЛМӨР ЭРХЭЛСЭН ТӨГСӨГЧДИЙН ХӨДӨЛМӨРИЙН НӨХЦӨЛ, АЖИЛ МЭРГЭЖЛИЙН НИЙЦЭЛД ГАРСАН ӨӨРЧЛӨЛТ

Энэ хэсэгт 2018, 2019 оны судалгаагаар ажилтай байсан төгсөгчдийн хөдөлмөрийн нөхцөл, ажил мэргэжлийн нийцэл зэргийн өөрчлөлтийг авч үзлээ. 2018 онд хөдөлмөр эрхэлж байсан төгсөгчдийг 2019 онд тухайн салбартаа хөдөлмөр эрхэлж байгаа эсэхийг сургуулийн

төрлөөр нь тодруулахад ИДС төгсөгчдийн 67.0 хувь нь, МБСБ төгсөгчдийн 61.7 хувь нь тухайн салбартаа ажилласан хэвээр байгаа бол ИДС төгсөгчдийн 33.0 хувь, МБСБ төгсөгчдийн 38.3 хувь нь өөр салбарт ажиллаж байна. Үүний дотор 2018 онд хөдөлмөр эрхэлж байсан эрэгтэй төгсөгчдийн 61.8 хувь нь, эмэгтэй төгсөгчдийн 68.8 хувь нь салбараа өөрчлөөгүй ажиллаж байна.

Зураг 6.7. 2018 онд ажиллаж байсан салбараа 2019 онд өөрчилсөн эсэх

Хэмжих нэгж: хувь

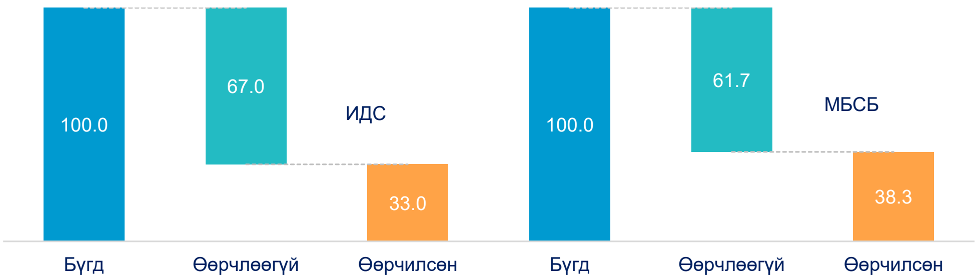

Мөн 2018 онд ажиллаж байсан салбараа эрэгтэйчүүдийн 38.2 хувь нь, эмэгтэйчүүдийн 31.2 хувь нь өөрчилсөн байна. Төрийн өмчит үйлдвэрийн газар ажиллаж байсан төгсөгчдийн 46.6 хувь нь, ТББ, тусгай сан, нийгэмлэг, ОУБ-д ажиллаж байсан төгсөгчдийн 37.9 хувь нь ажиллаж байсан салбараа өөрчилжээ. Байршлын хувьд Улаанбаатарт амьдарч байсан төгсөгчдийн 37.5 хувь нь, баруун бүсэд амьдарч байсан төгсөгчдийн 36.5 хувь нь 2018 онд ажиллаж байсан салбараа өөрчилжээ.

Хүснэгт 6.7. 2018 онд ажиллаж байсан салбар нь 2019 онд өөрчлөгдсөн эсэх, төгсөгчдийн зарим үзүүлэлтээр

Төгсөгчдийн шинж байдал (2018)	2018 онд ажилласан салбараа өөрчилсөн эсэх		Бүгд
	Тийм	Үгүй	
Хүйс			
Эрэгтэй	61.8	38.2	100.0
Эмэгтэй	68.8	31.2	100.0
ААНБ-ын төрөл			
Дотоодын/гадаадын/хамтарсан хөрөнгө оруулалттай компани	62.7	37.3	100.0
Төрийн захиргаа, үйлчилгээний байгууллага	79.6	20.4	100.0
Хувиараа хөдөлмөр эрхлэгч	65.1	34.9	100.0
Төрийн өмчит үйлдвэр	53.4	46.6	100.0
ТББ, тусгай сан, нийгэмлэг, ОУБ, бусад	62.1	37.9	100.0

Төгсөгчдийн 65.3 хувь нь ажиллаж байсан салбараа өөрчлөөгүй бол, 34.7 хувь нь салбарын шилжилт хийсэн байна. Харин 2018 онд хөдөлмөр эрхэлж байсан төгсөгчдийн салбарын шиижилт хөдөлгөөнийг харахад санхүү болон даатгалын үйл ажиллагаа, төрийн удирдлага, батлан хамгаалах үйл ажиллагаа, албан журмын нийгмийн хамгаалал, боловсрол, хүний эрүүл мэнд ба нийгмийн халамж, тээвэр ба агуулахын үйл ажиллагаа, уул уурхайн салбарт ажиллаж байсан төгсөгчид тухайн салбартаа 70-с дээш хувь нь салбараа өөрчлөөгүй ажилласаар байна. Харин ус хангамж, бохир ус зайлуулах систем, хог хаягдлын менежмент, цэвэрлэх ҮА, мэргэжлийн, шинжлэх ухааны, техникийн үйл ажиллагаа, үйлчилгээний бусад үйл ажиллагааны салбарт ажиллаж байсан төгсөгчдийн 61.4-81.1 хувь нь ажиллаж байсан салбараа өөрчилсөн нь хамгийн өндөр дүн байна.

Зураг 6.8. 2018 онд ажиллаж байсан салбараа 2019 онд өөрчилсөн эсэх, ЭЗҮА-ны салбараар

Хэмжих нэгж: хувь

2018 онд үл хөдлөх хөрөнгийн үйл ажилллагааны салбарт ажиллаж байсан төгсөгчдийн 35.9 хувь нь худалдааны салбарт, мэргэжлийн, шинжлэх ухааны, техникийн үйл ажиллагааны салбарт ажиллаж байсан төгсөгчдийн 23.3 хувь нь, ОУ-ын байгууллага, суурин төлөөлөгчийн үйл ажиллагааны салбарт ажиллаж байсан төгсөгчдийн 25.4 хувь нь төрийн удирдлага, батлан хамгаалах үйл ажиллагаа, албан журмын нийгмийн хамгаалалын салбарт, худалдааны салбарт ажиллаж байсан төгсөгчдийн 17.4 хувь нь боловсруулах үйлдвэрлэлийн салбарт ажиллаж байгаа нь бусад салбаруудтай харьцуулахад нэг салбарруу хамгийн олноор орсон салбарууд байна.

2018, 2019 оны цалинг харьцуулахад нийт төгсөгчдийн 11.8 хувь нь цалин хэвээр байгаа бол 69.4 хувь нь өссөн, 18.8 хувь нь цалин буурсан байна. Харин сургуулийн төрлөөр нь харахад ИДС төгсөгчдийн 71.0 хувь нь, МБСБ төгсөгчдийн 66.1 хувь нь цалин нь өссөн гэжээ.

Зураг 6.9. 2018 оноос цалин, орлого нь өөрчлөгдсөн байдал, сургуулийн төрөл, хувиар

2018, 2019 онд хөдөлмөр эрхэлж байсан эмэгтэй төгсөгчдийн 14.0 хувь нь цалин хэвээр, 69.0 хувь нь өссөн, 17.0 хувь нь цалин нь буурсан гэжээ. Мөн авч байсан цалингийн

өөрчлөлтийг байршлаар нь харахад улаанбаатар амьдарч байсан төгсөгчдийн 71.2 хувь нь цалин өссөн, баруун бүсэд амьдарч байсан төгсөгчдийн 26.1 хувь нь цалин буурчээ.

Сүүлийн 2 жилд мэргэжлийн дагуу хөдөлмөр эрхлэх байдалд гарсан өөрчлөлтийг харахад МБСБ төгсөгчдийн 49.4 хувь нь, ИДС төгсөгчдийн 64.0 хувь нь мэргэжлийн хөдөлмөр эрхэлсэн хэвээр, МБСБ төгсөгчдийн 25.0 хувь нь, ИДС төгсөгчдийн 13.9 хувь нь мэргэжлийн бус хөдөлмөр эрхэлсэн хэвээр байгаагаа илэрхийлжээ.

Зураг 6.10. Мэргэжлийн дагуу хөдөлмөр эрхлэлтэд гарсан өөрчлөлт, сургуулийн төрлөөр

Хэмжих нэгж: хувь

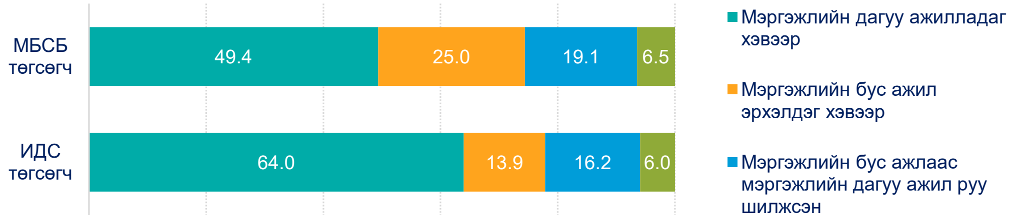

Сүүлийн 2 жилд мэргэжлийн дагуу хөдөлмөр эрхлэх байдалд гарсан өөрчлөлтийг хүйсээр харахад эмэгтэй төгсөгчдийн 63.2 хувь, эрэгтэй төгсөгчдийн 55.3 хувь нь мэргэжлийн дагуу ажил эрхэлсэн хэвээр байна. Хөдөлмөр эрхэлж байгаа эрэгтэй төгсөгчдийн 19.0 хувь нь мэргэжлийн бус хөдөлмөр эрхэлсэн хэвээр, 18.7 хувь нь мэргэжлийн бус ажлаас мэргэжлийн ажилруу шилжсэн бол, 7.0 хувь нь мэргэжлийн дагуу ажлаас мэргэжлийн бус ажил хийх болжээ.

2018-2019 оны мэргэжлийн дагуу ажиллах байдлыг тодруулахад анагаах ухааны мэргэжлийн чиглэлээр төгсөгчдийн 82.5 хувь нь, мал эмнэлгийн мэргэжлийн чиглэлээр төгсөгчдийн 81.3 хувь нь мэргэжлээрээ ажилласан хэвээрээ байна.

Хамгийн олноор мэргэжлийн бус ажил эрхэлсэн хэвээр байгаа нь байгаль хамгаалал, ХАА-н мэргэжлийн чиглэлээр төгсөгчид байна. Мөн бусдаасаа илүү мэргэжлийн ажилруу шилжсэн нь байгаль хамгаалал, математик, статистикийн мэргэжлээр төгсөгчид байна.

Зураг 6.11. Ажил ба мэргэжлийн нийцлийн 2018-2019 онд гарсан өөрчлөлт, ИДС-ийн мэргэжлийн чиглэлээр

Хэмжих нэгж: хувь

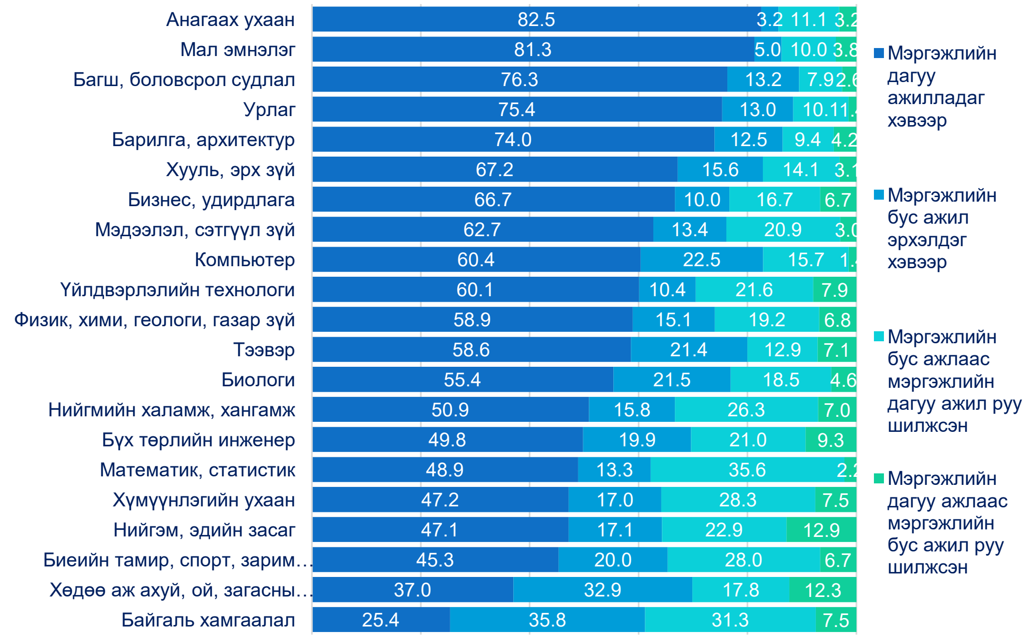

Харин 2018, 2019 онд МБСБ төгсөгчдийн мэргэжлийн дагуу ажиллах байдалд гарсан өөрчлөлтийг тодруулахад эрүүл мэндийн салбарын мэргэжлийн чиглэлээр төгсөгчдийн 94.6 хувь нь, эрчим хүчний салбарын мэргэжлээр төгсөгчдийн 71.0 хувь нь 2 жилийн хугацаанд мэргэжлээрээ хөдөлмөр эрхэлсэн хэвээрээ байна. Харин барилгын салбарын мэргэжлийн чиглэлээр төгсөгчдийн 33.1 хувь нь, мэдээллийн технологийн салбарын мэргэжлийн чиглэлээр төгсөгчдийн 32.9 хувь нь, уул уурхайн салбарын мэргэжлээр төгсөгчдийн 31.8 хувь нь, үйлчилгээний салбарын мэргэжлийн чиглэлээр төгсөгчдийн 30.1 хувь нь мэргэжлийн бус хөдөлмөр эрхэлсэн хэвээрээ байна. 2019 онд мэргэжлийн бус ажлаас мэргэжлийн ажилруу хамгийн их шилжсэн мэргэжлийн чиглэл нь боловсрол, тээвэр, соёл урлаг, санхүү, бизнес, худалдааны салбарын мэргэжлийн чиглэлээр төгсөгчид бол боловсролын мэргэжлийн чиглэлээр төгсөгчдийн 42.5 хувь нь, ХАА-н мэргэжлийн чиглэлээр төгсөгчдийн 24.8 хувь нь мэргэжлийн дагуу ажлаас мэргэжлийн бус ажил руу шилжсэн байна.

Зураг 6.12. Ажил ба мэргэжлийн нийцлийн 2018-2019 онд гарсан өөрчлөлт, МБСБ-ын мэргэжлийн чиглэлээр

Хэмжих нэгж: хувь

2018 онд гэрээтэй ажиллаж байсан төгсөчдийн 93.5 хувь нь гэрээтэй ажилласан хэвээр байгаа бол 6.5 хувь нь гэрээгүй төлөврүү шилжжээ. Гэрээгүй ажиллаж байсан төгсөгчдийн 42.2 хувь нь гэрээгүй хэвээр, 57.8 хувь нь гэрээ байгуулан 2019 онд ажиллаж байна.

Хүснэгт 6.8. 2018, 2019 онд цалин хөлстэй ажиллах байдалд гарсан өөрчлөлт, хувиар

Гэрээ байгуулан ажиллаж байгаа эсэх		2019 он				
		Гэрээтэй ажилласан хэвээр	Гэрээгүй ажилласан хэвээр	Гэрээгүй төлвөөс гэрээтэй төлөв рүү шилжсэн	Гэрээтэй төлвөөс гэрээгүй төлөв рүү шилжсэн	Бүгд
2018 он	Гэрээтэй	93.5	0.0	0.0	6.5	100.0
	Гэрээгүй	0.0	42.2	57.8	0.0	100.0

ДҮГНЭЛТ

Энэ удаагийн Төгсөгчдийн хөдөлмөр эрхлэлтийн судалгаа нь 2015-2016 онд их, дээд болон мэргэжлийн боловсрол, сургалтын байгууллагыг дүүргэн, хөдөлмөрийн зах зээлд нийлүүлэгдсэн ажиллах хүчний талаар судалсан, панел судалгаа юм. Энэ удаагийн судалгааны тайлан нь төгсөгчдийн мэргэжил эзэмшсэнээс хойш 36 сарын хугацааг агуулсан, хөдөлмөрийн зах зээл дэх 2017-2019, 2018-2019 оны хөдөлгөөнийг харьцуулснаараа онцлог боллоо.

Төгсөгчдийн хөдөлмөрийн эрхлэлтийн түвшин 2017 онд 60.9 хувь байсан бол 2019 онд 76.5 хувь болж 15.6 пунктээр нэмэгдэхэд МБСБ төгсөгчдийн хөдөлмөр эрхлэлт 22.7 пунктээр нэмэгдсэн нь голлох нөлөөг үзүүлсэн байна. Мөн ажилгүйдэл 3.6 болж, өмнөх оноос 12.7 пунктээр буурав. Мөн энэ оны хөдөлмөр эрхлэлтийг өмнөх онтой харьцуулахад 6.3 пунктээр нэмэгдсэн бол ажилгүйдэл 8.5 пунктээр буурчээ.

Төгсөгчид хөдөлмөр эрхэлж байгаа нь чухал хэдий ч тэд сургуульд суралцаж эзэмшсэн мэргэжлээрээ ажиллаж байгаа эсэхийг тандан шинжлэсэн юм. Төгссөнөөс хойш 3 жилийн дараах байдлаар ИДС төгсөгчдийн 79.6 хувь нь хөдөлмөр эрхэлж байгаагийн 76.6 хувь нь мэргэжлээрээ хөдөлмөр эрхэлж байна. Тэднийг мэргэжлийн чиглэлээр тодруулбал анагаах ухаан, мал эмнэлэг, урлаг, математик, статистик, багш, боловсрол судлал, барилга, архитектурын чиглэлийн мэргэжил эзэмшин хөдөлмөр эрхэлж буй төгсөгчдийн мэргэжлээрх хөдөлмөр эрхлэлт өндөр байна. Харин ХАА, байгаль хамгаалал, нийгмийн халамж, хангамж, хүмүүнлэгийн ухаан чиглэлээр мэргэжил эзэмшин хөдөлмөр эрхэлж буй төгсөгчдийн мэргэжлээрх хөдөлмөр эрхлэлт хамгийн бага байна. 2017, 2019 онд хамгийн ихээр мэргэжлийн бус хийсэн хэвээр болон мэргэжлийн бус ажилруу шилжсэн мэргэжлийн чиглэл нь ХАА, байгаль хамгаалал, биологи, нийгэм, эдийн засаг мэргэжлийн чиглэлээр төгсөгчид байна.

МБСБ төгсөгчдийн 71.6 хувь нь хөдөлмөр эрхэлж байгаагийн 62.0 хувь нь мэргэжлээрээ хөдөлмөр эрхэлж байна. Эрүүл мэнд, эрчим хүч, аж үйлдвэрийн салбарын мэргэжил эзэмшин хөдөлмөр эрхэлж буй төгсөгчдийн мэргэжлээрээ ажиллаж байгаа нь бусад мэргэжлийн чиглэлтэй харьцуулахад хамгийн өндөр байна. 2017-2019 онд МБСБ-ын боловсрол, ХАА, мэдээллийн технологийн мэргэжлийн чиглэлээр төгсөгчид бусад мэргэжлийн чиглэлээр төгсөгчидтэй харьцуулахад хамгийн их мэргэжлийн бус ажил хийж байна.

Төгсөгчдийн ажлын өдөр хэвийн хэмжээнд байгаа боловч ажлын цаг нь ердийн горимоос илүү байна. 2017, 2019 онд хөдөлмөр эрхэлж байгаа төгсөгчдийн 76.7 хувь нь цалин өссөн, 16.8 хувь нь цалин буурсан байна.

Хөдөлмөр эрхэлж буй МБСБ төгсөгчдийн 30 гаруй хувь нь ямар нэг гэрээ байгуулаагүй ажиллаж байна. ХАА салбарт хөдөлмөр эрхэлж буй төгсөгчдийн 74.6 хувь нь, үйлчилгээний салбарт хөдөлмөр эрхэлж буй төгсөгчдийн 57.8 хувь нь гэрээгүй ажиллаж байгаа нь хамгийн өндөр үзүүлэлт байна. Ус хангамж, бохир зайлуулах систем, хог хаягдлын менежмент, оу-ын байгууллага, суурин төлөөлөгчийн үйл ажиллагаа, үл хөдлөх хөрөнгийн үйл ажилллагааны салбарт хөдөлмөр эрхэлж буй төгсөгчид бүгд гэрээ байгуулан ажиллаж байна.

Төгсөгчдийн 28.6 хувьд нь боловсролын үл нийцлээс хамаарсан бэрхшээл байна. Энэ нь өмнөх онтой харьцуулахад 2.6 пунктээр нэмэгдсэн дүн юм. Сургууль төгссөнөөс хойш гурван жилийн дараах байдлаар хөдөлмөр эрхэлж буй төгсөгчдөд багаар ажиллах, цаг ашиглах, харилцааны, зохион байгуулах, шийдвэр гаргах зэрэг зөөлөн ур чадварууд хамгийн ихээр дутагджээ. 3 жилийн хугацаанд төгсөгчдөд гадаад хэлний, компьютерийн, бичиг баримт боловсрулах, мэргэжлийн мэдлэг, чадвар илүү дутагдсан байна.

Нийт төгсөгчдийн 19.9 хувь нь ажиллах хүчнээс гадуур буюу эдийн засгийн идэвхгүй төлөвт байна. Ажиллах хүчнээс гадуурх төгсөгчдийн ирэх 14 хоногт бэлэн бус байгаа нь гэр

бүлийн болон суралцаж байсан, сургалтад хамрагдаж байгаа, өвчтөн, хөгжлийн бэрхшээлтэй зэрэг түлхүү шалтгаантай байна.

Ажиллах хүчнээс гадуурх буюу эдийн засгийн идэвхгүй байдлын шалтгаан олон байгаа хэдий ч төгсөгчид, нөхөн үржихүйн насны онцлогоос хамаарч хүүхэд төрүүлэх, асрах, сурах, өөрийгөө хөгжүүлэх хүсэл эрмэлзлэлийн үүднээс дахин суралцах зэрэг хувийн шалтгааны улмаас хөдөлмөрийн зах зээлд оролцоход тодорхой хязгаарлалтууд үүсдэг болохыг салгаж ойлгох нь зүйтэй юм.

Ажиллах хүчнээс гадуурх буюу эдийн засгийн идэвхгүй байгаа төгсөгчдийн 22.9 хувь нь цалин хөлстэй хөдөлмөр эрхлэхийг сонирхож байгаа боломжит ажиллах хүч байна. Нийт боломжит ажиллах хүчний 12.7 хувь нь ажил хайгаад залхсан, ажлын байр байхгүй гэж бодож байгаа, ур чадварт тохирох ажил байхгүй, туршлага байхгүй, ажил олгогчдын зүгээс хэтэрхий залуу гэж үздэгийн улмаас итгэл алдарсан ажил хайгч байна. Эдгээр төгсөгчдийг идэвхжүүлэх, ажиллах хүч болгох бодлого хэрэгтэй байна.

2019 оны үр дүнг панелийн эхний жилтэй харьцуулахад төгсөгчдийн хөдөлмөр эрхлэлт 15.6 пунктээр өссөн, ажилгүйдлийн түвшин 12.7 пунктээр буурсан бөгөөд нийт төгсөгчдийн 86.7 хувь нь 2017, 2019 онд ямар нэгэн байдлаар ажил эрхэлсэн ба тэдний зарим нь судалгаа авах 2 жилд хоёуланд ажилтай байсан, зарим нь аль нэг жилд нь л ажиллаж бусад үед нь ажилгүй юмуу эдийн засгийн идэвхгүй төлөв хооронд шилжиж байсан байна. Мөн төгсөгчдийн 18.5 хувь нь 2017, 2019 онд ямар нэг байдлаар ажилгүйдэлд өртсөн ба зарим нь тухайн 2 жилд ажилгүй байсан байхад зарим нь ажилтай эсвэл эдийн засгийн идэвхгүй гэсэн төлвүүд хооронд шилжин, хөдөлгөөнтэй байсан байна.

2017 онд хөдөлмөр эрхэлж байсан 10 төгсөгч тутмын 6 салбартаа ажилласаар байгаа бол үлдсэн 4 төгсөгч нь салбараа өөрчилжээ. Хөдөлмөө эрхэлж байсан эдийн засгийн үйл ажиллагааны салбараа хамгийн өндөр хувиар өөрчилсөн нь удирдлагын болон дэмжлэг үзүүлэх үйл ажиллагаа, үл хөдлөх хөрөнгийг үйл ажиллагаа, ХАА-н салбарт ажиллаж байсан төгсөгчид байна. Салбар хоорондын шилжилт хөдөлгөөн үл хөдлөх хөрөнгийн үйл ажилллагаа, санхүү болон даатгалын үйл ажиллагаа, үйлчилгээний салбарт хамгийн их шилжилт хийгдсэн байна.

2017, 2019 онд 10 төгсөгч тутмын 6 нь мэргэжлээрээ ажилласан хэвээр буюу өөрчлөлт ороогүй бол 15.7 хувь нь мэргэжлийн бус ажил хийсэн хэвээр, 7.5 хувь нь мэргэжлийн бус ажил эрхлэх болсон байна.

Эрхэлж буй ажил, эзэмшсэн мэргэжлийн нийцлийн 2017, 2019 онд гарсан өөрчлөлтийг эзэмшсэн мэргэжлийн чиглэлээр нь харахад ИДС-ийн хувьд мал эмнэлэг, урлаг, багш боловсрол судлал, барилга, архитектур, анагаах ухаан зэрэг мэргэжлээр төгсөгчдийн 70-аас дээш хувь нь мэргэжлийн дагуу ажилласан хэвээр байгаа бол байгаль хамгаалал, ХАА, биологи мэргэжлээр төгсөгчид бусад мэргэжлийн төгсөгчидтэй харьцуулахад илүү мэргэжлийн бус ажил хийсэн хэвээр байна. Харин байгаль хамгаалал, ХАА-н мэргэжил эзэмшсэн төгсөгчдийн хувьд мэргэжлийн бус хөдөлмөр эрхэлсэн хэвээр байгаа байдал бусад төрлийн мэргэжил эзэмшсэн төгсөгчидтэй харьцуулахад өндөр байна.

САНАЛ, ЗӨВЛӨМЖ

Бид энэхүү судалгааны дүнд үндэслэн дараах зөвлөмжийг хүргэж байна.

- ✓ Гурван жилийн хугацааны туршид хөдөлмөр эрхлэлтийн түвшин сайжирсан хэдий ч эдийн засгийн идэвхийн төлөвийн шилжилт хөдөлгөөн нэлээд байна. Үүнээс харахад залуучуудыг тогтвор, суурьшилтай ажиллахад, тэдний ажлын нөхцөл байдал, цалин урамшууллыг нэмэгдүүлэхэд чиглэсэн бодлого хэрэгтэй байна.
- ✓ МБСБ-ын төгсөгчдийн ажлын байранд зуучлагдах хэлбэр, ажил хайх оролдлогын эхний алхамуудын нэгэнд амьдарч буй аймаг, дүүргийн ХХҮГ болон хөдөлмөрийн биржид хандах, бүртгүүлэх дадлыг бий болгох, сурталчлах хэрэгтэй юм. Учир нь аймаг, дүүргийн ХХҮГ, хөдөлмөрийн төвүүдэд эдгээр төгсөгчид ажиллах боломжтой ажлын байрны захиалга жил бүр нэмэгдэж байгаа юм.
- ✓ МБСБ-ын төгсөгчдийн тодорхой хувь нь хувиараа бизнес эрхэлж, жижиг, дунд үйлдвэрлэлийг хөгжүүлэх оролдлого хийдгийг хөхүүлэн, дэмжих бодлого хэрэгжүүлэх.
- ✓ Хөдөлмөр эрхэлж буй төгсөгчдөд мэргэжлийн онолын мэдлэгээс гадна гадаад хэл, компьютерын мэдлэг, баримт бичиг боловсруулах чадвар гол бэрхшээл байгаад анхаарч, энэ чиглэлийн сургалтын хөтөлбөрөө баяжуулах хэрэгцээ, шаардлага байна.
- ✓ МБСБ-аар бэлтгэгдэж буй мэдээллийн техологи, ХАА, боловсрол, барилга, уул уурхайн үйлчилгээний чиглэлийн мэргэжлүүд нь хөдөлмөрийн зах зээлд өрсөлдөх чадвар сул, 3 жилийн хугацаанд мэргэжлээрээ хөдөлмөр эрхэлж буй байдал бага байгаа бөгөөд үүнд юу нөлөөлж буйг анхаарах, гүнзгийрүүлсэн сэдэвчилсэн судалгаа хийх хэрэгцээ байгааг анхаарах.
- ✓ Ажиллах хүчнээс гадуурх буюу эдийн засгийн идэвхгүй байгаа төгсөгчдийн 22.9 хувь нь боломжит ажиллах хүч байгаад анхааран, төгсөгчдийн хөдөлмөр эрхлэлтийг идэвхжүүлэх бодлого шаардлагатай байна.
- ✓ Ажилгүй МБСБ төгсөгчдийн дийлэнх нь орон нутагт байгаа бөгөөд тус бүс нутагт ажлын байрны хүртээмж төдийлөн сайн биш байгаад тусгайлан анхаарах.
- ✓ Хөдөө аж ахуй болон үйлчилгээний салбарт ажиллаж байгаа төгсөгчдийн гэрээ байгуулан ажиллах байдлыг нэмэгдүүлэх үүднээс энэ чиглэлийн суралцагчдын хөдөлмөрийн эрх зүйн мэдлэгийг дээшлүүлэх, ач холбогдлыг таниулахад анхаарах шаардлагатай.

ХАВСРАЛТ

Хавсралт хүснэгт 1. ИДС төгсөгчдийн хөдөлмөр эрхлэлтийн үзүүлэлтүүд

Үзүүлэлт	Дундаж	Стандарт алдаа	95% итгэх интервал		Вариацийн коэфф	Алдааны хязгаар
			Доод	Дээд		
Хөдөлмөр эрхлэлтийн түвшин	76.5	0.200	76.1	76.9	0.261	0.400
Их дээд сургууль	79.6	0.243	79.1	80.1	0.305	0.485
МБСБ төгсөгч	71.6	0.342	70.9	72.3	0.478	0.685
Ажилгүй төгсөгчдийн эзлэх хувь	3.2	0.083	3.1	3.4	2.580	0.167
Их дээд сургууль	2.4	0.092	2.2	2.6	3.828	0.184
МБСБ төгсөгч	4.5	0.158	4.2	4.9	3.482	0.316
Эдийн засгийн идэвхгүй байдал	20.3	0.190	19.9	20.6	0.936	0.379
Их дээд сургууль	18.0	0.231	17.6	18.5	1.283	0.462
МБСБ төгсөгч	23.8	0.324	23.2	24.5	1.358	0.647

Хавсралт хүснэгт 2. ИДС төгсөгчдийн хөдөлмөр эрхлэлтийн түвшин, эзэмшсэн мэргэжлийн чиглэлээр

Үзүүлэлт	Дундаж	Стандарт алдаа	95% итгэх интервал		Вариацийн коэфф	Алдааны хязгаар
			Доод	Дээд		
Багш, боловсрол судлал	80.3	0.606	79.1	81.6	0.008	1.212
Урлаг	82.7	1.643	79.4	86.0	0.020	3.286
Хүмүүнлэгийн ухаан	75.8	1.339	73.1	78.4	0.018	2.678
Нийгэм, эдийн засаг	87.8	0.910	85.9	89.6	0.010	1.821
Мэдээлэл, сэтгүүл зүй	89.5	1.525	86.5	92.6	0.017	3.050
Бизнес удирдлага	71.9	0.543	70.8	73.0	0.008	1.086
Хууль, эрх зүй	85.9	0.982	83.9	87.8	0.011	1.964
Биологи	83.5	2.839	77.8	89.2	0.034	5.679
Физик, хими, геологи, газар зүй	88.1	1.324	85.4	90.7	0.015	2.647
Математик, статистик*	87.9	-	-	-	-	-
Компьютер	81.7	1.431	78.9	84.6	0.018	2.863
Бүх төрлийн инженер	82.8	0.736	81.3	84.2	0.009	1.472
Үйлдвэрлэлийн технологи	85.6	0.877	83.8	87.3	0.010	1.755
Барилга, архитектур	91.2	0.859	89.5	92.9	0.009	1.718
Хөдөө аж ахуй, ой, загасны аж ахуй	83.9	1.312	81.3	86.5	0.016	2.623
Мал эмнэлэг	86.6	2.635	81.3	91.8	0.030	5.271
Анагаах ухаан	74.3	0.818	72.7	76.0	0.011	1.637
Нийгмийн халамж, хангамж	72.4	2.262	67.9	76.9	0.031	4.523
Биеийн тамир, спорт, зарим төрлийн үйлчилгээ	84.1	1.911	80.3	87.9	0.023	3.822
Тээвэр	88.6	2.316	84.0	93.3	0.026	4.631
Байгаль хамгаалал	78.9	2.336	74.2	83.6	0.030	4.671

* Нэлэнхүй хамралттай тул түүврийн алдаа тооцогдохгүй

Хавсралт хүснэгт 3 ИДС төгсөгчдийн ажилгүйдэл, эзэмшсэн мэргэжлийн чиглэлээр

Үзүүлэлт	Дундаж	Стандарт алдаа	95% итгэх интервал		Вариацийн коэфф	Алдааны хязгаар
			Доод	Дээд		
Багш, боловсрол судлал	2.6	0.241	2.1	3.0	0.094	0.482
Урлаг	1.8	0.581	0.7	3.0	0.319	1.162
Хүмүүнлэгийн ухаан	3.0	0.536	2.0	4.1	0.177	1.071
Нийгэм, эдийн засаг	1.0	0.279	0.5	1.6	0.274	0.558
Мэдээлэл, сэтгүүл зүй	1.9	0.681	0.5	3.3	0.357	1.361
Бизнес, удирдлага	1.8	0.159	1.4	2.1	0.090	0.317
Хууль, эрх зүй	4.0	0.555	2.9	5.2	0.137	1.110
Биологи	0.0	0.0	0.0	0.0		0.0
Физик, хими, геологи, газар зүй	2.8	0.668	1.4	4.1	0.243	1.336
Математик, статистик*	1.5	-	-	-	-	-
Компьютер	2.9	0.620	1.6	4.1	0.215	1.240
Бүх төрлийн инженер	2.6	0.309	2.0	3.2	0.120	0.619
Үйлдвэрлэлийн технологи	1.8	0.332	1.1	2.5	0.184	0.665
Барилга, архитектур	0.9	0.283	0.3	1.4	0.323	0.566
Хөдөө аж ахуй, ой, загасны аж ахуй	0.8	0.327	0.2	1.5	0.386	0.654
Мал эмнэлэг	2.5	1.211	0.1	4.9	0.480	2.422
Анагаах ухаан	4.4	0.385	3.7	5.2	0.087	0.771
Нийгмийн халамж, хангамж	5.2	1.121	2.9	7.4	0.217	2.241
Биеийн тамир, спорт, зарим төрлийн үйлчилгээ	2.8	0.863	1.1	4.5	0.308	1.726
Тээвэр	2.3	1.087	0.1	4.4	0.478	2.175
Байгаль хамгаалал	1.8	0.768	0.3	3.4	0.419	1.536

* Нэлэнхүй хамралттай тул түүврийн алдаа тооцогдохгүй

Хавсралт хүснэгт 4. ИДС төгсөгчдийн эдийн засгийн идэвхгүй байдлын түвшин, эзэмшсэн мэргэжлийн чиглэлээр

Үзүүлэлт	Дундаж	Стандарт алдаа	95% итгэх интервал		Вариацийн коэфф	Алдааны хязгаар
			Доод	Дээд		
Багш, боловсрол судлал	17.1	0.574	15.9	18.2	0.034	1.148
Урлаг	15.5	1.571	12.3	18.6	0.102	3.143
Хүмүүнлэгийн ухаан	21.2	1.277	18.7	23.8	0.060	2.555
Нийгэм, эдийн засаг	11.2	0.877	9.5	13.0	0.078	1.754
Мэдээлэл, сэтгүүл зүй	8.6	1.394	5.8	11.4	0.163	2.788
Бизнес, удирдлага	26.3	0.532	25.3	27.4	0.020	1.064
Хууль, эрх зүй	10.1	0.849	8.4	11.8	0.084	1.699
Биологи	16.5	2.839	10.8	22.2	0.172	5.679
Физик, хими, геологи, газар зүй	9.2	1.179	6.8	11.5	0.128	2.358
Математик, статистик*	10.6	-	-	-	-	-
Компьютер	15.4	1.337	12.7	18.1	0.087	2.673
Бүх төрлийн инженер	14.7	0.689	13.3	16.0	0.047	1.378
Үйлдвэрлэлийн технологи	12.6	0.829	11.0	14.3	0.066	1.659
Барилга, архитектур	7.9	0.819	6.3	9.5	0.104	1.638
Хөдөө аж ахуй, ой, загасны аж ахуй	15.3	1.283	12.7	17.8	0.084	2.566
Мал эмнэлэг	10.9	2.410	6.1	15.7	0.221	4.820
Анагаах ухаан	21.2	0.766	19.7	22.8	0.036	1.533
Нийгмийн халамж, хангамж	22.4	2.110	18.2	26.6	0.094	4.220
Биеийн тамир, спорт, зарим төрлийн үйлчилгээ	13.1	1.763	9.6	16.6	0.135	3.525
Тээвэр	9.1	2.098	4.9	13.3	0.231	4.195
Байгаль хамгаалал	19.3	2.258	14.8	23.8	0.117	4.515

* Нэлэнхүй хамралттай тул түүврийн алдаа тооцогдохгүй

Хавсралт хүснэгт 5. МБСБ төгсөгчдийн хөдөлмөр эрхлэлтийн түвшин, эзэмшсэн мэргэжлийн чиглэлээр

Үзүүлэлт	Дундаж	Стандарт алдаа	95% итгэх интервал		Вариацийн коэфф	Алдааны хязгаар
			Доод	Дээд		
Боловсролын салбар*	78.2	-	-	-	-	-
Соёл урлагийн салбар	67.2	2.087	63.1	71.4	0.031	4.2
Санхүү, бизнес, худалдааны салбар	71.4	2.775	65.9	77.0	0.039	5.5
Мэдээллийн технологийн салбар	63.8	1.745	60.3	67.3	0.027	3.5
Байгаль орчин, аялал жуулчлалын салбар	60.6	1.833	56.9	64.2	0.030	3.7
Барилгын салбар	79.4	0.612	78.2	80.6	0.008	1.2
Тээврийн салбар	78.8	0.939	76.9	80.7	0.012	1.9
Эрчим хүчний салбар*	74.1	-	-	-	-	-
Уул уурхайн салбар	83.0	0.978	81.0	84.9	0.012	2.0
Хөдөө аж ахуйн салбар	62.0	1.773	58.5	65.6	0.029	3.5
Аж үйлдвэрийн салбар	64.2	0.702	62.8	65.6	0.011	1.4
Үйлчилгээний салбар	63.0	1.573	59.9	66.2	0.025	3.1
Эрүүл мэндийн салбар	73.2	1.512	70.2	76.2	0.021	3.0

* Нэлэнхүй хамралттай тул түүврийн алдаа тооцогдохгүй

Хавсралт хүснэгт 6. МБСБ төгсөгчдийн ажилгүйдэл, эзэмшсэн мэргэжлийн чиглэлээр

Үзүүлэлт	Дундаж	Стандарт алдаа	95% итгэх интервал		Вариацийн коэфф	Алдааны хязгаар
			Доод	Дээд		
Боловсролын салбар*	0.0	-	-	-	-	-
Соёл урлагийн салбар	7.5	1.170	5.1	9.8	0.156	2.3
Санхүү, бизнес, худалдааны салбар	7.0	1.568	3.9	10.1	0.224	3.1
Мэдээллийн технологийн салбар	8.7	1.023	6.7	10.7	0.118	2.0
Байгаль орчин, аялал жуулчлалын салбар	7.3	0.977	5.4	9.3	0.133	2.0
Барилгын салбар	3.5	0.278	2.9	4.0	0.080	0.6
Тээврийн салбар	2.2	0.339	1.6	2.9	0.152	0.7
Эрчим хүчний салбар*	7.2	-	-	-	-	-
Уул уурхайн салбар	1.8	0.346	1.1	2.5	0.192	0.7
Хөдөө аж ахуйн салбар	4.8	0.779	3.2	6.3	0.163	1.6
Аж үйлдвэрийн салбар	5.5	0.335	4.9	6.2	0.061	0.7
Үйлчилгээний салбар	6.6	0.811	5.0	8.3	0.122	1.6
Эрүүл мэндийн салбар	3.3	0.612	2.1	4.5	0.184	1.2

* Нэлэнхүй хамралттай тул түүврийн алдаа тооцогдохгүй

Хавсралт хүснэгт 7. МБСБ төгсөгчдийн эдийн засгийн идэвхгүй байдлын түвшин, эзэмшсэн мэргэжлийн чиглэлээр

Үзүүлэлт	Дундаж	Стандарт алдаа	95% итгэх интервал		Вариацийн коэфф	Алдааны хязгаар
			Доод	Дээд		
Боловсролын салбар*	21.8	-	-	-	-	-
Соёл урлагийн салбар	25.3	1.932	21.4	29.1	0.076	3.9
Санхүү, бизнес, худалдааны салбар	21.6	2.526	16.5	26.6	0.117	5.1
Мэдээллийн технологийн салбар	27.5	1.621	24.3	30.8	0.059	3.2
Байгаль орчин, аялал жуулчлалын салбар	32.1	1.751	28.6	35.6	0.055	3.5
Барилгын салбар	17.1	0.570	16.0	18.2	0.033	1.1
Тээврийн салбар	19.0	0.900	17.2	20.8	0.047	1.8
Эрчим хүчний салбар*	18.7	-	-	-	-	-
Уул уурхайн салбар	15.2	0.935	13.4	17.1	0.061	1.9
Хөдөө аж ахуйн салбар	33.2	1.720	29.7	36.6	0.052	3.4
Аж үйлдвэрийн салбар	30.3	0.673	29.0	31.7	0.022	1.3
Үйлчилгээний салбар	30.3	1.498	27.3	33.3	0.049	3.0
Эрүүл мэндийн салбар	23.5	1.447	20.6	26.4	0.062	2.9

* Нэлэнхүй хамралттай тул түүврийн алдаа тооцогдохгүй

Хавсралт хүснэгт 8. 1 жилийн хугацаанд эдийн засгийн идэвхэд өөрчлөлт орсон байдал, ажилдаа сэтгэл ханамжтай байсан эсэх

2017 онд ААНБ-д хийж байсан ажилдаа сэтгэл ханамжтай байсан эсэх	2019 онд ЭЗИ-р гарсан өөрчлөлт			Бүгд
	Ажилтай хэвээр	Ажилгүй болсон	ЭЗ идэвхгүй болсон	
Цалингийн талаарх сэтгэл ханамж				
Огт хангалуун бус	84.0	2.2	13.8	100.0
Хангалуун бус	86.6	1.1	12.3	100.0
Хангалуун	81.6	2.1	16.3	100.0
Маш хангалуун	84.9	0.1	15.1	100.0
Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн талаарх сэтгэл ханамж				
Огт хангалуун бус	79.4	2.4	18.2	100.0
Хангалуун бус	88.4	1.7	9.9	100.0
Хангалуун	82.3	1.3	16.5	100.0
Маш хангалуун	86.7	3.2	10.0	100.0
Хариуцаж буй ажил үүргийн талаарх сэтгэл ханамж				
Огт хангалуун бус	83.9	0.0	16.1	100.0
Хангалуун бус	79.8	2.9	17.3	100.0
Хангалуун	82.7	1.2	16.0	100.0
Маш хангалуун	89.2	3.1	7.6	100.0
Ажлын орчны талаарх сэтгэл ханамж				
Огт хангалуун бус	88.5	3.5	7.9	100.0
Хангалуун бус	82.7	2.0	15.3	100.0
Хангалуун	82.9	1.5	15.6	100.0
Маш хангалуун	86.7	1.7	11.6	100.0
Ажил, амралтын цагийн талаарх сэтгэл ханамж				
Огт хангалуун бус	88.7	1.3	10.0	100.0
Хангалуун бус	85.4	0.5	14.1	100.0
Хангалуун	82.3	2.1	15.7	100.0
Маш хангалуун	88.0	0.8	11.3	100.0
Өсөн хөгжих боломжийн талаарх сэтгэл ханамж				
Огт хангалуун бус	85.6	0.5	13.8	100.0
Хангалуун бус	80.3	0.8	19.0	100.0
Хангалуун	82.9	1.6	15.4	100.0
Маш хангалуун	89.5	2.6	8.0	100.0
Ажлын байрны хангамжийн талаарх сэтгэл ханамж				
Огт хангалуун бус	86.8	0.6	12.6	100.0
Хангалуун бус	81.6	0.6	17.8	100.0
Хангалуун	82.4	1.7	15.8	100.0
Маш хангалуун	89.7	2.0	8.3	100.0
Хүний нөөцийн менежментийн талаарх сэтгэл ханамж				
Огт хангалуун бус	90.3	0.0	9.7	100.0
Хангалуун бус	83.4	1.5	15.1	100.0
Хангалуун	82.3	1.6	16.1	100.0
Маш хангалуун	90.6	2.1	7.2	100.0
Ажил мэргэжлийн үнэлэмжийн талаарх сэтгэл ханамж				
Огт хангалуун бус	96.4	0.7	3.0	100.0
Хангалуун бус	78.8	0.6	20.6	100.0
Хангалуун	82.9	1.8	15.3	100.0
Маш хангалуун	90.4	1.5	8.0	100.0
Байгууллагын нэр хүндийн талаарх сэтгэл ханамж				
Огт хангалуун бус	100.0	0.0	0.0	100.0
Хангалуун бус	76.9	0.4	22.8	100.0
Хангалуун	82.3	1.6	16.1	100.0
Маш хангалуун	88.3	2.0	9.7	100.0

Хавсралт хүснэгт 9. 1 жилийн хугацаанд эдийн засгийн идэвхэд өөрчлөлт орсон байдал, ажилдаа сэтгэл ханамжтай байсан эсэх

2018 онд ААНБ-д хийж байсан ажилдаа сэтгэл ханамжтай байсан эсэх	ЭЗИ-д 1 жилийн дараа өөрчлөлт гарсан байдал			Бүгд
	Ажилтай хэвээр	Ажилгүй болсон	Э.З идэвхгүй болсон	
Цалингийн талаарх сэтгэл ханамж				
Огт хангалуун бус	73.4	2.3	24.4	100.0
Хангалуун бус	87.7	2.3	10.0	100.0
Хангалуун	85.8	1.6	12.5	100.0
Маш хангалуун	94.4	0.5	5.1	100.0
Хөдөлмөрийн аюулгүй байдал, эрүүл ахуйн талаарх сэтгэл ханамж				
Огт хангалуун бус	66.2	4.9	28.9	100.0
Хангалуун бус	86.2	2.1	11.7	100.0
Хангалуун	86.6	1.7	11.6	100.0
Маш хангалуун	87.6	1.6	10.8	100.0
Хариуцаж буй ажил үүргийн талаарх сэтгэл ханамж				
Огт хангалуун бус	38.6	0.0	61.4	100.0
Хангалуун бус	81.1	0.9	18.0	100.0
Хангалуун	87.2	1.9	10.9	100.0
Маш хангалуун	85.0	1.6	13.4	100.0
Ажлын орчны талаарх сэтгэл ханамж				
Огт хангалуун бус	59.5	0.0	40.5	100.0
Хангалуун бус	82.4	3.0	14.6	100.0
Хангалуун	87.6	1.7	10.7	100.0
Маш хангалуун	85.4	1.4	13.2	100.0
Ажил, амралтын цагийн талаарх сэтгэл ханамж				
Огт хангалуун бус	75.5	3.7	20.8	100.0
Хангалуун бус	80.7	1.9	17.4	100.0
Хангалуун	88.7	1.7	9.6	100.0
Маш хангалуун	84.3	2.0	13.7	100.0
Өсөн хөгжих боломжийн талаарх сэтгэл ханамж				
Огт хангалуун бус	88.2	1.7	10.1	100.0
Хангалуун бус	84.9	3.4	11.7	100.0
Хангалуун	87.2	1.2	11.6	100.0
Маш хангалуун	86.0	2.3	11.7	100.0
Ажлын байрны хангамжийн талаарх сэтгэл ханамж				
Огт хангалуун бус	82.2	0.0	17.8	100.0
Хангалуун бус	79.8	2.0	18.2	100.0
Хангалуун	87.8	1.6	10.6	100.0
Маш хангалуун	89.2	3.1	7.6	100.0
Хүний нөөцийн менежментийн талаарх сэтгэл ханамж				
Огт хангалуун бус	90.2	0.0	9.8	100.0
Хангалуун бус	82.2	2.9	14.9	100.0
Хангалуун	87.3	1.4	11.3	100.0
Маш хангалуун	91.0	3.0	6.0	100.0
Ажил мэргэжлийн үнэлэмжийн талаарх сэтгэл ханамж				
Огт хангалуун бус	75.2	0.0	24.8	100.0
Хангалуун бус	85.6	2.0	12.4	100.0
Хангалуун	87.0	1.5	11.5	100.0
Маш хангалуун	85.3	4.3	10.5	100.0
Байгууллагын нэр хүндийн талаарх сэтгэл ханамж				
Огт хангалуун бус	52.2	10.1	37.8	100.0
Хангалуун бус	81.6	2.1	16.3	100.0
Хангалуун	87.1	1.7	11.2	100.0
Маш хангалуун	86.5	2.0	11.5	100.0

Хавсралт хүснэгт 10. ИДС төгсөгчдийн дутагдаж буй ерөнхий ур чадвар, эзэмшсэн мэргэжлийн чиглэлээр

Мэргэжлийн чиглэл	Асуудал шийдвэрлэх чадвар	Шуун тунгаах чадвар	Шийдвэр гаргах чадвар	Багаар ажиллах чадвар	Харилцааны ур чадвар	Өөрчлөлтөд дасан зохицох чадвар	Цаг ашиглах чадвар	Бие даан ажиллах	Бичих чадвар	Ярианы чадвар	Зохион байгуулах	Тасралтгүй суралцах чадвар	Бусад	Бүгд
Багш, боловсрол судлал	8.5	4.5	9.7	18.2	9.7	4.5	9.7	6.3	2.8	6.8	8.5	6.3	4.5	100.0
Урлаг	2.5	3.1	4.3	14.3	9.3	5.0	12.4	9.9	6.8	9.9	5.6	6.2	10.6	100.0
Хүмүүнлэгийн ухаан	6.9	4.6	10.8	10.8	12.3	3.8	9.2	4.6	3.1	7.7	10.8	6.2	9.2	100.0
Нийгэм, эдийн засаг	10.3	5.7	12.0	13.7	12.0	3.4	12.0	5.7	3.4	4.6	6.3	6.3	4.6	100.0
Мэдээлэл, сэтгүүл зүй	7.3	3.4	6.8	14.7	11.9	4.0	6.8	7.3	6.8	6.2	9.0	5.1	10.7	100.0
Бизнес, удирдлага	6.5	2.4	12.9	12.4	10.0	3.5	13.5	4.7	5.3	7.1	10.6	7.1	4.1	100.0
Хууль, эрх зүй	7.8	2.6	11.1	15.7	10.5	3.9	9.8	6.5	4.6	11.1	5.9	4.6	5.9	100.0
Биологи	7.5	4.6	8.1	13.9	16.2	5.2	9.2	8.7	4.0	8.7	8.1	4.6	1.2	100.0
Физик, хими, геологи, газар зүй	6.3	3.7	7.9	14.2	13.2	4.7	14.2	6.3	4.2	8.9	8.4	3.2	4.7	100.0
Математик, статистик	9.1	3.3	9.1	10.7	7.4	2.5	14.9	7.4	4.1	11.6	7.4	8.3	4.1	100.0
Компьютер	7.5	1.7	6.4	15.6	11.0	6.9	10.4	5.8	5.8	8.1	9.8	6.9	4.0	100.0
Бүх төрлийн инженер	7.5	1.9	3.7	19.9	8.7	4.3	11.2	8.7	3.1	11.2	6.8	6.2	6.8	100.0
Үйлдвэрлэлийн технологи	9.5	3.2	9.5	12.7	10.6	4.8	10.1	10.6	3.2	5.3	5.8	9.5	5.3	100.0
Барилга, архитектур	7.4	4.5	10.2	13.1	11.9	1.7	12.5	4.0	2.8	9.1	11.9	8.5	2.3	100.0
Хөдөө аж ахуй, ой, загасны аж ахуй	8.5	4.2	7.3	15.8	10.3	2.4	7.3	5.5	4.2	7.9	9.1	7.3	10.3	100.0
Мал эмнэлэг	4.0	4.0	9.2	13.3	10.4	2.9	11.6	5.2	5.8	6.4	11.0	7.5	8.7	100.0
Анагаах ухаан	7.0	2.5	6.0	13.0	10.5	4.0	11.0	10.0	5.0	8.5	11.5	8.5	2.5	100.0
Нийгмийн халамж, хангамж	5.8	5.2	8.1	16.2	11.6	4.0	11.0	9.8	4.0	8.1	6.9	6.9	2.3	100.0
Биеийн тамир, спорт, зарим төрлийн үйлчилгээ	4.5	3.2	5.7	14.6	6.4	5.7	12.7	7.6	5.7	9.6	10.8	5.1	8.3	100.0
Тээвэр	6.4	5.0	9.3	20.0	9.3	2.9	10.0	7.9	2.9	7.9	5.7	5.7	7.1	100.0
Байгаль хамгаалал	5.9	4.1	6.5	13.5	12.4	4.1	11.2	6.5	5.3	11.8	8.2	8.2	2.4	100.0
Бүгд	**7.4**	**3.3**	**9.3**	**14.6**	**10.4**	**4.0**	**11.3**	**6.8**	**4.2**	**7.8**	**9.0**	**6.9**	**4.9**	**100.0**

Хавсралт хүснэгт 11. МБСБ төгсөгчдийн дутагдаж буй ерөнхий ур чадвар, эзэмшсэн мэргэжлийн чиглэлээр

Мэргэжлийн салбар	Асуудал шийдвэрлэх чадвар	Шуун тунгаах чадвар	Шийдвэр гаргах чадвар	Багаар ажиллах чадвар	Харилцааны ур чадвар	Өөрчлөлтөд дасан зохицох чадвар	Цаг ашиглах чадвар	Бие даан ажиллах	Бичих чадвар	Ярианы чадвар	Зохион байгуулах	Тасралтгүй суралцах чадвар	Бусад	Бүгд
Боловсролын салбар	3.1	0.0	0.0	12.4	17.5	0.0	26.8	3.1	0.0	6.2	3.1	11.3	16.5	100
Соёл урлагийн салбар	5.1	1.8	7.9	14.8	9.8	4.0	10.7	7.6	5.8	8.4	8.4	5.4	10.2	100
Санхүү, бизнес, худалдааны салбар	6.9	3.6	8.4	18.4	9.6	2.1	9.2	9.1	4.3	7.1	7.9	8.0	5.3	100
Мэдээллийн технологийн салбар	4.5	3.5	6.0	16.9	7.6	4.1	14.0	10.1	0.8	6.8	8.7	6.0	10.7	100
Байгаль орчин, аялал жуулчлалын салбар	3.7	1.3	7.7	16.9	14.1	3.7	9.2	10.9	3.0	7.0	10.5	7.5	4.4	100
Барилгын салбар	5.2	2.6	5.2	20.5	10.2	1.7	4.8	8.7	2.6	6.3	12.5	7.8	11.7	100
Тээврийн салбар	3.7	4.3	8.1	23.6	10.2	5.4	9.3	7.7	3.1	6.2	6.7	3.0	8.7	100
Эрчим хүчний салбар	4.1	7.1	8.3	20.7	8.2	4.1	8.3	8.2	5.1	8.2	6.2	5.1	6.4	100
Уул уурхайн салбар	4.7	3.0	7.6	23.7	8.6	3.7	8.0	7.4	4.8	6.7	7.3	7.3	7.3	100
Хөдөө аж ахуйн салбар	3.5	1.6	7.0	16.5	15.5	2.8	10.5	11.1	1.6	6.6	3.8	6.3	13.3	100
Аж үйлдвэрийн салбар	4.9	3.5	6.1	18.2	8.1	5.2	10.1	12.7	2.7	7.2	8.2	6.3	6.8	100
Үйлчилгээний салбар	7.5	2.0	7.3	18.5	16.0	5.3	11.5	11.9	1.2	4.4	4.6	3.1	6.6	100
Эрүүл мэндийн салбар	5.6	2.2	5.6	17.1	17.6	2.7	12.2	8.9	1.4	8.2	4.1	11.0	3.4	100
Бүгд	**4.9**	**3.0**	**6.5**	**19.7**	**10.3**	**3.8**	**8.8**	**9.9**	**2.8**	**6.7**	**8.5**	**6.5**	**8.5**	**100**

Хавсралт хүснэгт 12. ИДС төгсөгчдийн дутагдаж буй мэргэжлийн ур чадвар эзэмшсэн мэргэжлийн чиглэлээр

Мэргэжлийн чиглэл	Гадаад хэлний мэдлэг	Шинжлэх ухаан технологийн мэдлэг	Ажлын байрны аюулгүй ажиллагаа, эрүүл ахуйн мэдлэг	Баримт бичиг боловсруулах	Төрөлх хэлээр зөв бичих, ярих чадвар	Компьютерын мэдлэг	Мэргэжлийн мэдлэг, чадвар	Математик сэтгэлгээ, тооцоолон бодох чадвар	Бусад	**Бүгд**
Багш, боловсрол судлал	24.6	4.9	3.5	18.3	3.5	19.0	12.0	9.9	4.2	100
Урлаг	41.9	3.4	0.9	8.5	4.3	17.1	12.0	4.3	7.7	100
Хүмүүнлэгийн ухаан	29.8	11.6	6.6	16.5	6.6	12.4	5.8	6.6	4.1	100
Нийгэм, эдийн засаг	32.9	4.3	3.6	19.3	5.0	15.0	9.3	6.4	4.3	100
Мэдээлэл, сэтгүүл зүй	35.6	6.7	3.7	11.1	3.0	19.3	8.1	5.9	6.7	100
Бизнес, удирдлага	43.2	4.8	4.8	11.2	6.4	16.0	2.4	8.8	2.4	100
Хууль, эрх зүй	36.1	2.5	3.3	14.8	5.7	17.2	9.0	6.6	4.9	100
Биологи	36.9	5.7	6.6	18.9	2.5	16.4	7.4	4.9	0.8	100
Физик, хими, геологи, газар зүй	41.6	9.1	6.5	13.6	1.9	10.4	7.8	5.8	3.2	100
Математик, статистик	45.7	4.3	3.3	13.0	6.5	13.0	5.4	5.4	3.3	100
Компьютер	32.0	7.5	5.4	17.0	6.1	11.6	11.6	6.1	2.7	100
Бүх төрлийн инженер	39.1	7.9	2.0	11.9	3.3	11.3	13.9	6.0	4.6	100
Үйлдвэрлэлийн технологи	39.1	6.2	5.6	11.8	1.9	18.6	11.8	3.7	1.2	100
Барилга, архитектур	38.2	4.7	7.1	14.1	5.9	9.4	11.2	7.1	2.4	100
Хөдөө аж ахуй, ой, загасны аж ахуй	37.2	3.4	4.8	17.2	2.8	18.6	9.0	3.4	3.4	100
Мал эмнэлэг	42.0	4.7	4.7	16.0	2.0	10.0	13.3	4.7	2.7	100
Анагаах ухаан	42.6	7.4	5.9	10.3	1.5	15.4	13.2	0.7	2.9	100
Нийгмийн халамж, хангамж	36.6	3.0	3.7	17.2	3.7	20.9	3.7	8.2	3.0	100
Биеийн тамир, спорт, зарим төрлийн үйлчилгээ	41.0	3.6	5.8	12.2	2.2	25.2	2.2	7.2	0.7	100
Тээвэр	34.7	8.9	5.6	9.7	2.4	17.7	9.7	6.5	4.8	100
Байгаль хамгаалал	48.1	3.0	6.7	13.3	2.2	14.8	4.4	5.9	1.5	100
Бүгд	**37.2**	**5.7**	**4.5**	**13.8**	**4.2**	**15.7**	**9.0**	**6.6**	**3.4**	**100**

Хавсралт хүснэгт 13. МБСБ төгсөгчдийн дутагдаж буй мэргэжлийн ур чадвар, эзэмшсэн мэргэжлийн чиглэлээр

Мэргэжлийн салбар	Гадаад хэлний мэдлэг	Шинжлэх ухаан технологийн мэдлэг	Ажлын байрны аюулгүй ажиллагаа, эрүүл ахуйн мэдлэг	Баримт бичиг боловсруулах	Төрөлх хэлээр зөв бичих, ярих чадвар	Компьютерын мэдлэг	Мэргэжлийн мэдлэг, чадвар	Математик сэтгэлгээ, тооцоолон бодох чадвар	Бусад	Бүгд
Боловсролын салбар	38.1	3.1	6.2	11.3	0.0	9.3	12.4	3.1	16.5	100
Соёл урлагийн салбар	34.7	4.8	7.9	10.0	3.1	14.7	11.3	8.8	4.8	100
Санхүү, бизнес, худалдааны салбар	31.7	5.1	7.9	9.5	3.3	23.3	5.8	5.6	7.7	100
Мэдээллийн технологийн салбар	38.5	3.4	9.9	5.0	3.8	19.0	7.9	7.2	5.3	100
Байгаль орчин, аялал жуулчлалын салбар	37.8	4.1	6.7	8.2	5.4	15.9	9.6	6.7	5.6	100
Барилгын салбар	35.0	5.8	11.0	4.6	2.9	23.1	7.0	5.2	5.4	100
Тээврийн салбар	33.9	2.3	13.1	4.6	0.8	17.4	14.4	5.4	8.2	100
Эрчим хүчний салбар	18.6	4.5	13.9	10.5	4.7	23.1	10.5	1.6	12.6	100
Уул уурхайн салбар	34.4	5.1	10.8	5.5	2.1	20.7	7.1	6.6	7.6	100
Хөдөө аж ахуйн салбар	29.5	5.1	9.6	4.1	4.5	18.6	11.0	6.8	10.7	100
Аж үйлдвэрийн салбар	33.5	3.9	12.7	6.4	3.9	15.0	9.6	6.7	8.2	100
Үйлчилгээний салбар	38.7	3.5	14.2	3.3	3.5	10.8	11.9	4.7	9.3	100
Эрүүл мэндийн салбар	43.6	3.1	8.2	7.5	0.7	15.8	15.0	5.2	0.8	100
Бүгд	**35.0**	**4.4**	**11.2**	**5.6**	**2.9**	**18.5**	**9.5**	**6.0**	**6.8**	**100**

Хавсралт хүснэгт 14. ИДС төгсөгчдийн дутагдаж буй ерөнхий ур чадвар, ЭЗҮА- ны салбараар

ЭЗҮА-ны салбар	Асуудал шийдвэрлэх чадвар	Шүүн тунгаах чадвар	Шийдвэр гаргах чадвар	Багаар ажиллах чадвар	Харилцааны ур чадвар	Өөрчлөлтөд дасан зохицох чадвар	Цаг ашиглах чадвар	Бие даан ажиллах	Бичих чадвар	Ярианы чадвар	Зохион байгуулах	Тасралтгүй суралцах чадвар	Бусад	Бүгд
Боловсрол	7.3	4.8	9.8	15.3	10.8	4.4	11.1	5.6	5.0	7.1	8.1	6.4	4.3	100
ХАА, ойн аж ахуй, загас, ан агнуур	1.3	0.5	1.7	19.8	10.9	5.5	7.5	8.8	2.0	6.5	10.4	1.8	23.3	100
Уул уурхай, олборлолт	7.6	3.6	8.4	18.9	9.1	4.7	9.7	7.2	1.9	5.2	11.1	7.6	4.9	100
Боловсруулах үйлдвэрлэл	8.6	4.8	9.0	14.4	10.4	2.1	11.3	5.8	3.4	8.3	9.7	5.5	6.5	100
Цахилгаан, хий, уур, агааржуулалт	2.5	1.0	5.5	16.9	19.4	6.6	15.2	7.0	0.0	10.4	4.3	7.0	4.3	100
Ус хангамж, бохир зайлуулах систем, хог хаягдлын менежмент	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	100.0	0.0	0.0	0.0	100
Барилга	7.9	3.4	9.8	13.5	9.0	2.7	13.0	5.9	7.0	6.1	10.0	8.7	2.9	100
Бөөний болон жижиглэнгийн худалдаа	6.2	2.2	9.4	15.5	11.1	2.8	13.7	7.5	3.0	7.6	8.9	7.8	4.1	100
Тээвэр ба агуулахын үйл ажиллагаа	16.1	5.5	11.9	11.5	9.2	0.7	13.1	3.6	3.0	8.7	8.2	1.0	7.6	100
Зочид буудал, байр сууц болон нийтийн хоолны	8.3	6.3	12.3	5.7	10.1	2.0	11.9	9.3	0.7	8.0	14.5	1.6	9.3	100
Мэдээлэл, холбоо	7.2	1.7	11.3	17.8	11.2	3.4	9.5	5.5	5.0	10.4	7.9	4.3	4.8	100
Санхүү болон даатгалын үйл ажиллагаа	6.0	1.8	10.3	14.5	13.1	3.6	9.2	6.4	3.3	11.8	3.6	8.6	7.8	100
Үл хөдлөх хөрөнгийн үйл ажиллагаа	7.8	8.5	23.7	10.7	18.2	8.5	15.2	0.0	0.0	7.5	0.0	0.0	0.0	100
Мэргэжлийн, шинжлэх ухааны, техникийн үйл ажиллагаа	8.2	2.2	8.1	11.5	5.6	7.6	8.9	5.9	15.6	5.1	7.6	10.1	3.5	100
Удирдлагын болон дэмжлэг үзүүлэх үйл ажиллагаа	11.2	2.5	12.6	9.6	6.8	9.4	3.6	5.1	2.8	9.6	9.6	10.1	7.1	100
Төрийн удирдлага, батлан хамгаалах үйл ажиллагаа	6.5	3.4	11.6	13.4	10.2	4.3	11.7	6.9	2.8	7.5	12.6	6.1	3.1	100
Хүний эрүүл мэнд ба нийгмийн халамж	7.1	2.3	6.4	15.3	10.3	5.3	11.5	9.4	5.2	8.3	9.5	7.2	2.2	100
Урлаг, үзвэр, тоглоом наадам	6.9	4.8	5.6	14.1	7.7	8.2	12.1	6.5	4.7	7.2	9.3	10.5	2.3	100
Үйлчилгээний бусад үйл ажиллагаа	10.5	0.0	5.1	12.1	3.3	4.5	5.7	27.6	1.3	0.9	4.2	19.5	5.3	100
ОУ-ын байгууллага, суурин төлөөлөгчийн үйл ажиллагаа	8.6	8.6	11.0	2.3	22.0	0.0	7.9	0.0	21.3	10.3	0.0	7.9	0.0	100
Бүгд	**7.4**	**3.3**	**9.3**	**14.7**	**10.4**	**4.1**	**11.3**	**6.7**	**4.2**	**7.8**	**8.9**	**7.0**	**4.9**	**100**

Хавсралт хүснэгт 15. МБСБ төгсөгчдийн дутагдаж буй ерөнхий ур чадвар, ЭЗҮА-ны салбараар

ЭЗҮА-ны салбар	Асуудал шийдвэрлэх чадвар	Шуун тунгаах чадвар	Шийдвэр гаргах чадвар	Багаар ажиллах чадвар	Харилцааны ур чадвар	Өөрчлөлтөд дасан зохицох чадвар	Цаг ашиглах чадвар	Бие даан ажиллах	Бичих чадвар	Ярианы чадвар	Зохион байгуулах	Тасралтгүй суралцах чадвар	Бусад	Бүгд
Боловсрол	3.8	5.5	5.5	18.6	11.3	5.1	9.0	10.7	4.7	9.8	9.3	3.8	3.0	100
ХАА, ойн аж ахуй, загас, ан агнуур	0.9	0.2	6.3	12.3	9.0	0.7	17.0	11.7	0.7	3.9	0.8	5.4	31.1	100
Уул уурхай, олборлолт	1.7	2.6	8.3	24.5	9.1	1.1	9.8	9.2	4.9	4.3	8.3	6.0	10.1	100
Боловсруулах үйлдвэрлэл	5.6	2.7	6.9	16.8	7.9	6.8	11.1	11.1	3.6	8.9	6.9	4.2	7.5	100
Цахилгаан, хий, уур, агааржуулалт	0.0	1.0	11.5	25.0	3.0	13.0	3.1	2.4	0.0	0.0	2.1	19.7	19.2	100
Ус хангамж, бохир зайлуулах систем, хог хаягдлын менежмент	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	100.0	100
Барилга	5.0	6.0	6.8	21.2	7.6	2.6	5.9	6.1	3.6	6.3	9.4	9.0	10.3	100
Бөөний болон жижиглэнгийн худалдаа	7.6	2.1	6.0	18.3	12.0	4.8	3.9	13.1	2.2	7.2	10.7	6.2	5.9	100
Тээвэр ба агуулахын үйл ажиллагаа	2.1	4.1	9.3	24.0	10.5	2.1	10.9	10.5	2.9	5.2	5.0	4.9	8.6	100
Зочид буудал, байр сууц болон нийтийн хоолны	11.1	2.2	1.6	22.5	13.7	1.1	9.7	14.5	0.9	8.1	10.6	4.0	0.0	100
Мэдээлэл, холбоо	3.4	0.0	7.6	30.5	8.1	3.5	0.9	2.4	4.5	9.7	17.0	8.0	4.4	100
Санхүү болон даатгалын үйл ажиллагаа	0.0	0.0	0.0	27.9	5.5	0.0	5.5	46.0	0.0	0.0	2.7	0.0	12.3	100
Мэргэжлийн, шинжлэх ухааны, техникийн үйл ажиллагаа	2.0	3.2	5.1	13.2	7.9	2.0	19.8	5.1	3.2	4.4	22.0	2.0	10.3	100
Удирдлагын болон дэмжлэг үзүүлэх үйл ажиллагаа	4.1	2.8	8.9	16.8	19.9	0.0	3.7	21.4	0.0	2.8	16.9	0.0	2.8	100
Төрийн удирдлага, батлан хамгаалах үйл ажиллагаа	5.0	1.2	6.9	22.3	3.5	4.5	4.3	5.2	4.7	2.2	16.4	17.6	6.3	100
Хүний эрүүл мэнд ба нийгмийн халамж	4.8	2.8	4.8	16.3	18.0	1.9	12.3	8.0	0.6	11.0	3.5	7.9	8.1	100
Урлаг, үзвэр, тоглоом наадам	4.0	0.0	3.1	9.8	17.7	8.0	16.4	10.3	0.0	11.6	10.2	3.6	5.4	100
Үйлчилгээний бусад үйл ажиллагаа	5.7	1.5	9.1	20.8	16.6	4.8	9.0	8.6	1.4	5.7	8.3	5.1	3.4	100
ОУ-ын байгууллага, суурин төлөөлөгчийн үйл ажиллагаа	17.3	0.0	0.0	21.8	0.0	0.0	21.8	21.8	0.0	17.3	0.0	0.0	0.0	100
Бүгд	**4.8**	**3.0**	**6.6**	**19.5**	**10.5**	**3.8**	**8.6**	**9.9**	**2.8**	**6.8**	**8.6**	**6.6**	**8.5**	**100**

Хавсралт хүснэгт 16. ИДС төгсөгчдийн гэрээтэй хөдөлмөр эрхэлж буй эсэх, ЭЗҮА-ны салбараар

ЭЗҮА-ны салбар	Гэрээтэй	Гэрээгүй	Бүгд
Боловсрол	95.3	4.7	100
ХАА, ойн аж ахуй, загас, ан агнуур	35.6	64.4	100
Уул уурхай, олборлолт	99.6	0.4	100
Боловсруулах үйлдвэрлэл	91.5	8.5	100
Цахилгаан, хий, уур, агааржуулалт	90.0	10.0	100
Ус хангамж, бохир зайлуулах систем, хог хаягдлын менежмент	100.0	0.0	100
Барилга	91.2	8.8	100
Бөөний болон жижиглэн худалдаа, машин мотоциклын засвар үйлчилгээ	82.4	17.6	100
Тээвэр ба агуулахын үйл ажиллагаа	94.8	5.2	100
Зочид буудал, байр сууц болон нийтийн хоолны үйлчилгээ	93.1	6.9	100
Мэдээлэл, холбоо	95.2	4.8	100
Санхүү болон даатгалын үйл ажиллагаа	91.3	8.7	100
Үл хөдлөх хөрөнгийн үйл ажиллагаа	100.0	0.0	100
Мэргэжлийн, шинжлэх ухааны, техникийн үйл ажиллагаа	85.3	14.7	100
Удирдлагын болон дэмжлэг үзүүлэх үйл ажиллагаа	53.7	46.3	100
Төрийн удирдлага, батлан хамгаалах үйл ажиллагаа, албан журмын нийгмийн даатгал	92.3	7.7	100
Хүний эрүүл мэнд ба нийгмийн халамж	93.5	6.5	100
Урлаг, үзвэр, тоглоом наадам	83.8	16.2	100
Үйлчилгээний бусад үйл ажиллагаа	44.3	55.7	100
ОУ-ын байгууллага, суурин төлөөлөгчийн үйл ажиллагаа	100.0	0.0	100
Бүгд	**95.3**	**4.7**	**100**

Хавсралт хүснэгт 17. МБСБ төгсөгчдийн гэрээтэй хөдөлмөр эрхэлж буй эсэх, ЭЗҮА-ны салбараар

ЭЗҮА-ны салбар	Гэрээтэй	Гэрээгүй	Бүгд
Боловсрол	83.9	16.1	100
ХАА, ойн аж ахуй, загас, ан агнуур	7.8	92.2	100
Уул уурхай, олборлолт	81.7	18.3	100
Боловсруулах үйлдвэрлэл	67.9	32.1	100
Цахилгаан, хий, уур, агааржуулалт	64.6	35.4	100
Ус хангамж, бохир зайлуулах систем, хог хаягдлын менежмент	100.0	0.0	100
Барилга	56.1	43.9	100
Бөөний болон жижиглэн худалдаа, машин мотоциклын засвар үйлчилгээ	54.0	46.0	100
Тээвэр ба агуулахын үйл ажиллагаа	80.8	19.2	100
Зочид буудал, байр сууц болон нийтийн хоолны үйлчилгээ	65.6	34.4	100
Мэдээлэл, холбоо	51.5	48.5	100
Санхүү болон даатгалын үйл ажиллагаа	31.4	68.6	100
Мэргэжлийн, шинжлэх ухааны, техникийн үйл ажиллагаа	59.5	40.5	100
Удирдлагын болон дэмжлэг үзүүлэх үйл ажиллагаа	95.0	5.0	100
Төрийн удирдлага, батлан хамгаалах үйл ажиллагаа, албан журмын нийгмийн даатгал	87.1	12.9	100
Хүний эрүүл мэнд ба нийгмийн халамж	88.4	11.6	100
Урлаг, үзвэр, тоглоом наадам	62.3	37.7	100
Үйлчилгээний бусад үйл ажиллагаа	40.3	59.7	100
ОУ-ын байгууллага, суурин төлөөлөгчийн үйл ажиллагаа	100.0	0.0	100
Бүгд	**69.4**	**30.6**	**100**